

ERDÉLYI
PROTESTÁNS LAP

AZ ERDÉLYI EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

1904.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

NAGY KÁROLY

THEOLÓGIAI TANÁR.

VII-IK ÉVFOLYAM.

KOLOZSVÁR,
NYOMATOTT AZ „ELLENZÉK“ KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
1904.

TARTALOM:

I. Vezércikkek, tanulmányok, iránycikkék.		Lapszám
	Lapszám	
<i>Baksay Sándor</i> : Jókai Mór (1825 – 1904.)	149	
<i>Balogh Ferencz</i> : Mozgalmak a biblia vasárnapja érdekében	33	
<i>Barabás Abel dr.</i> : Vélemény a próbaénekeskönyvről	160	
<i>Bartók György dr.</i> : Püspöki évi jelentés	175	
<i>Bánffy Dezső br.</i> : „A bibliára támaszkodva védjük szabadságunkat“	25	
Cura pastoralis	69	
Ravasz János esperes urnak	271	
Zsinati megnyitó beszéd	385	
<i>Benedek Károly</i> : Azok a régi jó idők	280	
Még egyszer „Azok a régi jó idők“	374	364
<i>Bethlen Pál gróf</i> : Elnöki megnyitó	231	
<i>Boér Károly</i> : Az egyházi adóreform-javaslatához	273	
<i>Csulak Zsigmond</i> : A kongrua elküldése	29	
Tüzbiztosítás	54 63 70 78 86	
Lelkészválasztási jegyzőkönyv	144	
<i>Czirmay Zoltán</i> : Miről mondjunk véleményt?!	17	
Hol a hiba?	133	
<i>Demes Péter</i> : Véleményes javaslat a próbaénekeskönyvről	119	
<i>G. Diószeghy Mór</i> : Az új énekeskönyv megjelenése alkalmából	20	
<i>Dombi Lajos</i> : Pünköst	157	
<i>Egget. Konvent</i> : Memorandum az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásáról	3 11 18 26	
<i>Elek Lajos</i> : A kongrua kezelése	34	
<i>Farnos Dezső dr.</i> : Az új énekeskönyv próbakiadásáról	96	
<i>Fejes István</i> : Mihályi K. éneke „Bár dördül ég Felvilágosítások a próba-énekeskönyv ügyében	46	
<i>Forgács Gyula</i> : Felhívás	61	
<i>Gidófalvy István dr.</i> : Az önképzőkörökről	89	
<i>Gergely Lajos</i> : Az új énekes könyv nyelvi hiányairól	125	
A vasárnap és a községi hitelszövetkezetek	128	
<i>György Endre</i> : A britt és külföldi bibliatársaság évszázados ünnepe	400	
<i>Ignác László</i> : A kovásznai egyház stólaváltsági alapja	101	
<i>Incze Lajos</i> : Vélemény a Nagy P. „Konfirm. Káté“ átdolgozására	85	
A népiskolai vallástanítás	322	
<i>I. Irsay József</i> : „Mellékfoglalkozás“	415	402 409
A napi események után	93	
<i>Kenessey Béla</i> : Husvét	321	
Karácsony	101	
<i>Király Béla</i> : Az igehirdetés liberalis alapon	415	
Jézus és az egyetemes testvériség	53	
<i>Kiss József</i> : Észrevételek a próbaénekeskönyvről	247	82 89
Virágvasárnapja Predeálon	113	
Határszéli árván maradt egyházak	258	
Tudósítás a határszéli fiókegyházból	403	
<i>Kristóff György</i> : Adalékok azokhoz a „Régi jó idők“-höz	311	
Erdély története	394	
<i>Lakatos Sámuel</i> : Az új énekeskönyv szövegéről	118	
<i>Megaszay Mihály</i> : Magyar Sion beszéde Bocskay sirjánál	191	
<i>Menhárt András</i> : Nagybecsü adomány	145	
<i>Mihálcz Akos</i> : Válasz a nyílt kérdésre	225	
<i>Molnár Imre</i> : Házasságkötés urvacsora napján	282	
<i>Nagy Károly</i> : 1604—1904.	1	
Egyházkerületi közgyűlésünk munkarendje	9	
<i>Kovács Albert</i> (1838—1904.)	45	
Vélemény ez egységes liturgia ügyében	105	
A tanárképzés kiegészítése	109	
<i>Szász Gerő</i> (1831—1904.)	141	
Az új iskolai év alkalmából	287	297
Theologiai kar a magyar egyetemeken		329
Zsinati megfigyelések. I. Ügyrend		391
II. Egyházpolitikai irányok	399	407
Megjegyzés Tókos Jenő nyilatkozatára		417
<i>Papp Lajos</i> : A fizetések levonása kérdéséhez		55
<i>Péchy Árpád</i> : Csak 630!		161
Egyháztársadalmi egyesületek	241	249 290
A nő hivatása a családban		256 265
A mi hitünk és szervezkedő egyháztársadalmunk	331 351 358 365	377
<i>Péter Antal</i> (apanagyfalusi): Emlékezés Somkerei Miklósrá		151
<i>Péter Antal</i> : Csuvarozás a kongruáért		35
Theológiánk sorsa és jövője		349
<i>Ravasz János</i> : Br. Bánffy Dezső egyh. ker. főgondnok urnak		279
<i>Sándor József</i> : A magyarok Mózese	233 239	288 299
<i>Sárkány Lajos dr.</i> : Az egyházi tűzkártérítés	298	304
<i>Szakács M. Albert</i> : Egységes liturgia	215	224
<i>Szabó Miklós</i> : A zsinati törvényekhez		255
<i>Szabó Aladár dr.</i> : Terjesszük a bibliát		39
<i>Szabó Gyula</i> : Egy kis helyreigazítás		419
<i>Szász Béla</i> : Még mindig az értekezletekről		279
<i>Staudner Mátyás</i> : Véleményem az Énekeskönyvről		47
<i>Sebes Dénes dr.</i> : Tanulságok		223
<i>Seprődi János</i> : Nehány szó a próbaénekeskönyv ügyében		30 36
Válasz a támadásokra		87
<i>Sófalvi Károly</i> : Adatok a próbaénekeskönyvhöz		36
<i>Szuhay Benedek</i> : Szíves kérelem		283
<i>Tárca Bertalan</i> : Az új ev. ref. Énekeskönyv		47
<i>Tankó Béla</i> : A predikáció reformja		200
<i>Tárkányi György</i> : Egyházi brtekezletünk (Titkári jelentés)	241 312 324 331 343 350	357
<i>Tisza István gróf</i> : Miniszteri válasz a 48. XX. t.-cz. ügyében		364
<i>Tókos Jenő</i> : Nyilatkozat		417
<i>K. Tompa Arthur dr.</i> : A próbaénekeskönyv zenei szempontból		72
<i>Tóthfalusi József</i> : Egységes liturgia	153 157 169	177 187 192
<i>Török István dr.</i> : Indítvány		12
<i>Zayzon Ferencz</i> : Az új énekeskönyv		110
<i>Zsigmond Károly</i> : Elnöki megnyitó		185
<i>Név nélkül</i> : Nyílt kérdés		13
Pap és politika (Vigil)		77
A kézdii egyh. m. az énekeskönyvről (M—i)		87
Az „alapítványok kimutatása“ (Többen)		117
Véleményes előterjesztés a próbaénekeskönyvről		144 137
A gyakorlati tanárképzés érdekében		143 150
Alapítványok kimutatása (K. E.)		134
Énekszerzők		138
Jézus menybemenetele		149
Az Igazgatótanács jelentései		167
Zsinati képviselőválasztás		207
Véssünk számot (Vigil)		215
Nyílt kérdés Mihálcz Akos lelkészhez		194
A szetszórtn lakó tankötelesek iskoláztatása		231
Irodalmi esemény (Presbiter)		263
Felirat a kollegiumok államsegélye ügyében		295
Politikai és egyházi élet		303
A theol. fakultás vagyoni konszolidációjáról		339
Romlásunk megépítése	341	347
Zsinatpresbiter. rendszer és képviselő		355
Előre és tovább (Revisor)		363
Állandó veszedelem (Vigil)		373
A vallásos élet előmozdításáért	383	393
Ev végén (Aleph)		423

II. Tárca.

	Lapszám
<i>Csekme Ferencz</i> : Teleki Juliánna grófnő kegyha- gyománya	74
Régebbi pium legatumok a görgényi traktusban	83 90
Burján Józsefné kegyadománya a balai egyháznak	154
<i>Fáy Béla</i> : Gondnoki székfoglaló	359 369
<i>Ferencz Samu</i> : Kőrösi Csoma Sándor emlékére (vers)	227
<i>Özv. Hegyi Mihályné</i> : Levél	244
<i>I. Irsay József</i> : Átvételi és esketési beszéd	130
<i>Gr. Kun</i> : Sombory Sarolta felett	251
<i>Péchy Árpád</i> : Esketési beszéd	285
<i>Ifj. Péter Károly</i> : Az ember	6 13 21 31
Az eset	40 49
A bűn átka	58 65
<i>Ravasz László</i> : Vallás és művészet	259 268
<i>Tóthfalusi József</i> : Husvétii képek (Wimmer-ből)	113

III. Egyházi élet.

(Tudósítások egyh.-megyei-, kerületi-, konventi-, zsinati ülés gyűlésekről).

Baksay Sándor püspök lett: 23. — Kolozsvári egyh. megyei közgyűlése (Bartók Béla): 38. — Az orbai egyház-megyéből (Ignác László): 81. — *Baksay Sándor* püspök beiktatása: 98. — A gyulafehérvári egyhm. közgyűlése: 102. — Egyházi ünnepély Perecsben: 146. — Kovács Ferencz 50 éves papi jubileuma: 151. — Kézdi egyhm. közgyűlése: 152. — A sepsii egyhm. közgyűlése: 171. — Az erd. egyhk. közgyűlése: 178. — Egy szép nap: sepsii egyhm. értekezlet gyűlése (Takács K.): 179. — Orsz. ref. tanáregylet pápai közgyűlése: 189. — Szilágysámsóni lelk. beiktatás (T. Gy.): 194. — Konventi ülés: 195. 203. 211. 217. — Gyulafehérvári egyhm. értek. gyűlése (Kovács Károly): 196. — A kézdii egyházm. értekezlete (K.): 197. — Templomszentelés Szászsebesen: 202. — Konventi ülés: 203. — Prot. Nőegylet Nagyenyeden (református): 204. — Egy ünnepnap a szeretet hajlékában) Szeretetházi évszáró: 209. — Egyhk. Értekezlet közgyűlése K.-Vásárhelyt: 226. 234. A széki egyhm. közgyűlése. A küllői egyh.-megye értekezlete Radnóthon: 243. — Templomszentelés Iklandon (Szondy György): 266. 274. — A marosi egyhm. értekezlet gyűlése (Tóth László): 275. — Zsigmond Károly beiktatója Szilágysomlyón: 284. Az erdővidéki e.-megyéből: 289. — A M. P. I. T. közgyűlése: 306. 315. — N.-enyedi egyhm. közgyűlése: 326. — Nagyenyedi protest. nőegylet: 333. — Egy újabb szép napja udvarhelyi egyhm. értekezletünknek: 334. — Templomszentelés, egyházi vizsgálat a széki e.-megyében (Osváth L.): 335. — A zsinati képviselők névsora: 344. — Görgényi e. m. közgyűlése: 353. — Nagyszebeni e. m. közgyűlése: 359. — Templomszentelés Erken: 361. — Konventi ülés: 366. — Nagyenyedi e. m. értekezlet közgyűlése: 368. — A nagyenyedi protest. nőegylet megnyitó ünnepélye: 379. — Zsinati ülések: 379. 386. 395. — Az erdővidéki e. m. véleménye a „Nagy Péter konfirm. káté“ áldolgozásáról: 387. — Papbeiktatás Felsőcsernátonban: 389. — Szilágyszolnoki egyhm. értekezlet: 405. — A szilágyszolnoki e. m. közgyűlése: 409.

IV. Tudósítások az Igazg. tanács üléseiről:

4. 12. 28. 64. 71. 95. 135. 162. 211. 242. 273. 283. 325. 333. 352. 418.

V. Irodalom.

Kálvin—Nagy Károly: „A ker. vallás alapvonalai“. 5. 13. Nyáry Pál „Keskeny út“. N. K. 20; Kupai Dénes: „Egyh. beszédek“ N. K. 48; Bersier—Szalóczy „Egyh. beszédek“ N. K.: 49; Horváth József „Bölcsészettörténet“ N. K. 47—57; 103; 114; Oosterzee—Kenessey: „Pathmosi hangok“ (Benke István); 163. 172. — Pokoly József: „Az erdélyi református egyház története“ 211. — Dr. Schneller István: „Jézus Krisztus a nevelés elvé“ (Benke István): 211. 218. 235. — Dr. Bartók György: „A ref. egyházak presbiteriális szervezete“ (Váro Ferencz): 267. 276. — Sörös Béla: „A magyar lithurgia története“: 307. 317. 360. 404. — „Luther Márton Művei“ I. 411. — Drummond „Természeti törvény a szellemvilágban“ (Nagy K.) 411. — Czinke: „Imádságos könyv templomi használatra“ (N. K.) 420. — Boross: „Szívemet hozzád emelem“ 420.

VI. Iskola; az egyh. ker. tanügyi bizottságból.

38. 64. 67. 73. 103. 121. 139. 217. 227. 235. 244. 250. 268.

VII. Külföldi Szemle.

Irta: *Tankó Béla*. 209. 250. 258. 291. 375.

VIII. Eh. ker. „Egyházi Értekezlet“-ünk köréből.

16. 24. Udvarhelyi e. m. Ertek. gyűlése: 42. 52. — Nyugtázás (Balogh K.) 103. 132. 156. — Nyugtázás (Balogh K.) 163. 166. 190. — Kézdivásárhelyi közgyűlés meghívója és programja: 199. 230. — Nyugtázás, lemondás stb. 316.

IX. Külömfélék.

Minden számban. Fontosabbak: „Közművelődés“-nek, Debreczeniek Wolaffkának, Parokhiális könyvtárak: 42. — Katonai lelkészek: 123. — Zsinattartás iránti királyi engedély: 146. — Protestáns nőegylet Nagyenyeden: 164. — Bocskay emlékünnepe Kolozsvárt: 173. — Zárünnepély a theol. fakultáson és a Bethlen-kollegiumban: 205. — A pápista fanatizmus ellen: 229. — Tökölly Imre hamvai, István napja, viszály a skót protestánsok között: 261. — Zsinatpresbiteri rendszer és realis unio: 307. — Berzeviczy miniszter Kolozsvárt, A „M. Sz.“-nak: 318. — A názárenusoknak ingatlan vagyonszerzési joguk nincs: 354. — Művészettörténeti felolvasások a Bethlen-kollegiumban: 413. — Benkő Albert és hívei: 313.

X. Közérdekű iratok.

31. 66.

XI. Gyászrovat.

15. 23. O. Weress Sándor (Benedek Károly): 41. — Jónás Bálint: 66. — Adorján László: 90. — Bonis István, özv. Elekes Lászlóné, Baczó Elek: 115. — Lófi Pál: 124. — Somkerek Miklós, Felméri Albert: 130. — Szász Gerő: 147. — Makfalvi Dósa Kálmán: 182. — Hegyi Sándorné: 213. — Bálint Ferenczné; 229. — Bárány Kemény László, Sombory Sarolta: 253. — Baráth Feráth Ferencz: 301. — Bóka György: 803. — Szentgyörgyi Lajos: 319. — Id. Eltető Albert: 327. — K. Bocz Józsefné, Ferencz Miklós: 336. — László Ignác: 421. — Nagy Gergely: 429.

XII. Hirdetések, szerkesztői és kiadóhivatali iratok.

Kimutatás

e lapban az 1904. év folyamán megjelent általános érdekű ig.-tanácsi és püspöki rendeletekről.

Melyik számban?	Miő hivatalos szám alatt?	Melyik napról kelt?	A rendelet tárgya
I. Igazgatótanácsi rendeletek.			
1	5575—1903	XII. 29	<i>Nő kántor-tanítók alkalmaztatása tárgyában.</i>
1	5679—1903	XII. 29	<i>Az ev. ref. tankötelesek iskoláztatása érdekében.</i>
1	5695—1903	XII. 29	<i>Kollegiumaink ének- és zenetanítása istentiszteleteink érdekét tartsa szemelőtt.</i>
1	5762—1903	XII. 29	<i>Az időségi nyomatványok ára mikor s hogyan fizetendő?</i>
2	5485—1903	I. —	<i>Az ingatlan vagyonszerzés vagy elidegenítésnél követendő eljárás.</i>
2	5238—1903	I. 29	<i>A központi segélyek újabb revíziója.</i>
2	5921—1903	I. 29	<i>Elek Gyula „Tanító és tanítvány” cz. könyve II. kiad. ajánltatik.</i>
5	373—1904	I. 25	<i>Esperesek a lelk.-gyámintézeti járulékokról és hátrálékokról minden év február 15-ig jelentést tegyenek.</i>
6	358—1904	I. 22	<i>Egyházmegyei műszaki előadói állások szervezése tárgyában.</i>
9	699—1904	II. 29	<i>A hivatalos felterjesztések külső alakiséga tárgyában.</i>
11	1260—1904	III. 13	<i>Katonai intézetek berendezését középiskolai tanárok megtekinthetik.</i>
14	1490—1904	III. 28	<i>Hivatalos utasítások, szolgálati tankönyvek és rendszabályok jelle- gével nem bíró könyvek portókötelesek a hivatalok részéről is.</i>
14	1435—1904	III. 28	<i>A műbecsrel bíró értékek megőrzése és leltára tárgyában.</i>
14	1424—1904	III. 24	<i>Tanulók az orsz. tanári nyugdíj-járulékot egy évben csak egyszer fizetik.</i>
18	1860—1904	IV. 21	<i>A gazdasági ismétlő-iskolai vallásoktatásról.</i>
18	1858—1904	IV. 21	<i>A gimnáziumi vallás és énekképzés tan- és segédkönyvei s ezek elő- állítása körüli támogatásról.</i>
20	2135—1904	V. 9	<i>A trachoma elleni védekezés tárgyában az iskolákban.</i>
22	2349—1904	V 18	<i>Gimn. érettségi bizonyítványok papírja.</i>
24	2616—1904	VI. 12	<i>Görögpótló érettségire jelentkezőket minden gimnáziumunknak el kell fogadni.</i>
24	2633—1904	VI. 9	<i>Ref. elemi népiskolai kerületek s azok ügyeinek vezetői.</i>
25	2693—1904	VI. 10	<i>A hivatalos lap díjösszegei az új egyh. m. beosztás szerint.</i>
27	2603—1904	VI. 23	<i>A kollegiumokat vizsgáló bizottságok.</i>
27	2605—1904	VI. 23	<i>Előjárósági és tanárkari jegyzőkönyveknek az Ig.-tanácshoz felküldése tárgyában.</i>
27	2602—1904	VI. 23	<i>Népiskolai tanítóink évközben való elbocsátása tárgyában</i>
27	2483—1904	VI. 23	<i>Az egyházi tisztviselők választásáról szóló jegyzőkönyvek.</i>
27	2617—1904	VI. 23	<i>A ref. népiskolai törzskönyvi lapok tárgyában.</i>
28	3037—1904	VII. 6	<i>A tankönyvek változtatása kollegiumainkban.</i>
31	3013—1904	VII. 22	<i>Az orsz. gyámintézeti járulékok levonása tárgyában.</i>
31	3014—1904	VII. 22	<i>Az orsz. közalapi járulékok tárgyában.</i>
31	3438—1904	VI. 29	<i>Az iskolák járvány miatti bezárása módjáról.</i>
33	3569—1904	VIII. 15	<i>Az István király napján követelt ünneplés tárgyában.</i>
34	3301—1904	VIII. 15	<i>Lic. Rácz Kálmán: „Keresztyén hit- és erkölcsstan“-a a VII. o.-ra engedélyezve.</i>
37	4024—1904	IX. 8	<i>Rendes tanárok beiktatásáról szóló jelentések ügyében.</i>
41	4349—1904	IX. 26	<i>Gimnáziumaink a jövő évi tárgykiosztási tervet július 10-ig, az órarendet aug. 20-ig küldjék fel az Ig.-tanácshoz.</i>
41	4346—1904	IX. 26	<i>A nyug. tanár a működő tanár helyettesítésével meg nem bizható.</i>
41	4362—1904	IX. 26	<i>A kollegiumok igazgatói együttes tanácskozásai.</i>
41	3930—1904	IX. 26	<i>A nem egyházi szolgálatban álló ref. tanítók vallásoktatási megbízhatása.</i>
41	4302—1904	IX. 26	<i>A Zsin. törv. 30. §. értelmezése tárgyában.</i>
41	4360—1904	IX. 26	<i>A gimn. vallástani kézikönyvek engedélyezése körüli eljárás.</i>
41	4621—1904	IX. 26	<i>A vallásórák tananyaga a „Munkanaplók“-ba óránként beirandó.</i>
42	4193—1904	IX. 26	<i>A lelkészek a papilakásban lakjanak.</i>
47	5215—1904	XI. 19	<i>Tanítók államségély nyugtái portómentes küldhetőségéről.</i>
49	5515—1904	XII. 3	<i>Nagydisznódi új szolgabírói járásról értesítés.</i>
50	5660—1904	XII. 9	<i>Az orsz. közalapi adók beszolgáltatása tárgyában.</i>
50	5603—1904	XII. 8	<i>Ében Mihály „Mérték gyűjtemény“-e beszerzése tárgyában.</i>
51	5696—1904	XII. 14	<i>Ítéletek felterjesztése fegyelmi ügyekben.</i>
52	5441—1904	XII. 15	<i>Dr. Molnár István „A váradi sorozás vagy a szeszes italok hatásai“ művéről.</i>
II. Püspöki rendeletek.			
3	19—1904	I. 14	<i>Statisztikai ívek közvetlenül a Közp. Statiszt. Hiv.-hoz küldendőik.</i>
3	43—1904	I. 19	<i>Pályázati hirdetések szövege tárgyában.</i>
35	1120—1904	VIII. 30	<i>A segédlelkész kérésénél követendő eljárás.</i>
40	1233—1904	IX. 21	<i>Segédlelkészek nem adminisztrálhatnak.</i>
42	1380—1904	X. 12	<i>Segédlelkészek kinevezéséről s állásuk elfoglalásáról való jelentés.</i>
50	1730—1904	XII. 10	<i>A lelkészi özvegy-árvák családkönyvei beküldése tárgyában.</i>
50	1692—1904	XII. 13	<i>A Névkönyvi adatok tárgyában.</i>

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetési felhívás.

Az „Erdélyi Protestáns Lap“ 1904. évi VII. évfolyamára hirdetünk, kérünk előfizetést.

A lap programja, hogy „tüköre legyen a hazai protestáns, közelebbről református egyház, legközelebbről pedig épen erdélyi ref. egyházkerületünk életének; visszhangja azoknak a törekvéseknek, melyek egyházunknak, egyházkerületünknek s ezek intézményei, szolgálói és tagjai szellemi és anyagi előhaladását munkálják és szöszölője azon magasrendű feladatoknak, melyek anyaszentegyházunknak, mint Isten országa orgánumának, Urától és Fejétől élébe szabattak“: nem változik.

Ezekről a dolgokról, ha hivatásunk nagy része meg is elégszik annyival, mit hallomásból megtud, vagy a napi lapok felületes ismertetéseiből s népies lapjaink szűkszavú tudósításaiból olvashat: semmi esetre sem lehet ez elegendő azoknak, kiket a közbizalom olyan helyekre ültetett, a hol maguk közveitlenül, mint kormányzó, intézők, sőt törvényhozók szerepelnek.

Egyházkerületi és egyházmegyei gondnokainak és képviselőinknek szakszerűen tájékozottaknak kellene lenniök minden olyan egyházi kérdésben, melynek intézése állásukkal járó lelkiismeretheli kötelességük.

Más egyházkerületekben gyakran fordul elő az az eset, hogy világi férfiak az egyházi ügyekben nemcsak a legteltjesebb jártasságot tanúsítják, hanem szikkeikkel irodalmilag is irányítják az egyházi közszellemet.

Minálunk, ahol szervezetünk a világi elemnek páratlanul nagy befolyást enged egyházi ügyeink intézésében, ez a helyes befolyás csak úgy lesz — a folyton növekvő ellenkező irányú törekvésekkel szemben — továbbra is fentartható, ha az illetők maguk, anyagi buzgóságuk mellett, szellemi rátermettségüknek is fénylő jeleit adják, mint régi nagy eleit.

Erre való előkészületüknek nélkülözhetetlen eszköze lapunk, **egyházkerületünk hivatalos lapja**, a mely egyházi kérdéseink megbeszélése mellett az egyházkezelés összes hivatalos rendeleteit is tartalmazva, minden oldalul teljes tájékozást nyújt olvasóinak.

Ezért hívjuk fel gondnokaink, képviselőink stb. becses figyelmét lapunkra, melyből ez alkalommal mutatószámot is küldünk, megrendeléseket kérve.

A lap évi előfizetési díja tekintetében azok számára, kik a lapot hivatalból járítani nem kötelesek, az **egész évi díjnak egy összegben előre beküldése mellett 1904. január 1-én kezdődő évtől kezdve, a következő kedvezményeket léptettük életbe:**

1. Gondnokoknak, egyházkerületi és egyházmegyei képviselőknek, I. és II. o. egyházak lelkészeinek évi 10 K-ért.

2. III. IV. o. egyházak lelkészeinek, tanítóknak és egyházi tisztséget nem vi-

selő világi hivatásunknak, egyházi egyesületeinknek évi 8 K-ért.

3. Fildáknak, szórványoknak, theologusoknak és általában tanulóknak évi 5 K-ért
fognak küldeni a lapot.

5 ily előfizető gyűjtője s az egész évi előfizetési díjak egy összegben való beküldője ingyenpéldányt kap.

A feltétel be nem tartása a kedvezmény elvesztését vonja maga után.

Espereseinket és lelkészeinket kérjük, hogy e kedvezményeket minél szélesebb körben köztudomásra hozni sziveskedjenek.

A kiadóhivatal.

1604—1904.

Az ó-évet eltemettük; köszöntjük az újat. Hálás szívvel köszöntjük. Nemcsak magunkért, nemcsak a jelenért. Nemcsak azért, hogy a Gondviselés kegyelméből meghosszabbított számunkra földi munkálkodásunk ideje, örök hazánkra való előkészületünk napja. Hanem a régmúltért is. A megkezdett új esztendő hazai protestáns egyházainkra különösen, de egész magyar nemzetünkre nézve is — jubiláris esztendő. A Bocskay-féle szabadságharc kezdétének 300 esztendő évfordulója ez. Annak a négy éves küzdelemnek, melynek az 1608-ban bezikkelyezett bécsi béke vetett véget.

A múlt esztendő a Rákóczi esztendeje, a kuruczok szabadságharcának 200 éves emlékeztére szentelt év volt. Fog-e ez év ép oly módon a Bocskay-éve, a hajdu-szabadságharcok jubiláris esztendeje lenni? Az előkészületek nem igen mutatnak erre. Pedig ha a tűz utolsó fellobbanása és lassu kialvása méltó az emlékeztetre: nem kevésbé annak első kigyulása. Ámde a Bocskay-féle felkelés sokkal világosabban magán hordja e korbéli szabadságharcaink vallási és felekezeti jellegét, sokkal márkásabb vonásokkal hirdeti, hogy nemzeti szabadságunk és állami létünk megmentője a protestantizmus volt, semhogy azt a felekezeti féltékenykedés e napjaiban általáno-

san és egyetemlegesen elismerni, sőt kiemelni hajlandók volnának a más táborbeliek is.

Pedig a Bocskayval megindult s több mint száz éven keresztül hosszabb-rövidebb idejű megszakításokkal állandóan tartó és meg-megújuló szabadságharczainknak, a felekezeteknek a nemzetállami törekvésekhez való viszonya tekintetében, olyan tanulságai és figyelmeztetései vannak, a melyek — fájdalom — nemcsak a multra, de a jelenből következő, a jövőre is — s ki tudja: talán nem is olyan messzi jövőre?! — megszivlelendő jelenségek. Ezek közt egyik legfontosabb, hogy a világoralmi ábrándok után futó katholicismus, mint a hierarchia által képviselt egyház, belső természete szerint mindig azon népszabadság ellen törő absolutismus támogatására vállalkozik, a melytől viszont remélheti, hogy a lelkiismereti szabadság elnyomására irányuló törekvéseiben őt fogja segíteni. S a mint az absolutismus különböző jellege mellett is, egymással való belső, lelki rokonságát egymás külső támogatásában mutatja meg: úgy érvényesül ez a népek függetlenségére törekvő politikai szabadelvűség s az ember lelki függetlenségeért harczoló lelkiismereti szabadság közti kölcsönös támogatásban. Innen, hogy a protestantismus s annak egyházai egészben mindenütt és mindenha a nemzeti függetlenség és népszabadság zászlóhordozói.

Nem kívánunk most részletesebb párhuzamot vonni hazánk állami és felekezetközi viszonyai tekintetében a XVII. és XX. sz. kezdete között. Külsőleg nagyon különböznek; de a politikai és vallási tendenciák s a kettőnek titkos belső szövetsége s ebből folyó külső viselkedése nagyon is hasonlít a 300 év előttire. Az „összbirodalom“ absolutisztikus gondolata megint kísért a Lajtán túlról; a monarchia külügyminisztere úgy beszél az általa képviselt államokról, mint „katholikus államokról“, idehaza pedig a „Regnum Marianum“ számára toborozzák megdöböntő eredménnyel a harczosokat. Az „erdélyi püspök“ mint egy II. Náprágy Demeter Balázsfalvával folytat tanácskozásokat „Erdély új szerzésének terve“ fellett. Ujévi körlevelében a kettős absolutismus elveit csepegteti a lelkekbe, midőn hirdeti, hogy „kötelesek az alattvalók mindabban engedelmességni a világi hatalmasságnak, a mi nem ellenkezik az Isten törvényeivel. Az államkormányzói hatalom ugyanis éppen azért, mert az isteni hatalom származéka (értsd: a pápaság adománya!), az emberinél mindig nagyobb méltósággal van felruházva. . . Az engedelmesség megtagadásának tehát csak egy oka lehet, — ha olyasmit követelne az embe-
rektől, a mi a természeti törvénnyel és a pozitív isteni törvénnyel (értsd: kath. dogmák!) nyíltan ellenkezik.“ A két absolut hatalom közül azonban „a világnak fényt nem a trónok adnak. . . hanem. . . a jászol szülötte, kinek

aklába tértek — helytartóitól vezetve — a nemzetek s a kinek kezeiből (értsd: pápák!) vették a koronát és a fejedelmi pálczát“ . . . „s a ki mintegy újrászületik mindennap a papság kezei között a szent misében.“ E politikai és vallási elvekkkel misszionálnak a XX. sz. Carillói, Forgáchai, Pethe Mártonjai s a Básták és Belgiojosok csak alkalomra várnak, hogy a szent missziokat a világi hatalom súlyosabb eszközeivel is támogathassák, mint a vagyon, pénz és befolyás.

Ily körülmények közt a protestánsoknak annál nagyobb kötelességük visszaidézni a népek emlékezetébe és hálásan köszönni meg a Kegyelmes Gondviselésnek azokat a férfiakat és azt a segedelmet, mely a XVII. sz. elején a protestánsok vallásszabadságával együtt, a magyar nemzet alkotmányát is megmentette, minél kevésbé látszik valószínűnek, hogy e hálás kegyelet adóját a nemzet a maga egyetemes egészében rójja le.

Eddig — tudunkkal — a külső ünneplések tekintetében is csak annyi előkészület történt, hogy a M. P. I. T. elhatározta, hogy a folyó évi közgyűlését Bocskay emlékezetének szentelve, a hajdúság városában Hajdu-Böszörményben fogja megtartani. Ezt azonban nem tarthatjuk elegendőnek. A Bocskay-korszak ünneplését külsőleg is általánosabbá kell tenni. Egy megállapítandó közös napon fel kell elevenítenünk ez idők emlékezetét minden gyülekezetünkben, minden rangu és rendű iskolánkban ünneppel kell megemlékeznünk róla s minden, akár hivatalos, akár társadalmi intézményünkben kifejezésre kell juttatnunk ezt a mi jubiláris esztendőnkét. Megfelelő módon, főleg a zsinat megnyitása alkalmával, a mikor is egy egyetemes protestáns nagygyűlést kellene rendeznünk a zsinat székhelyén — Budapesten, a melyről így az egész ország könnyebben vehetne tudomást.

De tegyék meg az egyes egyh. kerületek is e téren a magukét. A hivatalos szervek mellett különösen az Egyházi Értekezletek társadalmi mozgalmak által. Az erdélyi Értekezletnek éppen kedvező alkalom lesz, hogy közgyűlését Kézdivásárhelyen tartva, felújítsa az azon egyh. megyébe tartozó, *Léczfalván* 1600. október 25-én megkezdett, ugynevezett „*léczfalvi congregatio*“ emlékezetét. S ilyen emlékei bizonyára minden kerületnek vannak. Próbáljuk meg ez alkalomból valami élő emlék ügyének előbbvitelét is, pl. talán a *Calvineumét*.

De a külső ünneplések mellett próbáljuk meg igazán *belső* jubileumokat tartani. Az ünneplések zaja elmulik; nekünk pedig marandók kellene. Mi lett volna a Bocskay-korszakkal olyan belső hitélet s oly laza egyházi-tudat mellett, mint ma?! Bizonyára, ma nem lenne kinek és mit ünnepelni! Azt a csodás korszakot csak egy élőhitében gazdag,

hitéért, egyházáért minden földi jót, még az életet is áldozni kész nemzedék tudta megcsinálni. A mult emlékein való elmerengés, vagy akár azoknak ostentatív zajos ünneplése sem fog minket a hanyatlástól megmenteni. Hiszen ugyis az a legfőbb bajunk, hogy csak a mult emlékein élődünk, utódainknak pedig ily emlékeket nem igen hagyunk. Protestáns hitünk és hazafiságunk belső igaz kapcsolatát talán az unalomig hangoztatjuk, de míg egyfelől a mélyebb tekintet előtt nem titok már, hogy sok esetben a hazáért inkább dikciózunk, mint önfeláldozóan, zajtalanul dolgozunk: addig másfelől annak is kevés nyomát látjuk, hogy hazafiságunk tetterejét és eredményes munkáját hitünk mélysége és belső munkája által igyekeznénk fokozni. E tekintetben a jubiláris esztendő sok komoly tanulsággal int bennünket.

S ebből kifolyólag egy másikkal is. A Bocskay korszak protestáns többsége — fájdalom — ma már nincs hazánkban. De a protestántizmus, mint elv és vezető szellem ma is érvényesül hazánkban és állami életünk vezetésében. Istennek hála! úgy protestáns, mint gyakran kath. vallású s ezek közt a legértékesebb államférfiainkban. Ma ezek mint „liberálisok“ állanak szemben a reakzionárius ultramontánizmussal. Mi lett volna, ha akkor a visszavonás megosztja vala őket? Nemde, az ellenfél könnyű diadalma s az igaz ügy bukása. Ez az intelem hozzánk, a mi korunkhoz is szól. A legfőbb veszedelemmel szemben el kell némulniok a kicsinyes torzsalkodásoknak s várniok kell a kielégítetéssel még a másodharmadrendű elvi különbségeknek is. *Összetartás*: ez kell, hogy a jelszó legyen most minden liberális magyarra nézve. S főleg most, mikor a magyar protestantizmusnak egy új alakban való mentési-akciójáról van szó s ez által a magyar nemzet és állam korszerű megerősítéséről. A protestáns *Illésháznak* és *Bocskaynak* ma egy csapáson kell járniok. A Kossuth lelkesedésének a Széchenyi realismusával és Deák bölcsességével. A kicsinyek pedig ne akarjanak nagyok lenni, mikor mindenkitől azt a nagyságot várjuk, hogy saját kicsinységéről le tudjon mondani s magát a vezéreknek alárendelni. Lehet, hogy már él a jövő Bethlen Gábora, de annak idején Bethlen Gábor is a Bocskay táborába állott — közkatonának. — Nem kell félni; eljön még az ő ideje is; — de csak úgy, ha előbb sikerül Bocskaynak győzelmet aratni, — megkötni a bécsi békét.

Azért az új, e jubiláris esztendő hozza vissza régi protestáns erényeinket is. Akkor leszen áldott és eredményes! Adja Isten, hogy úgy legyen!

Nagy Károly.

A magyarországi evangéliom szerint

reformált és ágostai hitvallású evangélikus egyházak véleménye az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásáról.

Összeállította: az ev. ref. egyetemes konvent s az ág. ev. egyház egyetemes gyűlésének, a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben kiküldött bizottsága, a Budapesten 1903. november 19-én tartott közös gyűlésében.

(Folytatás.)

Hiába ösmerte el azután a Curia 31. sz. döntvényének indokolásában, hogy a protestánsok az 1790—91. évi 26. t.-c. által a kath. egyház joghatósága alól teljesen feloldattak és a kath. lelkésznek teljesített párbérszolgáltatások alól feltétlenül felmentettek. Hiába hangsúlyozza továbbá, hogy a törvényhozásnak utóbb említett határozott nyilatkozataival szemben ki sem fejlődhetett oly általános jogszokás, melynek alapján a párbér, tekintet nélkül a parochialis kötelekre, ingatlanokhoz kötött dologi teher természetét vette volna fel, mert ezen igen helyes és megdönthetetlen érvek előrebocsátása után, kijelentette, hogy ezen általános elvi szempont nem zárja ki azt, hogy a párbér egyes esetekben szerződés és más jogalkotó tények folytán ingatlanokhoz kötött dologi teherre nem válhatott és hogy a fent kifejezést nyert általános elv nem áll utjában annak, hogy a fenforgó külön jogcimmél fogva, a parochialis kötelekhez nem tartozók is a kath. lelkészt illető párbér fizetésére, vagy kiszolgáltatására köteleztessenek.

A Curia ezen kijelentése adta meg a jogalkotó tény, a külön jogcímet a kath. papságnak arra, hogy a kanonika vizitációról felvett jegyzőkönyvet szerződésnek minősítse és a szokást, a párbérfizetési kötelezettséget megállapító ténynek vitassa, holott a Curia ugyanezen döntvényében kimondotta, hogy az magában véve, hogy egyes helyeken, a vizitáció kanonika feljegyzései szerint a párbér minden ház vagy telek után szolgáltatik ki, nem képez alapot arra, hogy a kérdéses helyeken a párbér ingatlanokon nyugvó dologi tehernek tekintessék és kimondotta, hogy a törvényhozásnak határozott nyilatkozataival szemben, ki sem fejlődhetett oly gyakorlat, amelynek alapján a párbér, tekintet nélkül a parochialis kötelekre, ingatlanokhoz kötött dologi teher természetét vette volna fel.

A kir. Curia abban tévedett, hogy a párbért magánjogi köteleknek vette, amely keletkezhetik szerződés, végrendelet vagy más (?) jogalkotó tény alapján. Téves ez a felfogás, mert a párbér a parochialis köteleknek, mint közjogi természetű társasvonnatkozásra alapuló szolgáltatás, mely a parochiábeliket ezen minőségükönél fogva terheli. (Timon Ákos, A párbér Magyarországon. Budapest, 1885. 342. l.) A párbér tehát közjogi szolgáltatás, és mint ilyen, magánjogi szerződés tárgya nem is lehet. Ugy mint egy magyar honos nem köthet jogérvényes szerződést egy osztrák adóhivatallal, hogy ő és örököse kötelesek lesznek egy osztrák község adójához évenként ennyi meg ennyi koronával évenként hozzájárulni, a protestáns ember sem köthet érvényes szerződést aziránt, hogy ő, aki a katolikus parochiához nem tartozik, a katolikus lelkésznek vagy tanítónak párbért fog fizetni. Ha pedig ezt a szerződést katolikus ember kötötte, nem megy át a kötelezés a protestáns örökösre, mert a kötelezettség önmagától érteendő feltétele a parochialis kötelekhez való tartozás.

Figyelembe veendő továbbá az is, hogy ha a párbérkötelezettséget magánjogi szerződésre alapítjuk, akkor a szerződés csak a szerződő felet és annak örököseit kötelezi. Már az sem állhat meg, hogy valaki az örökösök örököseit is a végtelenségig kötelezze egy járandóság teljesítésére. Az pedig épen nem tartható fenn jogi alapon, hogy a szerződési theoria felállításával, a szerződés teljesítését oly har-

madik személyektől lehessen követelni, akik a szerződő félnek nem is örökösei.

Ebből az utvesztőből a követelőket kiségitette a dologi teher teoriája. Azt vitatják, hogy miután a párbérekötelezettség, a canonica visitatióról felvett jegyzőkönyvben telkenként állapított meg, a telkek vannak kötelezve a szolgáltatásra s így a kötelezettség a telken mint dologi teher nyugszik.

A magyar magánjog kétségtelenül ismer olyan, a telken nyugvó magánjogi dologi terheket, amelyek telekkönyvi bekebelezés nélkül is megállanak, de ezek keletkezéséhez szükséges, hogy azok vagy törvényen, vagy jogszokáson alapuljanak. Ilyen terhek például a szőlődeszmaváltság, a maradványföldekért fizetendő váltság, a vízszabályozási tartozások stb. Jogszokáson alapulnak nagyrészt az urbéri tartozások és kir. kisebb haszonvételek. Ahoz azonban, hogy egy magánjogi szerződésen, vagy végrendeleten, tehát magánjogi címen alapuló tartozás, mint dologi teher megálljon, a telekkönyv behozatala óta okvetlenül szükséges, hogy a telekkönyvben bekebelezve legyen. Nyilvánvaló tehát, hogy a m. kir. Curia csak növelte a zavart, midőn szerződésen, végrendeleten és más jogalkotó tényen alapuló párbérekötelezettséget, nem a parochiális kötelékhez tartozó személyek ellen is érvényesíthetőnek mondott.

A mi jogalapunk a törvény. Az 1790—91. évi 26. t.-c. 6. §-a a párbéret és hasonló szolgáltatásokat feltétlenül megszüntette, kimondotta azt is, hogy az evangélikusok ezentul ilyen szolgáltatások teljesítésére nem kötelezhetők, tehát szerződések, vagy más jogalkotó tények, vagy az állítólagos dologi teher címen sem. A szokás, mint jogalkotó tény ezen törvényt szemben figyelembe nem jöhet, mert amint a Curia idézett 31. sz. döntvényében helyesen kifejtette, a törvény világos nyilatkozatával szemben érvényes jogszokás nem is keletkezhetett.

A közigazgatási hatóságoknak és bíróságoknak a párbér kérdésében követett törvénytelen eljárásának megszüntetése tulajdonképpen nem szorulna törvényhozási intézkedésre, mert hiszen nem kellene egyebet tenni, mint a meghozott törvényt végrehajtani, de miután a Curia hivatkozott döntvényeiben a törvényt helytelenül magyarázta és ezen curiai döntés támpontul szolgál további visszaélésekhez: szükségessé vált, hogy a törvényhozás, mint a törvény legilletéke: ebb magyarázója, az 1848. XX. t.-c. végrehajtását szabályozó törvényben határozottan kimondja, hogy a lelkész és tanító, a más vallású egyénektől párbéret semmiféle jogcímen nem követelhet.

B) A kegyur ágból folyó szolgáltatások.

Magyarországon, sajnos, még mai napság is érvényben áll az a jogszabály, hogy az ugynevezett kegyur, tekintet nélkül hitvallására, tekintet nélkül arra, hogy valamely birtoknak nem mint örökös, hanem mint készpénzen vásárló jutott birtokába: köteles a róm. kath. egyház személyi és dologi kiadásaihoz hozzájárulni, sőt sok helyütt azokat kizárólag sajátjából fedezni. Hogy ezen sérelmes állapot az 1848. évi XX. t.-c. 2. §-ban kimondott elvvel homlokegyenest ellenkezik, azt kimutatnunk nem kell.

Midőn tehát az 1848. évi XX. törvény cikk végrehajtását kívánjuk, követeljük a kegyurasági viszonynak megszüntetését, még pedig oly módon, hogy az ebből eredő jövedelemfogyatkozás kárpótlása kizárólag azon vallásfelekezet hiveire hárítsák, amelynek egyháza a kegyuri jog megszüntetése folytán elvesztett jövedelmet élvezte.

A kegyurasági viszonyból kifolyó terhek nemcsak jogtalanok, hanem gazdaságilag is súlyosan terhelik a magyar földbirtokot, és különösen erősen igénybe veszik a magyar városok évi költségvetését, amelyhez természetesen a protestáns lakosság

is hozzájárulni köteles. — A városok ezen kegyuri terhek viselése alatt görnyedvén, a katolikus egyház céljain kívül más kulturális célokra alig képesek valamit fordítani, holott a segélyezésben az 1868. évi 53. t.-c. 23. §-a értelmében igazságos arány szerint minden ottan létező vallásfelekezet részesítendő lenne.

(Folyt köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1903. decz. 29.

Elnökölt: br. Bánffy Dezső, egyhker. főgondnok. Jelen voltak: dr. Bartók György, püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Becsek Lajos, br. Bánffy Ernő, Incze Gerő, Sándor János, Váró Ferencz, dr. Sárkány Lajos, Lészai Ferencz, dr. Vályi Gábor ig. tanácsosok és a hivatalnokok.

Előlk aa. az ülést megnyitván, kijelölte az előadók sorrendjét, melyszerint előbb a tanügyi, azután a számvevői és végül a közigazgatási tárgyak nyerne elintézt.

E sorrendben tárgyalattak és elláttattak a következő ügyek:

A novemberi közgyűlés elébe terjesztett tanügyi jelentésben s az erre vonatkozó bizottsági előterjesztésben felvetett igen fontos tanügyi kérdéseket egyenként tárgyalta az igazgatótanács és részint megfelelő intézkedéseit megtette, részint áttette tanulmányozásra az egyházkerületi tanügyi bizottsághoz.

A bölöni és kislyei ev. ref. iskolák községi jellegűvé változtatása engedélyeztetett. Az iskolai év két féltre osztása alkalmából felmerült az az indítvány, hogy a fél-évenkénti vizsgálatok rendezésével kellene könnyíteni a tanulók terhein, de a véleményező előjáróságok egyhangulag az évvégi vizsgálatok mellett nyilatkoztak s így a kérdés napirendről levétetett.

A zilahi kollegiumban tanuló gör. kath. és gör. keleti vallású tanulók nem részesülnek magyar nyelven vallásoktatásban, a mire vonatkozólag az előjáróság megtett intézkedéseit jóvá hagyólag tudomásul vette az igazgatótanács.

A kolozsvári kollégiumnál megüresedett br. Bánffy Dániel-féle ösztöndíj Zoványi Pálnak ítélte.

Felmerült eset alkalmával megvitatta az ig. tanács, hogy a vallásnérokat szakszerűleg helyettesíthetik-e ideiglenesen olyanok, akiknek nincsen megfelelő képesítésük s megállapította, hogy kívánatos, hogy minden tárgy helyettesítése lehetőleg szakszerű legyen, ezt szokta is ellenőrizni az igazgatótanács a felmerülő esetek alkalmával, de elvi határozat hozatalának szüksége fenn nem forog.

Veres Gábor, tanítóképző intézeti ének-zenetanító rendes tanítói illetményei 1903. szeptember 1-től folyósítottak.

A tanítóképző intézet tanári testülete új helyi tantervet dolgozott ki, mely az állami tantervet a mi viszonyainkhoz alkalmazta. A terv véleményezésre áttétetett az egyházkerületi tanügyi bizottsághoz és egyidejűleg felterjesztetett az egyetemes konventhez. A tanítóképző második gyakorló zongorájára megszavaztatott 820 korona.

Az ide vonatkozólag beérkezett vélemények alapján kimondotta ig.-tanácsunk, hogy az ürességben levő kántortanítói állomások képesített nőekkel is betölthetők, ha az ehközség úgy határoz és előre bejelenti a főhatóságnak.

Számvevői előterjesztés alapján, kisebb módosításokkal, jóváhagyta ig.-tanácsunk a székelyudvarhelyi, nagyenyedi, marosvásárhelyi, sepsisztgyörgyi és szászvárosi kollégiumok; továbbá a dési, kézdívásárhelyi, sepsisztgyörgyi, nagyenyedi és szászvárosi ehközségek, valamint a kolozsvári szeretetház, a theol. fakultás és az Ilyés-alap 1904. évi költségelőirányzatait.

Sörcei Vincze zágoni lakos és földbirtokos 1400 koronás alapítványát hálás köszönettel fogadta el igtanácsunk.

A lelkészek és tanárok mellékfoglalkozásait igtanácsunk újabb szabályozás alá óhajtván venni, körülteletileg felhivattak az érdekeltek, hogy mindennemű mellékfoglalkozásaikat. 1904. jan. 31-éig, annál is inkább jelentésük be, mert a bejelentés elmulasztása fegyelmi vétésnek fog tekintetni.

Kemény István varsolczi lelkész, indokolt kérésére megengedtetett, hogy a lelkészi teendőknben való segédkezésre káplánt tarthasson.

Gróf Teleky József úr amaz értesítése melyszerint a Br. Radák Ádám-féle végrendeletben az ev. ref. eház-községek részére rendelt hagyományokat 1904. január hó folyamán kifizeti — megnyugtató tudásul vétetett.

Szilvassy Béláné, szül. Gróf Wass Antonia, 200 koronás alapítványt tevén megboldogult unokája: Br. Bornemissza Dudi emlékezetére, ez összeg köszönettel elfogadtatott és a szeretetház javára beútatott.

A brassói segédlelkési állás szervezése tárgyában jóváhagyta iktanácsunk a kiállított díjleveleket, elrendelte a kápláni állás betöltése iránt intézkedést és megadta a kellő fölvilágosítást a központi államsegély megvonása fölött támasztott aggodalmakra.

Bükkösi eház-községünk indokolt kérésére, az eház-községel szemben fennálló 454 korona perköltség-követelésünk, részben a százkövesdi eház-község tőkéje, részben pedig az államsegélyi alap terhére leiratott.

A nagyenyedi eház-község ismételt előterjesztése alapján sem járulhatott hozzá iktanácsunk a lelkési állások javadalmának emeléséhez, de ajánlotta az eház-községnek, hogy papi javadalmait a korpótlék rendszer alapján rendezze.

Dési eház-községünk amaz elhatározása, melyszerint a közelebbi püspöki látogatás emlékére 200 korona alapítványt tett a szeretetház javára — örvendetes tudomásul szolgált.

A csikszeredai körlelkész által bejelentett vallás-sérelmi ügynek egyfelől az egyetemes konventhez, másfelől a miniszteriumhoz való bejelentése elhatározottat.

A küküllő-széplaki állami iskola taniója megtagadván szerződészerű kántora kötelességeinek végzését, az illetékes kir. tanfelügyelő fölkérte arra, hogy szerződésünknek érvényt szerezzen.

(Vége köv.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Kálvin János: A keresztyén vallás alapvonalai. Fordította Nagy Károly. Kiadja a Magy. Prot. Irodalmi Társaság. Nagy 8°. I—XXXVI. +1—455. Budapest, 1903. Ára 6 korona.

Magyar prot. theologiai irodalmunk egy örökbecsű munkával gazdagodott. Kálvin János: „Institutió religionis christianae” című, alapvető munkája magyar fordításával. Az 1903. év prot. theologiai irodalmának kétségtelenül ez a legbecsebb produktuma. Sokáig vártunk rá; de végre kezeink között van, s termékenyítheti lelkeinket a nagy Kálvin e nagy alkotása. 1624. óta, a mikor Szenczi Molnár Albert kiadta Kálvin Institutióját, nem szólt meg Kálvin magyar nyelven közöttünk. A Szenczi-féle fordítás is részben úgy elfogyott, részben úgy elavult, hogy bátran azt mondhatjuk: nem volt magyar Institutió.

Annál inkább örülhetünk, hogy végre valahára Luther és Melancton mellett Kálvint is magyar nyelven olvashatjuk. 1900-ban, a Luther-Társaság kiadásában Melancton Fülöp Apológiája, 1902-ben, a M. P. I. T. kiadásában Luther Márton három alapvető munkája, most pedig, szintén a M. P. I. T. kiadásában, Kálvin János Institutiója látott napvilágot. S a reformáció klasszikus műveinek magyar kiadása, ha Isten segít bennünket, még folytatódni is fog. A Luther-Társaság épen ez évben határozta el, hogy a reformátorok iratait egymásután lefordíttatja és kiadja; a M. P. I. T. választmányához ajánlat érkezett, a mely a Zwingli „Az igaz és hamis vallásról” cz. művét szándékszik magyarra átültetni. Ezután reménységünk lehet arra, hogy a reformáció korának alapvető irataiból néhány év múlva egy kicsiny, de értékében megbecsülhetetlen könyvtár fog rendelkezésére állani, nemcsak a lelkésznek, hanem az egész intelligens protestáns közönségnek is.

A reformáció kora nagybecsű műveinek kiadására irányuló eme törekvésben én igen sok vigasztalót látok jelenlegi nehéz viszonyaink között. Látom benne legelső sorban is azt az önbeismerést, hogy a miképen elernyedti keresztyéni valláserkölcsei életünk regenerálása végett a bibliához, a Krisztushoz kell visszatérnünk, akképen az elhalványodott, kihamvadt egyházi öntudat elevenítését, felélesztését meg azoknál a nagy alakoknál kell keresnünk, a kik Isten ígéjének nemcsak avatott magyarázóival, hanem

de tanításaikban bámulatos határozottsággal tudták megrajzolni ama vonásokat is, a melyek az evangéliumi keresztyénséget a meghamisított keresztyénségtől elválasztják, és a melyek, míg keresztyéni szeretettel ölelkeznek össze abban, a mi egyező, másfelől jellegzetesen mutatják fel az eltéréseket és tisztán megkülönböztető karaktert kölcsönöznek mind a tanításnak magának, mind mindazoknak, a kik azt, mint meggyőződésük szerint igazat, lelkökbe befogadták.

Látom továbbá, mint vigasztaló tény, hogy ez az önbeismerés nemcsak tétlen bűnbánat, hanem új életnek és erőnek forrása is arra nézve, hogy felnyitván a reformátorok porlepte kaposos könyveit, olvassa, tanulja azokat és hozzáférhetőkké tegye mindeneknek. Mert nem elég, hogy e jellegzetes műveket csak egyes beavatottak, vagy épen a papok ismerjék. Ismerniök kell azokat az egyház összes tagjainak; mert nem egyes beavatottak, sem nem a papok alkotják az egyházat, hanem az összes hívek, s az egyház karakterének, mint pecsétnek, be kell vésve lennie minden egyháztag lelkébe, ha azt akarjuk, hogy karaktere legyen az egyháznak és egyházi öntudatuk, hitbűségük, áldozatkészségük a híveknek.

Ennélfogva a legnagyobb örömmel üdvözlöm Kálvin Institutiója magyar fordítását, és hálás elismeréssel adózom mindazoknak, a kik annak megjelenését elősegítették. Illesse elismerés legelső sorban néhai Szász Domokos püspököt, a ki még 1898-ban 2000 koronás alapítványt tett a Magy. Prot. Irod. Társaságnál, azzal a rendeltetéssel, hogy az, mint forgatóke, theol. tankönyvek és tudományos theol. irodalmi művek kiadására, legelső sorban pedig Kálvin Institutiója első kiadásának magyar nyelvre fordítására használtassék. Illesse elismerés magát a fordítót: Nagy Károlyt, a kolozsvári ref. theol. fakultás tanárát, a ki a fordítást szakavatottsággal, az eredeti szöveg klasszikus tömörségének nehézségeivel szerencsésen megküzdve végezte és oly világos, minden mélysegei mellett is könnyen olvasható magyar Institutiót adott kezünkbe, a melyen alig-alig vehetjük csak észre, hogy nem egy eredetileg magyar nyelven írott, hanem fordított munkával van dolgunk. Ebben az érdeemben, a fordítóval együtt osztoznak bizonyára a fordítás revidelői: dr. Bartók György püspök és Eröss Lajos debreczeni theol. akad. tanár is, a kik, a mint látszik, a legodaadóbb gondnal igyekeztek arra, hogy Kálvin klasszikus latinságú műve olyan érthető és szép magyarsággal szólaljon meg közöttünk, hogy necsak ne szégyenkezzünk miatta, de mintegy példaképen is állíthassuk minden fordító elé. S illesse elismerés Magy. Prot. Irodalmi Társaságunkat és annak vezetőit, hogy e becses munka megjelenését erkölcsi és anyagi támogatásukkal elősegítették. Luther három alapvető munkája után ime Kálvin Institutiója Irodalmi Társaságunk kiadásában! Drága ajándék mind a kettő protestáns theologiai irodalmunknak és a prot. nagyközönségnek! Hálás köszönettel vesszük őket; de egyszersmind azzal a reménységgel is, hogy ezek csak első kötetei annak a becses könyvtárnak, a melyet Irodalmi Társaságunk a reformáció kora alapvető műveiből össze fog állítani számunkra!

A magyar Kálvin Institutió, a melynek megjelenését üdvözlöm, nem olyan természetű munka, a melynek bírálatba vagy részletes ismertetésébe kellene bocsátkoznom. Bírálatot mondott a felett már 367 esztendő, a mikor szinte symbolikus tekintélyre emelte. Ismertetése pedig azokra nézve, a kik végig tanulmányozták az eredetit: felesleges; azokra nézve pedig, a kik még sohasem olvasták: nem szabad. Kálvin Institutiójának nem ismertetése van szükségé, hanem arra, hogy szorgalmas, odaadó áttanulmányozás mellett megismerje minden magyar kálvinista. Azért csupán a külső ismertetésre szorítkozom, a mikor megjegyzem, hogy a magyar nyelven megjelent Institutió a legelső, 1536-diki latin kiadásból fordított, a mely alapját képezi annak az Institutióknak, a mely 1539-ben, 1543-ban, 1545-ben, 1550-ben, 1553-ban, 1554-ben ismét megjelenve és Kálvin által folytonosan bővítve és rendszeresebbé tételve, az 1559-diki utolsó kiadásban érte el tökéletessége klasszikus fokát. Az Institutióknak a most megjelent magyar fordítása tehát tulajdonképen csak mintegy ötöde az 1559-diki és Szenczi Molnár Albert által 1624-ben lefordított Institutióknak. De ha csak egy ötöde is annak, mégis világosan mutatja a 27 éves Kálvin hatalmas szellemét és természetesen költi fel a vágyakozást bennünk, hogy megismerjük a teljes Institutiót is, a melyben ez a hatalmas szellem összes kincseit tárja elé.

A fordító egy előszót csatolt a munkához, a melyben a fordítás történetét ismerteti; majd pedig egy bevezetést ad, a mely az Institúció keletkezését, beosztását, tartalmát, az Institúció fejlődése történetét és az utolsó kiadás beosztását és tartalmát ismerteti. A bevezetés maga egy értékes tanulmány és nagyban elősegíti az egész munka áttekintését, megérthetését és könnyebb olvasását. Becses a fordítás függeléke is, a melyben a fordító egyfelől a tárgyalat kiválóbb tételek regestrumát adja, megjegyezve nemcsak a magyar fordításnak, hanem az eredeti latin szövegnek és a Baum—Cunitz—Reuss-féle latin kiadásnak is megfelelő lapszámait; másfelől pedig sorozatba állítja a munkában magyarázott, vagy legalább is idézett bibliai helyeket, jelölve ama lapokat is, a melyeken az illető bibliai helyek említettek.

Végül, a fordítónak az előszóban foglalt amaz indítványát illetőleg, hogy a munka esetleges tiszta jövedelméből egy „Kálvin irodalmi alap“ létesíttessék és abból az idők rendjén Kálvin művei, s legelső sorban az Institúció 1559-diki kiadása adassanak ki, csak azt jegyezzem meg, hogy bár adná az Isten, hogy azt meg is valósíthassuk. Ehhez azonban az kell, hogy a jelen kiadásból olyan tiszta jövedelem halmozódjék össze, hogy a nagy czélunk legalább is magvát képezhesse. Ehhez megint az kellene, hogy ne legyen egyetlen lelkesítő könyvtár s egyetlen intelligens kálvinista hajlék sem, a melyből Kálvinnak magyar nyelven megszólaltatott Institúciója hiányozzék. Szégyen is volna, ha hiányoznák!

(„Prot. Egyh. és Isk. Lap“-ból.)

TÁRCZA.

Az ember.

(I. M6z. II. 5—25.)

(Zittel K. nyom 'n írta: ifj. Péter Károly.)

A biblia első fejezete — melyet a mult alkalommal tárgyaltunk* — az ember teremtésével záródik. A II-ik fejezet (az 5. verstől kezdve) még egyszer elbeszéli az ember teremtését s a III-ik tovább folytatja az első emberek történetét a paradicsomból való kiűzetésökig. Ez a két utóbbi fejezet egy összefüggő elbeszélés, a mely — tekintélyes írásmagyarázók nézete szerint — egy második teremtés mondának tekinthető.

Csak egy futó pillantást kell vetnünk az I. és II. fejezetben lévő elbeszélésekre s azonnal észrevehetjük, hogy itt két különböző és egymástól független teremtés mondával van dolgunk. Az első — mint láttuk — Káldeából ered és igen régi; a második szintén régi, de mégis ifjabb az elsőnél s tisztán izraelita eredetű. Már külső alak (irály) tekintetében is lényeges eltérés van közöttük. Az első elbeszélésben ugyanis a teremtő „Elohim“-nak van nevezve (amit Károly „Isten“-nek fordít), míg a másodikban „Jáhve“ vagy Jehova a neve (ami magyar bibliánkban „Úr“-nak, illetőleg „Úr-Isten“-nek van fordítva). De még szembetűnőbb a tartalomban mutatkozó különbség. Az első teremtésmonda szerint a világ idői rendben, fokozatosan fejlődik ki az alakatlan és élet nélküli őanyagból s legutoljára jön létre az ember. A második elbeszélés mitsem tud e fokozatos rendről; itt az ember nemcsak fenségénél fogva, de időileg is első teremtménye Istennek; az állatok utána és csakis érte teremtetnek. Ezen elbeszélés kezdő részlete helyes fordításban így hangzik: „A mikor az Úr Isten a földet és az eget alkotá, de semmiféle mezei növény sem vala a földön és még semmiféle mezei fű nem hajtott ki (mert az Úr Isten még nem bocsátott vala esőt a földre és ember nem vala, aki a földet művelje, azonban köd emelkedett ki a földből és megnedvesíté a föld egész színét) akkor al-

kotá az Úr Isten az embert a föld porából és lehelle orrába életnek lehelletét. Így lőn az ember élővalóvá.“ Tehát nem párosával jelenik meg az ember a földön, mint az első fejezetben olvassuk, hanem először csak a férfi áll elő s nem is az Úr teremtő szavára jön létre, mint amott, hanem Isten a föld porából, agyagból gyurja őt és az orrán befújt lehellete által eleveníti meg. Aztán egy kertet plántál az ember számára s abban mindenféle fát növel. Az embernek most már van tápláléka és kedves lakóhelye, de egyedül áll a világon, minden élő lény nélkül. „Akkor alkotá az Úr Isten a földből mindenféle mezei vadat és mindenféle égi madarakat és elvitte az emberhez, hogy lássa miként nevezi el.“ Az ember egymásután nevet ad az állatoknak, azaz névszerint beszél hozzájuk, de az állatok nem felelnek, mert nem értik őt. És az ember — noha élő lények veszik körül — még most is egyedül érzi magát, mert azok között „magához hasonló társat nem talált vala.“ Azért Isten mély álmot bocsát az emberre, kivesz egyet oldalbordái közül s abból alkotja az asszonyt, a ki csontjából való csont és testéből való test. Így nyer az ember Istentől segítő társat, egy neki megfelelő lényt: egy nőt.

„Milyen érdekes a különbség a két elbeszélés között. Az első oly emelkedett, oly fenséges. Isten csak szól — és megvan! A második oly plasztikus, oly emberies, ennél fogva oly világos, oly egyszerű és annyira vonzó! Az első mit sem tud ama gyöngéd, benső viszonyról a férfi és nő között, a másodikban a teremtő fűzi őket össze segélyül és támaszául egymásnak. Amott ki vannak téve a pusztá, sivar földnek, hogy éljenek meg, a mint nekik tesszik; itt Isten egy mindenféle pompával és gyönyörrel kinálkozó kertet plántál számukra és abba helyezi őket. Amott szó sincs Istennek az ember nevelésére irányuló tervéről, itt pedig egy tervvel találkozunk, amely arra irányul, hogy az ember, fejlődésével kapcsolatosan, rendeltetésének céljához is közeledjék.“*

Éppen azért olyan tanulságos, oly nagyjelentőségű ez a második elbeszélés. Minden vonása csupa igazság, csupa élet. Akárhányszor olvassuk is keresztül, mindig megragadja benne figyelmünket valami új, valami érdekes. Valóban megérdemli ez az elbeszélés, hogy tüzetesen foglalkozzunk vele.

Lássuk és elemezzük először azokat a verseket, melyek az embernek Istenhez és a más teremtményekhez való viszonyát rajzolják.

Az ember földből van formálva s idői megjelenése teljesen a földhöz van kötve. Testünk szervezetét csupán e föld számára alkotta a teremtő, örökkévalósággal nem ruházta fel és mi még képzelni sem tudunk olyan emberi orgánizmust, mely e földön kívül is léteznék s mely a földi lét törvényeinek ne volna alárendelve. E pontnál nem szabad figyelmen kívül hagynunk, hogy az a modern képzet, mely a testet és szellemet egymás mellé állítja s mindkettőnek bizonyos mértékben külön existenciát tulajdonít, az izraelita őskorban teljesen ismeretlen volt. Elbeszélésünk azt mondja: „Az Úr Isten alkotá az embert a föld porából és lehelle orrába életnek lehelletét; így lőn az ember élő valóvá.“ Más szókkal: nem a porból alkotott test teszi az embert élő lénynek s nem is az Istentől belélehelte szellem, hanem a kettő együtt. Élő valónak ilyen értelemben más földi teremtmény nem nevezetik. Az állatok is teremtettek és élő valóságok, de közülök egy sem bír kettős természettel s egyikről sem mondja az írás, hogy a földi testet isteni szellem élteti. Az ember ellenben úgy van alkotva, hogy egyfelől a természeti világban él, másfelől azon felülemelkedik s

* Lásd az Erd. Prot. Lap 1903. évf. 486. l.

* Józsa Zs. „Az első emberek“. Prot. Közl. XIX. évf. 220. l.

e sajátságos alkotásában rejlik Istenhez való hasonlósága. Tehát nem egyedül a szellem Isten képmása, hanem a test és a szellem együttesen. Mert az Úr teremtő gondolata nem csupán a testben, nem is csak a lélekben, hanem a kettőnek egységében, az emberben, nyert alakot és lett élő valósággá.

S ki ne ismerné föl az embernek már külső megjelenésén Istennek képét? Vajjon láthatunk e az emberi testnél tökéletesebbet a teremtő művei között? Aki erről a bámulatos alkotásról tiszta fogalmat akar szerezni, gondoljon csak egyik részére: *a kézre*. Mi mindent képes ez egyetlen tag végbevinni! Fejszével ledönti a rengeteg erdőt, a harci karddal ezerek és ezerek életét semmisíti meg; a hangszerből a legszebb hangokat csalja ki s a vászonra csodás képeket varázsol; az idő viszontagságai ellen hajlékot épít; a földet arra kényszeríti, hogy eledelt teremjen, a villanyáramot, hogy gondolatait messzeröpítse, a vizet, a gőzt és szelet, hogy vigyék őt és dolgozzanak helyette. Ez mind a kéznek a munkája! S nem éppen ily csodálatra méltó-e az emberi szem? Avagy nem tükröződik-e ebben vissza a föld pompája és a menny dicsősége? Nem sugárzik-e ki belőle örömről és bánatról? És a *fül* nem fogja-e föl a zene művészi összhangját épűgy, mint a kis madár egyszerű dalát? S ez a szem, ez a fül, ez a kéz, egyszóval: ez a test mit beszél nekünk? Azt hogy: *munkálkodjál!* Ugy van. A munka a mi földi sorsunk; munkálkodni születünk, munkára alkotta Isten testünk minden tagját. A tunya, dologtalan ember a természet torzképe, aki nem érdemli meg, hogy a föld hátán hordozza.

(Folytatása következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak s egész anyaszentegyházunknak minden tagjaiban és hivatalosaiban boldog újesztendőt kívánunk. Isten áldása legyen rajtuk!

Lapunk e száma a nyomda vízkeresztli munkaszünete folytán egy napot késett, melyért — mint nem tőlünk függő okért — elnézést kérünk.

Tisztelgés az évforduló alkalmából. Dr. Bartók György püspök urnál 0-esztendő estvéjén az általa végzett délelti istentisztelet után tisztelgett az egyh. ker. igazgató-tanácsa, a kolozsvári egyh. község, theol. fakultás és ref. kollégium nagyszámu küldöttsége, melyeknek nevében *Kenessey* Béla főjegyző fejezte ki közvetlen, keresetlen bensőséggel jókívánatainkat a buzgó főpásztornak, Isten áldását kérve rá, munkájára és egész egyházunkra. A beszédre a püspök ur lelkes szép beszéddel felelt s köszönte meg a megtiszteltetést, melyet személyében egyházunknak adtak s kérte nehéz viszonyok közt élő egyházunk számára minden tagja odaadó, lelkes munkáját és támogatását, hogy vállvetett erővel felvirágoztassuk. Lapunk s bizonyára egész kerületünk s annak minden tagja szívből csatlakozik mindkét beszéd jókívánataihoz.

Az 1904. évi rendes egyházkerületi közgyűlés, előre láthatólag, pünköszt táján vagyis a régi határidőben fog megtartatni, mire nézve az egyházkerület kormányzó főgondnoka és az igazgatótanács között már előzetes megállapodás történt is. A novemberi rendes határidőt ugyanis a zsinat foglalta le, októberben pedig konventi ülések lesznek és szeptember az iskolák megnyitása miatt alkalmatlan. Nincs tehát egyéb hátra, mint ez évben ismét a régi gyakorlathoz térni vissza.

A református egyházi könyvtár ügyében a kerületek által kiküldött tagokat a konvent elnöksége e hó 26-ára Budapestre hívta össze gyűlésre, hol *Antal* Gábor püspök előadása alapján fognak tanácskozni a nagyjelentőségű vállalat terve felett. Költségkimélés tekintetéből ugyan alkalmasabb lett volna erre, valamelyik konventi ülés alkalmá, de hisz ez nem nagyjelentőségű többletkiadást eredményez a kerületeknek. Az azonban feltétlenül kívánatos volna, hogy a tagok jól előre megismerjék

az előadó álláspontját s ne legyenek kénytelenek első hallásra s így felületesen szólni hozzá és határozni felette. A kérdésnek ugyanis annyi kényes oldala van. Ez iránt jó lenne intézkedni.

Zsilinszky Mihály kitüntetése. A király Zsilinszky Mihály kultuszminiszteri államtitkár, buzgó és kitűnő szolgálatai elismerésül, a Lipót-rend középkeresztjével tüntette ki. Zsilinszky Mihályban, a ki immár kilenczedik éve működik a kultuszminiszteriumban mint államtitkár, valóban méltó embert ért a királyi kitüntetés. A kitüntetett férfinak, úgy is, mint államtitkárnak, úgy is, mint egyházi és irodalmi életünk egyik kiváló alakjának, a legőszintébb szívvel gratulálunk!

A Sárospataki Lapok felelős szerkesztője: dr. Tüdős István az 1904-dik évre szerkesztő-társul és a kiadóhivatal vezetőjéül Zoványi Jenő sárospataki theol. tanárt nyerte meg. Zoványi kiváló theologus, ki főleg a hazai egyháztörténelem terén egyik legelőkelőbb munkás. Állandóbb munkássága csak emelni fogja a S. L. amugyis magas színvonalát.

Konventi jegyzőkönyv. A Budapesten 1903. decz 8—11. napjain ülésezett zsinatelőkészítő rendkívüli konvent jegyzőkönyve Debreczenben, Sass Béla debreczeni ref. theol. akad. tanár s konventi jegyző és Zsigmond Sándor, a zsinatelőkészítő bizottság jegyzője szerkesztésében, 56 lapon, háromezer példányban megjelent s a püspöki hivatalok útján mielőbb szét fog küldetni. Ugyanott ugyanannyi példányban 24 lapon megjelent az „A brit és külföldi biblia-társaság százévi működésének és hatásának ismertetése” czimet viselő füzet is, a melyet az 1903. juniusi konvent 48. jegyzőkönyvi számának 5. pontja értelmében, a konventi elnökség megbízásából, Balogh Ferenc debreczeni theol. akadémiai tanár írt, s a mely az illetékes püspöki hivatalok útján szintén minden egyházközségnek meg fog küldetni, hogy az érintett konventi határozat értelmében 1904. márczius hó hatodikán, a brit és külföldi biblia-társaság fennállásának százados évfordulóján, egyházunk minden templomában megtartandó ünnepélyes hálaadó istentisztelet keretében föl legyen használható.

A lelkeszi jövedelem utólagos kiegészítése tárgyában a kultuszminiszter, 1903. nov. 28-ról keltezve, 48546. sz. alatt igen fontos elvi jelentőségű határozatot hozott, a melyet egész terjedelmében közlünk s ajánlunk az érdekelt lelkeszek figyelmébe. A határozat így hangzik: „Az 1898. évi XIV. törvénycikk 2—3. §-ából folyólag megengedem, hogy az oly 1898. előtti rendszeresített lelkeszségek, melyeknek jövedelme az 1898. évi XIV. t.-cz. hatályba léptekor az 1600 koronát meghaladta s így az idézett törvény 3. §-ában foglalt bejelentési kötelezettség alá nem estek, az esetre, ha ezen jövedelmük az idők folyamán, akár a népesedési, akár a gazdasági viszonyokkal összefüggő s a törvény 15. §-a értelmében el nem hárítható, állandó természetű okokból annyira csökkent, hogy a törvény 2. §-a értelmében jövedelmük kiegészítésére immár igényt formálhatnak, hozzám bejelentessenek, s az illető egyházközségek az adott viszonyok szerint kiállítandó új díjlevelekhez (hiványhoz) az 1898. évi XIV. t.-cz. 14. §-a értelmében hozzájárulásomat kérelmezzék. Fenntartom azonban magamnak a jogot az előforduló eseteknek egymástól független bírálata, oly annyira, hogy egyik eset a másikkra precedensül nem szolgálhat. Eleve kijelentem egyúttal, hogy az ily lelkeszségeknek jövedelmi kiegészítésére való igénye, tekintet nélkül a jövedelemcsökkenés időpontjára, csak a bejelentést követő utalványozási időszakkal veheti kezdetét. Az említett lelkeszségek bejelentése körül követendő eljárás tekintetében megjegyzem: 1. A lelkeszség keletkezésének ideje az egyházi hatóság által igazolandó. 2. A lelkeszi jövedelem bevallási ivbe az 1898. évben érvényben volt díjlevéllel (hiványval) és egyéb alapokmányal biztosított és az 1898. évben tényleg befolyt jövedelmek veendőek fel. A jövedelmek bevallására és igazolására nézve a törvény végrehajtása tárgyában 1898. évi 4433. eln. sz. a. kelt körrendeletben foglaltak irányadók. 3. A levonható kiadások ugyan csak az 1898. évi alapon vallandók, be és az imént hivatkozott végrehajtási körrendelet határozmányai szerint igazolandók. Megjegyzem, hogy a segédlelkészartási költség az 1900. évi 95722. sz. a. kelt leiratomban foglaltak alapján levonás tárgyát nem képezheti. 4. A lelkeszi díjlevél (hivány) és egyéb alapokmány eredetben, vagy hiteles másolatban a bevallási ivhez csatolandó. 5. Az 1899. évtől

kezdve beállott jövedelemnövekedésről és csökkenésről egy szabályszerű módon igazolt és megfelelő bizonyítékokkal felszerelt részletes kimutatás szerkesztendő. Ehhez mellékelve bemutatandó az egyházközségnek 1898. évre, nemkülönb a bejelentés évre szóló költségvetése is. 6. A levonható kiadásokban beállott változás, illetőleg a bejelentés évében fennálló tényleges állapot a 3. pontban mondottak szerint és ottani bizonyítékon egyúttal igazolandó.

Köszönet. Testvérem Kiss Ernő m. kir. főerdész nagyszöllősi lakos, a vezetésem alatti gegesi ev. ref. egyházközségnek, az általa alapított „Kehely és kanna alap” gyarapítására 1902. évi járulékképp a mai napon 10 k. az az tíz koronát volt szíves ajándékozni. E szíves ajándékot — egyházam nevében — hálás szívvel köszönve, nyilvánosan nyugtázom. Geges, 1903. december 28. *Kiss Ferenc* gegesi ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

5639—1903. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aához és a kollégiumok Méltóságos t. Előljáróságaihoz, a lelkészi és tanári mellékfoglalkozások bejelentése tárgyában.

Hivatkozással a mellékfoglalkozások tárgyában 2311—901. szám alatt kiadott körrendeletünkre, valamint az 1903. évi 4324. szám alatt kiadott hasonló rendeletre, felhívjuk összes esperes aait és a kollégiumok méltóságos t. Előljáróságait, hogy a lelkészek, illetve a tanárok által elvállalt mellékfoglalkozásokról, akár vannak azok az igazgatótanács által engedélyezve, akár nincsenek, az előbb említett körrendeletben közölt minta szerinti kimut. tási ürlapon, folyó 1904. évi január hó 31. ig, elmaradhatatlanul jelenteni sziveskedjék.

Tiszteletes Lelkész aait arra utasítjuk, hogy mindenmű mellékfoglalkozásaikról szóló jelentésüket már e hó 20-ig küldjék be illetékes esperesükhöz, hogy a netán szükséges pótló adatok beszerzésére és az összefoglaló kimutatás összeállítására Nagytiszteletű Esperes aainak is kellő idejük legyen.

Valamely mellékfoglalkozás bejelentésének elmulasztásáért a kötelezetteket feyelmileg felelőssé tesszük.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárott, 1903. december hó 29-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Szám: 5575—1903.

KÖRLEVÉL

mindenik egyházmegye Nagytiszteletű Espereséhez.

Folyó évi 3034. szám alatt véleményt kértünk minden egyházmegyétől arra az indítványra, hogy tekintettel a tanító-hiányra, ezután nők is alkalmazhatók legyenek egyházainkban kántortanítókul. A beérkezett vélemények részint örömmel üdvözlük az indítványt, részint aggodalmait fejezik ki, hogy némely egyházközségünkben a szokás olyan teendőkkkel is terheli a kántortanítókat, pl. temetések alkalmával, melyet a gyengébb szervezetű nők magukra nem vállalhatnak. A felhozott összes vélemények figyelembe vételével úgy határozott igazgatótanácsunk, hogy oly helyeken, a hol az egyházközség viszonyai szükségessé teszik és az egész egyházközség óhajta és beletnyugszik, különösen templomi istentisztelet végzésénél, énekvezérségre nők is alkalmazhatók a megfelelő képesítéssel. — A képesítést megszerezheti minden 18 évet betöltött, ref. vallású, mivel nő az egyházkerület tanítóképző intézetében; a képesítésre való előkészülés pedig történhet egészen magán uton, vagy az egyházkerület tanítóképző intézetében, oly formán, hogy a jelentkező, mint rendkívüli hallgató, bejárna az intézetbe az egyházi ének- és orgona órákra, nemkülömben az egyházi szertartásokról és egyházi szervezetről szóló előadásokra, szabad idejében pedig gyakorolná magát a harmónium és orgonajátszásban, mindaddig, míg a képesítővizsgálatra mindenből elkészülne.

Felhívjuk a Nagytiszteletű Esperes aait, hogy előforduló esetek alkalmával ezen határozatunk szerint tegyenek megfelelő intézkedéseket.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárott, 1903. december hó 29-én.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 5697—1903.

KÖRLEVÉL

a Nagytiszteletű Esperes és tiszteletes lelkész aaihoz.

Az 1903. Névkönyv adatai szerint ev. ref. tanköteleseink egyhatodrésze nem jár iskolába. Az iskolakerülők egy tekintélyes része olyan egyházközségekben lakik, a hol van magyar tannyelvű, sőt van ev. ref. felekezeti iskola is. Kétségtelen bizonyítéka ez annak, hogy az 1868. XXXVIII. t.c.-ben kimondott iskoláztatási kényszer végrehajtásában részünkről mulasztások történnek. Minden ev. ref. lelkésznek szoros kötelessége a hatáskörébe tartozó ev. ref. tankötelesek iskoláztatását ellenőrizni, s gondoskodni arról, hogy az iskolakerülő ev. ref. tankötelesek szülei, gyámjai eleget tegyenek iskoláztatási kötelezettségeiknek.

Felhívjuk a tiszteletes Lelkész aait, hogy az ev. ref. tankötelesek iskoláztatását egyénenként figyelemmel kísérik, s gondoskodjanak arról, hogy a mulasztókkal szemben a törvény rendelkezései teljes szigorral alkalmaztassanak. Ha valamely egyházunkban, vagy valamely szorványban elháríthatatlan akadályok vannak az iskola kötelezettség teljesítésére, pl. ha nincs magyar tannyelvű iskola, a lelkész aa tegyen jelentést az egyházmegyei espereshez, javaslatait is megtévén, hogy a hiányon miképen lehetne segíteni.

Az esperes aai pedig az ilyen jelentéseket és javaslatokat az egyházmegyei tanügyi előadó véleményes jelentésével a bevonható érdekeltség számbavételével terjesszék az egyházmegyei tanács elé, s keressék a módzatokat e hiányok elenyésztetésére, magyar iskolák felállítására.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. decz. 29-én tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

5695—1903. sz.

KÖRLEVÉL

mindenik kollégium méltóságos t. Előljáróságához.

Folyó évi egyházkerületi közgyűlésünkön a tanügyi jelentés megvizsgálására kiküldött bizottság a közgyűlés elé terjesztett jelentésében az ének zenetanítás tárgyában szükségesnek tartja hangsúlyozni, hogy az egyházi ének-tanítást egyházunk istentiszteleteinek érdekében szervezte, s ezért egy pillanatra sem szabad szemelől téveszteni a gyakorlati célt: a legrövidebb és legkönnyebb uton odavezete dő az ifjuság, hogy az istentiszteleteinkben énekével activ részt venni tudjon, akarjon, óhajtszon.

Ezt a kijelentést melegen ajánljuk a méltóságos t. Előljáróság figyelmébe.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1903. évi december hó 29-én tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

5762—1903 sz.

KÖRÖZVÉNY

az időszaki nyomtatványok árának mikor leendő befizetése tárgyában.

Igazgatótanácsunk meggyőződésénél, hogy az időszaki nyomtatványok (egyházkerületi jkv., konventi jkv., névkönyv) árának különböző időkben való beszolgáltatásával úgy az esperesi hivataloknak, mint a kollégiumok előljáróságainak is felesleges munkaszaporítás okoztatik, szükségesnek találta ezek beszolgáltatásának idejét egyszerűsággal megállapítani oly formán, hogy az év első felében kiküldött nyomtatványok ára minden év június 30-ig, az év második felében kiküldött nyomtatványok ára pedig minden év december 15-ig egyszerre és egyösszegben fizetessék be.

Felkérjük Nagytiszteletű Esperes fiait és kollégiumok Méltóságos t. Előljáróságait, hogy sziveskedjenek ezen határozat betartása iránt megfelelően intézkedni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárott, 1903. december hó 29-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Előfizetési felhívás.

Az „Erdélyi Protestáns Lap” 1904. évi VII. évfolyamára hirdetünk, kérünk előfizetést.

A lap programja, hogy „tüköre legyen a hazai protestáns, közelebbről református egyház, legközelebbről pedig épen erdélyi ref. egyházkerületünk életének, visszhangja azoknak a törekvéseknek, melyek egyházunknak, egyházkerületünknek s ezek intézményei, szolgálói és tagjai szellemi és anyagi előhaladását munkálják és szószólója azon magasrendű feladatoknak, melyek anyaszentegyházunknak, mint Isten országa orgánumának, Urától és Fejétől elébe szabattak”: nem változik.

Ezekről a dolgokról, ha híveink nagy része meg is elégszik annyival, mit hallomásból megtud, vagy a napi lapok felületes ismertetéseiből s népies lapjaink szűkszavú tudósításaiból olvashat: semmi esetre sem lehet elegendő azoknak, kiket a közbizalom olyan helyekre ültetett, a hol maguk közvetlenül, mint kormányzók, intézők, sőt törvényhozók szerepelnek.

Egyházkerületi és egyházmegyei gondnokainknak és képviselőinknek szakszerűen tájékozottaknak kellene lenniök minden olyan egyházi kérdésben, melynek intézése állásukkal járó lelkiismeretbeli kötelességük.

Más egyházkerületekben gyakran fordul elő az az eset, hogy világi férfiak az egyházi ügyekben nemcsak a legteltjesebb jártasságot tanúsítják, hanem czikkeikkel irodalmilag is irányítják az egyházi közszellemet.

Mindlunk, ahol szervezetünk a világi elemek páratlanul nagy befolyást enged egyházi ügyeink intézésében, ez a helyes befolyás csak úgy lesz — a folyton növekvő ellenkező irányú törekvésekkel szemben — továbbra is fentartható, ha az illetők maguk, anyagi buzgóságuk mellett, szellemi rátermettségüknek is fénylő jeleit adják, mint régi nagy eleik.

Erre vonatkozó előkészületüknek nélkülözhetetlen eszköze lapunk, **egyházkerületünk hivatalos lapja**, a mely egyházi kérdéseink megbeszélése mellett az egyházkormányzat összes hivatalos rendeleteit is tartalmazva, minden oldalú teljes tájékozást nyújt olvasóinak.

Ezért hívjuk fel gondnokaink, képviselőink stb. becses figyelmét lapunkra, melyből ez alkalommal mutatványszámot is küldünk, megrendeléseket kérve.

A lap évi előfizetési díja tekintetében azok számára, kik a lapot hivatalból járattatni nem kötelesek az **egész évi díjnak egy összegben előre beküldése mellett 1904. január 1-én kezdődő évtől kezdve, a következő kedvezményeket léptettük életbe:**

1. Gondnokoknak, egyházkerületi és egyházmegyei képviselőknak, I. és II. o. egyházak lelkészeinek évi 10 K-ért.

2. III. IV. o. egyházak lelkészeinek, tanítóknak és egyházi tisztséget nem vi-

selő világi híveinknek, egyházi egyesületeinknek évi 8 K-ért.

3. Filiáknak, szórványoknak, teológusoknak és általában tanulóknak évi 5 K-ért fogjuk küldeni a lapot.

5 ily előfizető gyűjtöje s az egész évi előfizetési díjak egy összegben való beküldője ingyenpéldányt kap.

A feltétel be nem tartása a kedvezmény elvesztését vonja maga után.

Espereseinket és lelkészeinket kérjük, hogy e kedvezményeket minél szélesebb körben köztudomásra hozni szíveskedjenek.

A kiadóhivatal

Egyházkerületi közgyűlésünk munkarendje.

(Ajánlva az Igazgatótanács b. figyelmébe.)

Most, hogy immár több mint valószínű, hogy ez évi egyházkerületi közgyűlésünk nem az újabban megállapított rendes időben, novemberben, hanem a régi rendes időben, pünköst körül fog megtartatni, jóelőre összeírjuk és a Mélt. Igazgatótanács figyelmébe ajánljuk azokat a reformokat, melyeket a közgyűlési tagoktól — egyiktől ezt, másiktól azt — hallottunk s a melyek arra céloznak, hogy a tanácskozási idő célszerűbb kihasználásával a tárgysorozat gyorsabban letárgyalható legyen s ez által a közgyűlési költségek úgy a testületeknek, mint az egyeseknek kevesebbe kerüljenek s a fontosabb tárgyaknak a megfelelő érdeklődés biztosítottassék.

Hogy e javaslatoknál a legtisztább jószándék vezet, annak bizonyosságai lesznek maguk a javaslatok.

Mindenek előtt a közgyűlés idejére nézve, különösen tanári körökből, mind hangosabban nyilvánul az a nézet, hogy különösen a tanárválasztásokkal kapcsolatos változások érdekében célszerűbb a közgyűlések pünköst táján való tartása. Mig ugyanis a mostani novemberi választások mellett a megválasztott rendes tanár csak 10 hónap mulva foglalhatja el állomását s addig ő maga is függő helyzetben van, a tanszéket is ideiglenes erő s — látjuk

— nem egyszer olyan ember tölti be, a ki épen annál a választásnál kisebbségben maradt, a minek úgy az ifjuságra, mint a tanításra való káros befolyása könnyen belátható: addig a juniusi választás mellett ez az átmeneti idő s az azzal együtt járó hátrányok is a legminimálisabbra redukálódnának.

A világi tagoknak a nyári munkaidő által való akadályoztatása — a mint a régi tapasztalatok mutatták — soha sem nagymérvű.

A közgyűlés kezdőpontjára nézve is célszerűbb napot kellene választani, mint a szombat. — Eddig ugyanis szombaton — délután rendszerint ülést nem tartván — a megalkulás formaságain, bizottságok kiküldésén és püspöki jelentés meghallgatásán túl nem jutottunk. A szombat s vasárnap fenmaradó idejét bizottsági ülések foglalták le, a melyekben a nagy többség nem vett részt s így a vasárnap délelőtti papszentelési ünnepélyt kivéve csak lézengett, nem igazíthatván — ünnep lévén — még a privát dolgait sem. A derekas tárgyalás rendszerint hétfőre, keddre maradt, sőt szerdára is átnyult, a mely napokon pedig már nagyon megcsappant létszámmal jelentek meg a tagok, mert — az utazást is odaszámítva — péntektől szerdáig hat nap egymásután, a mit pl. hivatalnok emberek nehezen tölthetnek távol s bizony hat napnak a költsége is sok. A nehézséget — tudjuk — az új lelkészek kibocsátásának ünnepélyes aktusa képezi, a melyen tényleg kívánatos, hogy a közgyűlési tagok nagyobb számmal vegyenek részt, mint régen, a mikor — a gyűlés utolsó napján — alig maradt más mint az esperesi kar. A dolgot véleményünk szerint legjobban úgy lehetne rendezni, hogy a közgyűlést vasárnap délelőtt 9 órára kellene összehívni s alakulás után az első tárgy az ifju lelkészek kibocsátása lenne s délután, vagy ha a szükség úgy kívánja, már a megelőző napon, szombaton is, tartatnának a különböző bizottsági ülések. Erre semmi egyéb nem kellene, mint az, hogy e bizottságokat ne ad hoc a jelen közgyűlés, hanem a megelőző küldené ki az elnök javaslatára, melyeket aztán elnökeik a szükséghez képest vasárnapra vagy már szombatra ülésre hívnának össze. Ennek az a jó hatása is lenne, hogy bizonyos fontos bizottságok (pl. költségvetési és számadási bizottságok) jelentései nem maradnának az ülés néptelen végére, hanem korábban, kellő, óhajtott és kívánatos érdeklődés mellett lennének tárgyalhatók. A gyűlés határozatképessége a vasárnapi alakulás mellett sem lenne kockáztatva, mert a bizottságok tagjai s a Kolozsvárt és szomszédságában lakó tagok meg az esperesi és egyhm. jegyzői kar bőven kiadná a kívánt 50 számot. Így a tagok legnagyobb része hétfőre jelenne ugyan meg, de viszont itt maradhatna nagyobb idő- és költségvesztés nélkül a

gyűlés végéig, a melynek tárgyalásai ritkán nyulnának át szerdára, főként ha d. e. 9 órától d. u. 1-ig és délután 4-től 7-ig az idő jól kihasználtnék, legfennebb a püspöki jelentés után adatván egy negyedórai szünet. Annak elkerülésére pedig, hogy ne legyen olyan furcsaság, hogy a jkönyv szerint jelen nem volt tagok is aktív részt vesznek néha a tárgyalásokon (t. i. a névsorolvasásnál még nem lévén jelen, távollevőknek mutattatnak ki) be kellene hozni azt a gyakorlatot, hogy a kik a gyűlés egy későbbi folyamán jelennek meg, neveiket egy kitett ivre írják fel, a mit a ker. főjegyző felhasználna.

Kapcsolatosan ezekkel módot kellene keresni arra, hogy a közgyűlési tagok minden határozatot kívánó előterjesztésnek legalább lényeges rövid tartalmáról eleve tájékozódást szerezhessenek s ne legyenek annak kitéve, hogy a gyorsan lepergetett előadói javaslatot részben a terem rossz akusztikája miatt, még inkább pedig a nagyszámu tagok zsongása miatt egyszeri hallásra jól meg sem értve, gyakran olyan határozathoz járuljanak hozzá, a melyről később azt veszik észre, hogy intenciójukkal nem egyezik meg. E végre vagy a kinyomatott tárgysorozatot úgy kellene szerkeszteni, hogy ne csak az legyen benne, hogy „előterjesztés. . . tárgyban“, hanem az is, hogy mi az előterjesztés lényeges tartalma és főbb indokai; vagy azt a gyakorlatot hozni be, hogy miután ugyanis minden előterjesztést az Igazg.-tanács állapít meg, a hivatalos lap a gyűlés kezdetének reggelén hozzon részletes és hivatalosan kiadott Igazgató-tanácsulési tudósítást, mely lehető rövidséggel ugyan, de minden előterjesztésnek lényeges tartalmát és indokait ismertetve a közgyűlési tagok kezébe legyen adható.

Végül még egyet. A választások körüli eljárások valami módon szigorubban szabályozandók és a választási szabadság a sokszor szemérmertlenségig menő korteskedéssel itt-ott ellenőrködéssel szemben megvédelmezendő. A választások körüli eljárásoknál főként a kán didációra gondoltunk s főleg ennek a minősültséget megállapító részére. A mily természetes, hogy a választásra bocsátás feletti döntés egy minden felülbírálás alól kivett testület discretionális joga maradjon, ép' oly természetellenes, hogy ez a testület szavazással döntsön a felett, hogy egyik-másik folyamodó megfelel-e a közgyűlés által megállapított „Minősítési szabályzat“ feltételeinek. Itt a dolognak oly világosnak kell lenni, hogy azt ide-oda magyarázni, szigorubban vagy enyhébben magyarázni s a felett szavazással dönteni ne lehessen. Vagy hogy ha ez el nem érhető, akkor a minősültség megállapítása egy oly felelősséggel tartozó testületre ruházandó, melynek határozatát esetleg a közgyűlés felül bírálhatja és korrigálhatja, érintetlenül

fentartatván akkor a kandidáló bizottság felülbírálat alá nem eső discretionalis joga a választásra bocsátás tekintetében. Mert úgy, a mint most van s a hogy a legutóbbi közgyűlés alkalmával is történt, méltatlanságok megtörténte igen könnyűvé van téve.

A választási szabadság megvédésére hogy minő intézkedések volnának teendők: arra nézve alig tudnánk javaslatokat tenni. Csak a szükségét érezzük és pedig nagyon s ezért említettük.

Javaslataink szives figyelemre méltatását kérjük. Hisszük nem válna hátrányára közgyűlésünk munkásságának.

Nagy Károly.

A magyarországi evangéliom szerint

reformált és ágostai hitvallású evangélikus egyházak véleménye az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásáról.

Összeállította: az ev. ref. egyetemes konvent s az ág. ev. egyház egyetemes gyűlésének, a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben kiküldött bizottsága, a Budapesten 1903. november 19-én tartott közös gyűlésében.

(Folytatás.)

Milliókat adóz az ország lakossága a kegyurasági terhekre. — Példaképen csak a főváros költségvetésével kívánunk foglalkozni.

A főváros a kegyurasági jog címén fedezi a fővárosban létező róm. katolikus egyházak összes személyi és dologi kiadásait. — Az 1903. évi költségvetésben elő van irányozva:

1. A róm. kath. egyházi személyzet járandóságaira	128,248 K.
2. Plébániák házbérére	74,900
3. Fűtőanyag, faátalány és templomfenntartási költségre	5464
4. R. k. egyházak építésére és nagyobb javítására	475,172
5. A ferenczvárosi róm. kath. plébánia világitásának kárpótlására	2000
Ezenfelül a főváros által az összes válásfelekezetnek kiadott 300,200 korona egyházi és hitoktatási segélyből kap a róm. kath. egyház	151,800 „
Kap tehát a fővárostól összesen	837,584 K.

Ha hozzávesszük még, hogy ezenfelül a város több róm. kath. nevelőintézet, árvaház és más közintézeteket tetemes segélyezésben részesít, hogy a fenti összegben a kórházakban alkalmazott róm. kath. lelkészek fizetése nincs befoglalva, hogy a rendkívüli építkezési kiadás évről-évre emelkedik, hogy plébániák bebutorozására a főváros minden új választásnál sok ezer forintot költ, hogy idegen földről bevándorló szerzeteseknek (lazaristák) ingyen telkeket ajándékoz, akkor bátran állithatjuk, hogy a főváros kerek összegben évenként egy millió koronát áldoz a róm. katolikus egyház céljaira. — Mily elenyészően csekély ehhez képest az a 89,800 korona segélyösszeg, amelyet a protestánsok kapnak!

Es amint így van ez a fővárosban, így van a vidéki városokban is. — A kegyuraságból folyó igaztalanság érezhető különösen a kincstári birtokokon is. — A mezőhegyesi ménesbirtokokról már megemlékeztünk, ugyanezek az állapotok léteznek Máramarosban, ahol a máramarosszigeti piaristák társháza és az apácák, továbbá 10 róm. kath. plébános, 25 tanító és egyházszolga, 22 görög kath. plébános és 13 tanító, 4 szolga tetemes személyi járandóságai az államkincstárból fedeztetnek.

Az aradi kincstári jószágigazgatóság utján 136 r. katolikus és görög katolikus plébános, tanító és egyháziit részesít ellátásban az államkincstár. — Ezeknek az ellátási költsége évenként csak készpénzben 115,222 korona. Ezenkívül mintegy ezer köbméter tűzifa s negyedélezer kat. hold föld.

Nem állnak rendelkezésünkre azok az adatok, amelyekből a kegyurasági terheknek kétségtelenül milliókra rugó összegét megállapíthatnók. De e helyen nem is az utolsó fillérig való pontos kiszámítás a fődolog, hanem annak a ténynek tiszta megvilágítása, mely szerint hazánkban a tökéletes jogegyenlőség és viszonyosság elvének sérelmével, a haza polgárainak egyházi adókkal való túlterhelése roppant aránytalanságokat tüntet fel. Nem elég, hogy ugyanazon hazának evangéliomi vallású polgárai saját illéreikből fizetik lelkészeiket és tanítóikat, hanem ezenfelül még régi, elavult és törvényes szempontból kifogás alá eső intézmények folytán különféle czimek alatt kénytelenek, a gazdag uradalmakkal és állami eredetű alapítványokkal és alapokkal bővelkedő róm. kath. egyház szükségleteinek fedezéséhez is hozzájárulni.

A modern államnak azon főelve, mely szerint az állam, a haza összes polgárait egyenlő bánásmódban tartozik részesíteni, nálunk, fájdalom, még nincs megvalósítva. Sőt ellenkezőleg! A kegyuri jog, a városokkal szemben, újabb időben oly igazságtalanul alkalmaztatik, hogy képes felháborítani a legszelidebb lelkű polgárok igazságérzetét is.

Magyarországon nincs egyetlen egy kegyuri joggal bíró város sem, mely csupa róm. kath. vallású polgárokból állana; sőt ki lehet mutatni, hogy némelyekben a prot. evang. lakosság van többségben. A középkori kegyuri jog alapján, az evang. prot. vallású polgárok is tartoznak a kegyuri terhekkel viselni, de mikor arról van szó, hogy a kegyurasággal együtt járó, attól elválaszthatatlan kegyuri jogokat (pl. plébánosválasztásnál) is kell gyakorolni: akkor sok helyen a jogérzet megalázásával és az osztó igazság kicsufolásával, nem csupán összes lakossága, nem is ennek törvényes képvisellete, hanem csakis kath. tagjai gyakorolják a jogot. Már pedig mindenki tudja, hogy a politikai községek patrónusi jogát csakis azok a szervek gyakorolhatják, melyeket a községi törvény felállít, tehát a képviselőtestület, vagy a tanács és pedig csak azon összetételben, melyet a törvény kötelezőleg előír. Ezen jog gyakorlatától válása miatt senki el nem zárható. Mégis nálunk, felsőbb rendelet folytán, a képviselő testület nem katolikus tagjai eltiltatnak jogaik gyakorlatától.

A törvény, jog és igazság illetén gyakorlása folytonos izgalomban tartja a kegyuri városok lakosságát, akik felett a kath. püspöki önkény a legridegebb formában érvényesül. Mennyi önkény követtek el ily cím alatt az országban, arról elszomorító tanubizonyságot tehet Eperjes, Debreczen, Besztercebánya, Breznóbánya, Körmöcbánya, Gölnicbánya és más városok protestáns lakossága.

Követeljük tehát, hogy az 1848. XX. trvcikk 2. §-a oly szellemben hajtassék végre, hogy a r. kath. vagy görög katolikus egyház kegyuri terhek címén a nem-katolikus földbirtokosoktól semmiféle szolgáltatást ne követelhessen és hogy a kincstár, a szabad kir. városok és községek által kegyuri jog címén teljesített szolgáltatások helyébe, az 1868. évi 53. t.-c. 23. §-ában szabályozott, az összes válásfelekezetekre kiterjedő és az egyes válásfelekezeteknek a lakosság számarányához képest megállapítandó és a községek vagyoni erejéhez mért segélyezés lépjen. — A plébániák ezen rendelkezés folytán esetleg szenvedett jövedelem fogyatkozásának pótlására nézve egyedül az 1790—1. évi XXVI. t.-c. lehet az irányadó.

MÁSODIK RÉSZ.

Dotáció.

1848. évi XX. t.-cz. §.

Mindenekelőtt kijelentjük, hogy mi az 1848. évi XX t.-c. 3-ik §-ában lefektetett elvet, melyszerint a mi egyházaink egyházi és iskolai összes szükséglete közálladalmi jövedelmekből fedeztessék, betűszerinti értelemben végrehajtatni nem kívánjuk.

Ezen elvi kijelentésre kötelez minket önkormányzatunk természete, kötelez a multak ismerete. Nézetünk tehát az, hogy a mi egyházi és iskolai szükségleteinknek, e törvény szellemében csak azon része, amelyet saját egyházunk hiveinek, egyházi és iskolai adóval tulterhelése nélkül fedezni nem tudunk és amelyek fedezetlenül maradása egyházunk létérdekét fenyegeti, fedeztessék a törvényhozás útján, az országos költségvetés keretében megállapítandó állami dotációval.

Az állam ezen dotációjára, a hivatolt törvényen kívül is jogos igényünk van. Az egyenlőség és viszonyosság elve követeli egyfelől, hogy e haza állampolgárai egyenlő kedvezésben részesüljenek; másfelől magának az államnak érdeke, hogy egyes polgárai — kultus és kulturális intézményeik fentartása végett, létérdekükben meg ne támadtassanak.

Előterjesztésünk bevezetésében kijelentettük, hogy hálásan fogadtuk el azon törvényhozásilag létesített intézkedéseket, melyek alapján iskoláink, ezekben tanáraink és tanítóink — a kor igényei által követelt segélyhez jutottak s hogy a lelkészek, habár szerény létminimumot biztosító, fizetés kiegészítésben részesültek.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1903. decz. 29.

A színei körlelkészi állomásnak egy évig való üresen hagyása és a befolyó interkaláris javadalomnak paplak renoválásra leendő fölhasználása engedélyeztetett.

Baróthi ehkőzségünk indokolt kérésére kilátásba helyezett ig.-tanácsunk 100 korona egyszersmindenkori segélyt az énekvezér 1904. évi javadalmául.

Az oláhivánfalvi fiókegyházközség ama határozata, melyszerint érdekeinek kellő megvédése mellett egy belső telkét az állami iskola elhelyezésére átbocsátotta, jóváhagyatott.

Csiszér Pál sepsiszentgyörgyi lakos, felebbezést nyújtván be a sepsü egyházmegye közigazgatási bíróságának egy kepekiróvási határozata ellen, ig.-tanácsunk a felebbezést elutasította, minthogy törvényeink értelmében az ily ügyekben véglegesen határoz az eházmegyei bíróság.

Elismeréssel vette jóváhagyó tudomásul ig.-tanácsunk az oláhlapádi társégyházközség kepe megváltási határozatát és a miriszlói hivek amaz ajánlatát, mely szerint a megváltott kepe mindaddig tovább fizetik, míg ennek tőkéből a kántori kepe is megváltható leendő.

Nagy Sámuel mikesfalvi énekvezér panaszána elutasításával figyelmeztette ig.-tanácsunk az ottani lelkészt és énekvezért, hogy békés együttműködés útján igyekezzenek fontos hivatásukat teljesíteni.

Ehkerületi pénztárunk új ellenőrkönyvelője, Pünkösti Pál aa, elfoglalván állását, részére az utalványozási jog megadatott.

Kákai László dobói lévita-tanító részére 200 korona segélyt engedélyezett ig.-tanácsunk.

A testvérkerületek jkveinek megvizsgálására kiküldött bizottság ajánlata alapján hozott közgyűlési határozat külön bizottságoknak adatott ki tanulmányozás és javaslatétel végett.

Egyik lelkész aa fizetéseleget kérvén kongruája terhére, kérése elutasított és ebből az alkalomból elvi határozatképen ki is mondotta ig.-tanácsunk, hogy a kongruára előleget egyáltalában nem folyósít.

Csekme Ferencz, görgényi esperes aa ajánlata alapján kimondotta ig.-tanácsunk, hogy egyöntetű díjlevél ür-

lapot készített a tanítói és kántori díjlevelekre vonatkozólag is, az esperesektől bekérendő vélemények alapján alapítván meg a mintázatot.

A vallás- és közoktatásügyi miniszter, ismételt előterjesztésünk daczára sem vállalván át a csikfalvi lelkészi állomás 500 korona központi segélyét, ez összegnek további kifizetésére a kebli pénztár utasított.

Csia Kálmán etédi lelkész és Ravasz János nyáradszeredai lelkész aai részére a kért mellékfoglalkozások ideiglenesen engedélyeztettek.

Az ehker. tulajdonát képező tordai Korona-szálloda felügyelésére Fogarasi Gazner Béla gondnok aa kéretett fel.

Engedélyt adott ig. tanácsunk a szeéri ehkőzségnek 1000 korona és a balázsfalvi ehkőzségnek 4000 kor. kölcsön fölvételére.

Dési ehkőzségünk útasított, hogy a tanítói fizetések ügyében kelt és rendkívül sérelmes közigazgatási bizottsági határozatot azonnal felebbezze meg, jelentést tévén ig.-tanácsunkhoz is, hogy a miniszteriumnál szintén közbelephessünk.

Föt. Püspök aa. indítványára elrendelte ig.-tanácsunk az összes ehkőzségi és iskolai alapítványokról, pontos kimutatások összeállítását.

Jáni Lajos, kézdímártonfalvi lelkész közvetlenül ig.-tanácsunkhoz intézett panasza, mint hatáskörünkbe nem tartozó, elútasított.

Özv. Vályi Elekné, volt beszterczei nyugalmazott lelkészné részére még egy évre folyósította ig.-tanácsunk a néh. férje által élvezett 200 kor. kegydíjat.

Jogügyi bizottságunk véleménye alapján kimondatott, hogy a Belle Mátyással kötött csereszerződésből kifolyólag még fennálló 3 peres ügy, alperesek vagyontalansága miatt, egyelőre tartassék függőben.

A múltévi ehkerületi közgyűlés rendelkezése alapján Föt. Püspök aa. elnöklete alatt, bizottság küldetett ki a püspöki özvegyek ellátási igényeinek biztosítását célzó javaslat elkészítése végett.

Ugyancsak bizottságnak adatott ki a közgyűlés ama határozata, melylyel a lelkészi nyugdíjintézet alapjára a tőkegyűjtést elrendelte.

Nagyenyedi eházmegyei közgyűlése indokolt javaslatot tett aziránt, hogy az eházi tűzbiztosítások ügye szövetségi alapon rendeztessék. Ennek folytán utasított titkár aa., hogy a legközelebbi 15 év statisztikai adatainak egybegyűjtésével, 3 hó alatt készítsen idevonatkozólag javaslatot.

Ezek után elnöklő főgondnok aa. meleg szavakban üdvözölte az ig.-tanács tagjait az ó-év ez utolsó óráiban és megköszönve önzetlen munkálkodásukat, azt az anyaszentegyház érdekében jövőre is kérte. Föt. Püspök aa. válaszolt ez üdvözletre, melynek végeztével az ülés elnök aa. éltetése mellett szétoszlott.

r. s.

(Vége.)

Indítvány.

Nagytitiszteletű szerkesztő úr!

Elmult két éve, hogy e lap hasábjain kérdeztem nyilvánosan, megjelent-e nyomtatásban az a jegyzőkönyv, melyet a vallás- és közoktatási miniszter által Budapestre 1848. szeptember első napjára egybehívott magyarhoni helvét-hitvallású öt egyházkerület képviselőinek értekezletéről fölvettek? Válasz nem érkezett. — Magánlevelezés útján azonban értesültem, hogy megjelent; de csak most láthattam saját szememmel.

Kenessey Béla igazgató szives közbenjárásával kaptam meg Sass Béla konventi jegyző aatól 10 azaz tíz napi használatra. A tíz nap letelő félben van s miután én lelkesedéssel élveztem a jegyzőkönyvet, alkalmat szeretnék nyújtani a protestáns nagyközönségnek, hogy olvashassa e nagybecsű egyháztörténelmi emléket, mely tudtom szerint egyetlen példányban rejtőzködik a konvent levéltárában.

Mindnyájan érdeklődünk az 1848. XX. tcz. iránt; de talán legjobban a nt. szerkesztő úr, mert legtöbbet foglalkozott vele, a nélkül, hogy e jkvet láthatta volna s bizonyára kívánja megismertetni ennek sorsát is a magyar közönséggel. Ezért fordulok öhozzá s kérem, szerezzé meg e füzetet egy pár hétre, nyomassa ki az Erdélyi Protestáns Lapban; sőt kérje a többi egyházi lapokat is ennek kiadására. Nem lesz terméketlen munka, ha közönségünk

megismerkedik azzal az értekezlettel, melyen az öt reform., a négy ágostai egyházkerület az unitáriusokkal először tanácskozott együtt.

Aztán büszkék is lehetünk arra, hogy ez értekezlet, a legnagyobb szükségben, hazafias önzetlenséggel, férfias nyíltsággal tárgyalta a kérdést s ma is elfogadható szempontok szerint kívánta megoldani.

A jkv. 498—1903. konv. ltári sz. a. van Debreczenben.

Indítványom közzétételét kérve, boldog új évet kívánok. *

Török István dr.

Nyílt kérdés.

Egyik egyházmegyei tanács előtt szóban forgott egy új templom felszentelésének kérdése. Az illető egyház lelképásztora előadta, hogy nagy kiadással, nagy fáradtsággal épített templomuk a közhasználatnak rövid időn átadható lesz. Szeretnék, ha ez az átadás egy kissé nagyobb ünnepélyességgel, az egyházmegyében lakó papok részvételével történne meg, hogy hallhatnák a hívek idegenek ajkáról is az elismerés egy-két jóleső, buzdító szavát, azokért a nagymérvű áldozatokért, melyeket egyházuk érdekében hoztak. Szerették volna ugyan, ha gyönyörű templomukat főtisztelendő püspök úr szentelte volna fel; de erről a reményről az egyházközség vagyontalansága s az építkezésből fenmaradt adósság terhe miatt most le kell mondaniok. Erre többen azt a megjegyzést tették, hogy az esperes másod vagy harmad magával a templomot a közhasználatnak átadhatja, de felszentelésről szó sem lehet: mert a felszentelés püspöki jog.

Ez a megjegyzés indít arra, hogy kérdést tegyek kizárólagos püspöki jog-e a templomszentelés? Teszem ezt azért, mert az 1855-ik évi közzsinat határozatából kiadott „genda” 7-ik lapján a „Templomszentelés” czime alatt ezeket mondja: „Azon egyházközség, melynek temploma felszentelendő — a szerint, mint egyházi kerületbe vagy püspöki vizsgálat alá tartozik — illető előjáróságának előre jelentést teszen; a püspök vagy esperes akár személyesen, akár helyettese által az előre meghatározott napon megjelenvén, a templomszentelő istentiszteletet következő renddel tartja meg. . . .” stb. E szavak tanubizonyosága szerint a templomszentelés 1855-ben még nem volt kizárólagos püspöki jog.

Abban a reményben, hogy e zavarossá lenni kezdő kérdés tisztázása általánosan kívánatosnak ítéltetik: kérek minden hozzáértőt, hogy becses véleményét nyilvánítani kegyeskedjék. **

Érdeklődő.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Előfizetési felhívás. Az 1904-ik év elejével két kötetből álló Bölcsészettörténet kiadását kezdem meg s arra a jövő hó 15-éig előfizetést nyitok. Az első kötet a filozófia ókorát, a második az újkort öleli fel s a könnyebb kezelhetőség végett mindkét kötet két részből áll, amelyek mindegyike 15—20 ív terjedelmű leendő, úgy, hogy az egész munka körülbelül 70 ívet tesz ki. Az I. kötet első része, melyet január második felében fogok az előfizetőknek szétküldeni, a Bevezetésen kívül az ókori bölcsészettörténetnek Thalestól a Sokratiku-

* Köszönjük, hogy figyelmünket felhívni sziveskedett. Magunk is többször kerestük. Igyekszünk közreadásra megnyerni. Szerk.

** Mi a magunk részéről nagyon örvendünk, hogy ez a kérdés felvetetett. Már régóta bizonyos nem tetsző érzéssel hallunk olyan felfogásokat és nyilatkozatokat e tekintetben, a melyek egyáltalán bizonyos pápistas kovászt rejtegetnek, a mely ugyan a maga öntudatlan pápistas dogmatikai felfogását egyelőre az egyházjog köntösébe burkolja, de a mely már ezáltal is veszedelmesen közelít a „kath. dogmatikus-jurista egyházfogalomhoz.” Eddig csak világiaktól hallottunk ilyeneket s egészen megdöbben, hogy papjaink protestáns, kálvinista tudata is, tudása is ennyire sülyedt. Mert ez a kérdés semmiképen sem kétséges. De várunk a magunk nyilatkozatával, hogy lássuk miként, gondolkoznak az emberek s mivel argumentálnak. Magunk is kérjük a minél többek részéről, de lehető rövidséggel való hozzászólást. Szerk.

sokig terjedő időszakát tárgyalja, 16 ív terjedelemben. A munka szellemét és tárgyalásmódját illetőleg magára a könyvre utalok; itt csak annyit tartok helyén valónak jelezni, hogy igyekeztem közérthetően, tehát úgy írni, hogy mindenki, aki a tárgy iránt érdeklődik, a legspeciálisabb részleteket is nehézség nélkül olvashassa. De e mellett nem kevésbé törekedtem arra is, hogy lehető hű és részletes képet nyújtsak a filozófiai elméletekről s azoknak a későbbi és jelenkori elméletekkel való összefüggéséről. E két szempont figyelembe vételével azt akartam elérni, hogy a megjelenendő munka a bölcsészettörténeti előadások kézikönyvéül szolgálhasson, de alkalmas legyen arra is, hogy a filozófiába bevezesse s a fontosabb kérdések felől is tájékoztassa mindazokat, a kik a tudományok tudománya: a bölcsészet iránt érdeklődnek s azzal kissé behatóbban akarnak foglalkozni. Az első rész előfizetési ára 3 korona s ugyanennyiért rendelhető meg egyenként a többi három rész is, amelyek 6—8 hónapi időközökben jelennek meg, amennyiben t. i. ezt a közönség támogatása lehetővé teszi. Az előfizetési összeget 1904. január hó 15-éig hozzám, vagy a főiskolai nyomda címére kérem küldeni s egyúttal jelezni, hogy a megrendelő a másik három részre is kívánja-e magát előjegyeztetni. Az expedírást a 3 K. előzetes beküldése mellett január hó második felében keresztkötés alatt bérmentesen eszközölöm; azonban a megjelent részeket, tehát az elsőt is, kívánatra utánvétellel is készségesen küldöm. Megjegyzem még, hogy egy-egy rész bolti ára 4 kor. leendő az előfizetési idő lejártával a hozzám küldött megrendeléseknek is csak ez ár mellett tehetek eleget. Pápán, 1903. decz 18. Dr. Horváth József, a pápai ev. ref. theologia akadémián a filozófia ny. r. tanára.

350 szám. A Magyar Könyvtár ez évi októberéig megjelent 350 számának teljes jegyzékét adta ki a kiadó cég, a Lampel R. (Vodianer F. és Fiai) udv. könyvkereskedés. A népszerű vállalat jegyzéke, amelyet a cég kívánatra készséggel ingyen megküld bárkinek, több részből áll. A számok szerinti jegyzékben minden füzet rövid jellemzését tartalmazza tájékoztatóul. A szakok szerinti jegyzék a verses az elbeszélő műveket, színműveket és az ismeretterjesztő műveket közli csoportosítva a szerzők ábcés rendjében. Végül felsorolja a Magyar Könyvtár kötött kiadásait is. Csak ebből a teljes jegyzékből tűnik ki, mily tartalmas már is a Magyar Könyvtár, s hány becses, de eddig drága munkát tett olcsó kiadásban népszerűvé. Arany János, Jókai, Mikszáth, Herczeg Ferenc, Brody Sándor, Ambrus Zoltán nevét említjük csak a magyar irodalom kiválóságai közül, akik mind szerepelnek egy vagy több munkával a Magyar Könyvtár füzetében. A külföld nagy írói közül egész sereget először mutatott be a Magyar Könyvtár a magyar közönségnek. Gorkij, H. G. Wells, Kipling nevét említjük csak. A jegyzékben ki-ki megtalálja kedvenc íróját és olcsón megszerezheti könyvtára számára. A jegyzék végén megvan a Fővárosi Színházak Műsora teljes jegyzéke is. A cég kiadásában megjelent színművek, regények és elbeszélések, disz- és ajándékművek, történelmi disz- és utazási, föld- és néprajzi művek, nyelvkönyvek, általános érdekű művek jegyzéke is. Továbbá a Remekírók Képes Könyvtára és a Festőművészet Remekel prospektusa. A jegyzék utolsó oldalán részletmegrendelésre is használható megrendelő jegy is van.

TÁRCZA.

Az ember.

(I. Mész. II. 5—25.)

(Zittel K.

írta: ifj. Péter Károly.)

(Folytatás.)

Mindazáltal az ember méltósága, Istenhez való hasonlatossága, kiváltképpen szellemi és erkölcsi képességeiben rejlik. A jó és rossz tudásának fája egyedül az embertől volt eltiltva, minthogy a többi teremtmények nem ehetnek róla, azaz: nem képesek külömbiséget tenni a jó és a rossz között. Más lelki tulajdonokkal, pl. értelemmel és emlékezettel az állatoknál találkozunk, s e tekintetben mi csak azért állunk magasán felettük, mivel gondolkodásunk mélyrehatóbb, emlékezetünk szélesebbkörű. De merőben hiányzik nálok az a szellemi tehetség, melylyel az ember a jót a rossztól megkülömbözteti, Isten akaratát és az erkölcsi világ törvényeit felismeri, s melynél fogva el tudja magát határozni arra, amit jónak és Isten akaratának tart, és pedig csupán azért, mert az jó és Isten akarat. Igaz ugyan, hogy az ön-elhatározást teljesen az állatoktól sem lehet megta-

gadni, hiszen ezek is képesek egyes eszközöket céljuk elérésére kiválasztani és felhasználni, csakhogy az állatok elhatározásának indoka mindig az érzéki vágy, a velük született természeti ösztön. Ennélfogva cselekvésük se nem jó, se nem rossz, legfeljebb okos és célszerű. Az állatok cselekvését sohasem tekintjük szabad önelhatározásból eredő cselekedetnek, s ugyanezen szempont alá sorozzuk az ember cselekedetét is, ha annak rugója az érzéki hajlam és őrző szenvedély. Az ilyen, érzéki indokból származó cselekedet — magában véve — sem jónak, sem rossznak nem mondható. Ha azonban az érzéki vágy ellenkezésbe jön azzal, amit Isten akaratának vagy erkölcsi világrendnek ismertünk fel, akkor már a mi elhatározásunktól függ, hogy Isten akaratát követjük-e vagy önző kívánságunknak engedünk; az első esetben cselekedetünk jó s akaratunk az érzékiség bilincseitől szabad; a második esetben cselekedetünk rossz s akaratunk a testi vágy hatalma alatt áll. Az éhség kielégítése pl. voltaképpen nem rossz cselekedet; de hogyha éhségünk kielégítése végett a más tulajdonát elidegenítjük vagyis ha az erkölcsi renddel összeütközésbe jövünk: akkor rosszat cselekszünk; viszont, ha ebben az esetben sikerül érzékiségünket legyőznünk: akkor elhatározásunk szabad, a testi vágytól független s ez az önmegtartóztatás erkölcsileg jó cselekedet. Minél inkább uralkodik az ember önző vágyai felett s minél inkább alárendeli azokat az erkölcsi tövénynek: annál jobb és szabadabb. S igazán jó és teljesen szabad csak úgy lehet, ha testi hajlamainak és szenvedélyeinek annyira urává lesz, hogy elhatározásai sohasem jönnek ellentétbe Isten akaratával. Ez a szabadság azonban az erkölcsi életnek korántsem kezdő vagy kiinduló pontja, hanem valamint az egyesek, szintúgy az egész emberiség fejlődésének végső rezultátuma. Mert — miként Pál apostol mondja — „előbb van az érzéki s azután a szellemi“, más szókkal: a fejlődés kezdetén az ember még pusztán természeti lény, akinél az Istenhez való hasonlóságnak csak a csirája van meg, s ezt a csirát ki kell fejlesztenie, szellemi erőit az érzéki vágyakkal és az erkölcsi rosszal való küzdelemben ki kell művelnie, hogy öntudatos szellemi valóság, Istennek valódi képmása legyen. Az ember tehát Isten képét akkor valósítja meg, amikor az érzéki természet békőiből kiszabadítja magát s nem a testi vagy lelki önzés, hanem az erkölcsi törvény alkotja akaratának benső életerejét. Aki erre a szabadságra eljutott, „az olyan embert csupán és kizárólag a felismert objektív jó iránt érzett kötelesség legyőzhetetlen hatalma vezérli, mely oly fölétlen erővel uralkodik felette, hogy a rossznak cselekvésére teljesen képtelenné válik. Azért mondja az igazság ereje által hajtott Jeremiás, midőn prófétai működéséért guny és üldözés volt a jutalom s ez okból többé nem akarta említeni a Jehova nevét, de akaratát az Úr akaratával, az igazság erejével szemben megtörött: „Az én szivemben az Úrnak ígéje olyan volt, mint a csontjaimba rekesztett égő tűz; mert te Uram! erősebb voltál nálam és felülhaladtál engemet!“ *

Az az ige, mely a próféta szívét annyira megragadta, nem ismeretlen előttünk sem, hiszen ott lakozik mindnyájunk keblében: a lelkiismeretben. Micsoda a lelkiismeret? Mindenünk hallotta szavát s mégis oly nehéz megmondani, hogy mi az voltaképpen. A lelkiismeret nem az értelem, de föltételezi a jónak és rossznak tudását; nem is az akarat szabadság, de az akarat szabadsága nélkül lelkiismeret nem gondolható. Egy titokzatos benső hatalom ez, mely kényszeríti az embert, hogy lerázza magáról a gyarlóság bilincseit s törekedjék a tökéletességre;

* Dr. Bartók: „Az erkölcsi élet legfőbb kérdései“ (Tájékoztató... III. r. 317. l.).

mely ellenszenvet, undort ébreszt bennünk a rossz iránt és a jónak, Isten akaratának teljesítésére sarkal szüntelen. S ha szavára hallgatunk és Isten akaratát követjük, valami leirhatatlan, csendes béke tölti el egész valónkat; ha pedig Isten akaratával ellenkezőleg cselekszünk, olyan kínzó nyugtalanság vesz erőt rajtunk, amit a világ összes javai sem képesek eloszlatni. A lelkiismeret e szerint boldogságunk kútfeje, a menny és a pokol keblünkben. A lelkiismeretből fakad a vallásos élet is. Az ember, mielőtt öntudatra ébred, mindjárt érzi (vagy legalább sejti), hogy van valami fensőbb hatalom, amelytől sorsa függ és igyekszik ezt a fensőbb hatalmat megismerni, hogy akaratára szerinte irányítsa életét. S vajjon ez a függésérzet, ez az Isten után való vágyakozás (mely a vallás magvának tekinthető) alapjában véve mi egyéb, mint a lelkiismeret sugallata, a bennünk lévő isteni szikrának fellobbanása, mely arra ösztönöz, hogy tudakozzuk a jelenségek okát, hogy a változások között keressük a változhatatlant, a mulandóban az örökkévalót. Az összes vallások — bármily különbözőleg alakultak is — mind ebből a magból nőttek ki s így a lelkiismeret talajában gyökereznek. Lelkiismeret nélkül nincs vallás; de ahol lelkiismeret van, ott vallás is van, ha nem is teljesen kifejlett, ha olykor el is van burkolva, mint a hogy a lelkiismeret is néha fejletlen s még alszik, mint a csira a föld alatt.

(Folytatása köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A gyulafehérvári „Közművelődés“-nek két dologgal tartozunk. Először felelettel egy felhívásra, melyet „Az a hírhedt hazafiság“ czímen hozzánk is intézett, szövege tévén a budapesti „német református egyház“ Bethesda nevű kórházában történt azt az állítólagos esetet, mely szerint az oda újabban Németországból hozott s a vezetéssel megbízott igazgató-diaconissza, a korábbi magyar-diaconissza alkalmazottakat s főként igazgató elődjét nyolcz magyar társnőjével tettelegesen is bántalmazva kiszorította az intézetből, melynek most már egész adminisztrációját némettette. „Íme — mondja — a kálvinista humánizmus — íme a magyarság órei! Az nem mentség, hogy a német hitközség tartja fenn az intézetet, mert Magyarország szívébe büntetlenül nem szabad beplántálni egy kis Germániát még akkor sem, ha ezt „a magyarság óreinek“ hitközségei is teszik. Szóljon hozzá a „Magyar Szó“ — na meg az Erd. Prot. Lap is megteheti.“ — Íme, megtehetjük. Hogy a Bethesdánál újabb időben csakugyan kellett valaminek történni, olyannak, a mi a magyar reformátusokat elidegenítette, azt onnan sejtjük, hogy legújabbban „Filadelfia“ néven a budapesti magyar reformátusok egy oly fajta intézmény szerény alapjait vetették meg, mint a minő a „Bethesda.“ E kezdeményezés bizonyára nem ok nélkül történt s így sejtjük, hogy a germánizálás hírének aligha nincs alapja. Ha így van a dolog, egyetértünk a „Közművelődés“-sel: annak Magyarországon, tehát nemcsak a szívében: Budapesten, hanem a kis lábujja hegyén: Nagyszébenben, vagy a bokáján: Balázsfalván, vagy a sarkán: Kőszegen, vagy a talpán: Temesvárt, vagy akár Nagyváradon, Kalocsán, Lugoson, Pozsonyban, Verseczen, vagy mit tudom én hol, akár a kolozsvári Ferencz József m. kir. tud. egyetem klinikáin sem volna szabad büntetlenül megtörténni, hogy ide egy kis Germánia, oda egy nagy Dákó-románia, amoda meg egy kis Szerbia s számtalan helyre egy-egy államköltősege fentartott talián Róma plántáltassék, akár ha a legtöbb esetben a magyar állam uralkodó szerepét játszó római vagy ikertestvére a görög katolikus, vagy görög keleti, vagy lutheránus, vagy egyetlen egy esetben az idegenből ideszakadt „német református“ egyház védelme alatt történik is, akár diaconisa, akár apácza üzelem formájában a magyar nemzet ellen való e merénylet. Felkérjük tehát a „Közművelődés“-t, hasson oda a gyulafehérvári aula nagybefolyású uránál, ki, úgy tudjuk, büszke ósmagyar családjára, — hogy ismert erélyével vigye ki, hogy a magyar állam jóvoltából vagy hat miniszteri fizetést is élvező „erdélyi püspök“, a magyar országgyűlés főrendiházának

tagja, hivatalos bérmáltjaiban ne germanizáljon, ne tartson ékes németséggel zengő „szent-beszédeket“ se Nagyszébenben, se Beszterczen, se Brassóban, hanem balázsfalvi bizalmas értekezletein nyerje meg görög (csudát! — oláh) katolikus testvéreit, hogy összefogván a hatalmas kettős klérus tagjai, kényszerítsék rá a magyar kormányt arra, hogy a hitelvek teljes tiszteletben tartása mellett a magyar állam határain belől minden egyház s annak minden intézményének nyelve — főleg ha az állam jóvoltából duskál a földi javakban — templomban, iskolában, zárdában, kórházban és hivatalszobában kizárólag a magyar legyen; közhivatalt, állami és egyházi szolgálatot ne viselhessen és nyerhessen más, csak magyarul beszélő, magyar honpolgár és honleány, és mi biztosítjuk a „Közművelődés“-t, hogy akkor a nagyobbbrészt idegen honpolgárokból álló — s a magyar református anyaszentegyház főhatósága alá most nem tartozó budapesti „német református egyházközség“ társadalmi intézményei s köztük a Bethesda-kórház esetleges visszás állapotai is azonnal meg fognak szünni. Ha a „Közművelődés“ erre nekünk közreműködését felajánlja: hát kezdjük meg az akciót azonnal minden vonalon. Mi álljuk szavunkat, nem beszélünk meggondolatlanul, amint s ez a második, a mit a „Közművelődés“-nek mondani akarunk — tapasztalhatta ezt „Dr. Apáthy István a néppárttól“ cz. cikkünkre vonatkozólag, melynek állítását nem átalotta akkor hazugságnak deklarálni, míg legújabb számában — nó, azt hisszük pirulás nélkül — kénytelen beismerni, hogy igazunk volt. Hát újra mondjuk: itt is álljuk, a mit mondtunk. Tetszik?! — Ehhez szóljon hozzá! Vagy itt is „a két kard“ elmélete vezeti, mint a „Katholicizmus és hazafiság“ cz. legújabb cikkében, melyben „a vallási elveket s az állam rendeltetését szemelőtt tartva akarja az egyház és állam közt levő ellentéteket kiegyenlíteni.“ Am, régi példaszó, hogy „két kard nem fér meg egy hüvelyben“. Nem, minden koklerség daczára sem!

A mire valóban nagyobb súlyt kell fektetnünk. A Debreczeni Protestáns Lap ez évi 2-ik számában szavá teszi azt a furfangos sakkhuzást, a melyet Wolaffka debreczeni kath. plebánus csinált közelebről. Kath. nőegyletet alakított, melynek tisztikarába és választmányába kizárólag olyan vegyes-házassókat ültetett, kiknek férjei a ref. egyház legelőkelőbb tisztségeit töltik be, pl. Bernát Elemérné, Széll Farkasné, Vecsey Imréné stb. A lap bátran reámutat arra, hogy „itt a kath. térítésnek akarnak propagandát csinálni s e czélra a vegyes házasságok eszközül használtatnak fel.“ A cikket így végzi: „Aztán gondolkozhatnak egy kissé azok a legnagyobb tiszteletreméltó férfiak is, kiknek nejei itt vannak ebben a névsorban — ők maguk pedig a református egyházakban fényes tisztségeket töltenek be . . . ! Vajjon nem forog itt fenn bizonyos neme az inkompátilitásnak . . . !? Micsoda fonák dolgok ezek jó urak! — A D. P. L.-nak igaza van, de vajjon az utolsó kath. valásu ref. tanárné volt-e a tisztántuli kerületben az a debreczeni tanárné, kit csak pár éve temetett el Wolaffka? Kezdjük magunkon a gyógyítást. A küszöbön levő zsinati törvényhozás is jó alkalmat ad erre; a mit a konvent előkészítő tanácskozásain ez irányban nem lehetett keresztül vinni, fogjunk kezét annak keresztülvitelére a zsinaton! Mert valóban egy pár botrányos efajta esetet tudunk. S értesülésünk tulterjed a Királyhágón, sőt még a Dunán is!

A „Közhasznú Szövetkezet“ — mint hiteles forrásból értesülünk — szép eredménnyel zárta le második üzletét, úgy hogy 1500 koronát meghaladó összeget képes már az idén kiosztani egyházi közczélokra. Az érdekeltek által kellőleg nem méltányolt emez intézmény pár év alatt hatalmas anyagi támaszunk lesz, ha közös erővel igyekszünk azt támogatni. Az első évben 400 koronát adott, most a másodikban 1500-at, a harmadikban talán 5000-et és azután 10—15 ezeret bocsáthat a szűkölködő egyházi intézmények támogatására. Vajjon hiábavaló munkát végeznek-e ez intézet támogatói?

Újévi ajándék. Kedves és értékes újévi ajándékkal lepte meg egyházunkat Besenszki Józsefné szül. László Kata urasszony, ki egyháza iránti szeretetének adott kifejezést, midőn templomunkba egy gazdag bordó színű bársony szószejtakarót csináltatott: „azoknak, kik Istent szeretik, mindenek egyaránt javokra vannak“ felírással és egy urasztali terítővel, mely szintén bársony, 40 kor. értékkel. „A nemes szívü adakozót szereti az Isten.“ Midőn e nemes szívü adakozónak egyházam nevében is

köszönetet mondok, kívánom az Istentől, hogy tartsa meg őt sokáig közöttünk, mert ő egyházközségünknek igazán Tabithája. Magyar-Léta, január 2. Takács József ref. lelk.

GYÁSZROVAT.

Balás Imréné született Gyertyáuffy Katinka, segesvári ev. ref. papné, a hű élettárs, az önfeláldozóan szerető édes anya, testvér és rokon, életének 42-ik, boldog házasságának 11-ik évében, rövid de kínos szenvedés után f. hó 24-én jobblétre szenderült. Négy gyermekének és lesújtott férjének adjon a Kegyelem Istene vigasztalást!

HIVATALOS RÉSZ.

5485—1903. sz.

KÖRRENDELET

valamennyi Nagytiszteletű esperesi hivatalhoz, az egyházközségek presbyteriumához, a kollégiumok Méltóságos t. Elöljáróságához és külön alapítványt kezelő testületekhez, az ingatlan vagyonszerzés, vagy elidegenítés eseteiben követendő eljárás tárgyában.

Az egyházi és iskolai, valamint alapítványi vagyonszerzések feletti ellenőrzés és felügyelet ugy politikai, mint egyházi törvényeinknél fogva, felsőbb jóváhagyás alá tartozván, különösen az ingatlan vagyonszerzés, vagy elidegenítés tekintetében, a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés 48—1903. jkvi szám alatt kelt felhatalmazása alapján a következő szabályok betartására hívjuk fel az illetékes testületek figyelmét:

1. *Egyházi, iskolai, vagy alapítványi tulajdont képező ingatlanok eladása, elcserelése, vagy megvásárlása, az arra illetékes testület előleges és kellően indokolt határozata s a közvetlen felettes hatóságnak ajánlata alapján, csak igazgatótanácsunk írásbeli engedélye mellett eszközölhető.*

2. *Az ingatlanok eladása rendes körülmények között, önkéntes és nyilvános árverezés mellett s azt megelőzőleg, ugy az illetékes, valamint a közvetlen szomszédos községekben az árverezést megelőzőleg legalább 8 nappal, az árverési feltételek nyilvános kihirdetése után ejthető meg. Az árverési hirdetésben a vételár kifizetésének feltételei mellett különösen kikötendő, az eladandó ingatlan csak az árverezés eredményének igazgatótanácsunk által történendő jóváhagyása után megy az árverési vevő birtokába. Ezen jóváhagyás megtörténte előtt a vételár le nem fizethető, hanem csupán a kikötött bánatpénz őrzendő meg.*

3. *Az eladás jóváhagyását kérő felterjesztés mellé csatolandók: az árverési feltételeket és az árverezés eredményét részletesen magában foglaló jegyzőkönyv eredeti példánya és az árverés kihirdetését igazoló lelkészi, vagy községi előljárásság által kiállított igazolványok s végül, a legtöbbet ígérővel igazgatótanácsunk jóváhagyásának kikötése mellett kiállított adásvevési szerződés 2 eredeti példánya.*

4. *Ha az ingatlanok eladása, bármely okból, árverezés mellőzésével céloztatik, vagy csere útján hajtatik végre, minden egyes esetben kiemelendő azony előny, mely miatt a rendes eljárás mellőzése kívánatosnak mutatkozik, de ez esetekben is minden alkalommal szerződésileg biztosítandó igazgatótanácsunk jóváhagyásának feltétele.*

5. *Ingatlanoknak adás-vevés útján leendő megszerzése esetében, a felsőbb jóváhagyás szintén szerződésileg biztosítandó s a vételár csak ennek megnyerése és a vett ingatlan tulajdonjogának kétségtelensége s adók és mindennemű terhektől való teljes mentességéről szerzendő meggyőződés után fizethető ki.*

6. *Árverezés útján csak előleges engedély alapján sürgős esetekben az árverezés napját követő 8 napon belül nyerendő utólagos felhatalmazással vásárolható ingatlan.*

7. *Minden ingatlan adás, vagy vételről 24 órán belül jelentés teendő a felettes hatóságnak, honnan az iratok legkésőbb 48 óra alatt igazgatótanácsunkhoz terjesztendő fel.*

8. *Ezen rendelet meg nem tartása s az ebben foglalt határidők elmulasztása az egyházi törvények 301. §-ában körülírt fejelemmi vétséget képez. s a 302. §-ban jelzett büntetést vonja maga után.*

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától
Kolozsvárott, 1904. január hó.

Dr. Bartók.
elnök.

Maksay János.
számvevő.

5238—1903 sz.

KÖRÖZVÉNY

valamennyi Nagytiszteletű Esperesi hivatalnak a központi segélyek ujjabban végrehajtott revisiója ügyében.

A házi pénztárból és a konverziói többletből utalványozott összes segélyek revisió alá vonatván, igazgatótanácsunk a jelzett alapok terhére utalványozott segélynek 1903. évi december 31-ével leendő megszüntetését és azok helyett 1904. évi január 1-től kezdődő hatálylyal a dr. Gecse Dániel-féle alapítvány s illetve az államszegély terhére a következő új segélyek utalványozását határozta el.

I. A Gecse-alap terhére: 1. A szamosújvári körlelkész évi segélye 300.— 2. A csikszeredai körlelkész évi segélye 1000.— 3. A kaczói körlelkész évi segélye 500.— 4. Az erzsébetvárosi körlelkész évi segélye 500.— 5. A kisilyei lévita évi segélye 200.— 6. A szamosfalvi kántor évi segélye 104.— 7. A daróci tanító évi segélye 100.— 8. A szilágyvaskői lévita évi segélye 60.— 9. A kusalyi tanító évi segélye 80.— 10. A kendilonai tanító évi segélye 80.— 11. A kerői tanító évi segélye 50.— 12. A feketelaki tanító évi segélye 140.— 13. A katonai tanító évi segélye 130.— 14. A vizszilvási tanító évi segélye 100.— 15. Az apafái tanító évi segélye 140.— 16. Az erdőszengyeli tanító évi segélye 130.— 17. A boósi tanító évi segélye 180.— 18. A maroskereszturi tanító évi segélye 70.— 19. A bedeszentháromsági tanító évi segélye 70.— 20. Özv. Bodor Antalné (volt titkár özv.) segélye 800.— 21. Az oláhujfalusi lelkész Emkesegélye $1\frac{1}{2}\%$ 30.— 22. A segesvári lelkész Emkesegélye $1\frac{1}{2}\%$ 60.— 23. A medgyesi lelkész Emkesegélye $1\frac{1}{2}\%$ 60.— 24. A csomafái tanító Emkesegélye $1\frac{1}{2}\%$ 30.— 25. A mezőzáhi körlelkész évi segélye 200.— 26. A marosilyei körlelkész évi segélye 100.— 27. A veresegyházi tanító évi segélye 80.— 28. A galgói tanító részére évi 50.— 29. A szelecskei tanító részére évi 100.— 30. A nagyilondai tanító részére évi 50.— 31. A csikfalvi lelkész részére évi 500.— 32. A kolozsvári theologia részére évi 3000.— 33. A nagyenyedi tanítóképző részére évi 3000 kor.

II. Az államszegély terhére: 1. A hosszufalusi egyház részéről évi 692.— 2. A petrozsényi egyház részéről évi 144.— 3. a piskitelepi egyház részéről évi 331.98. 4. A szamosfalvi egyház részéről évi 192.80 5. A szinyei egyház részéről évi 162.— 6. A dicsőszentmártoni egyh. részéről évi 216.— 7. Az erzsébetvárosi egyháznak adott évi 200.— 8. A magyarköb-lősi egyháznak adott évi 50 kor.

Kimondotta egyúttal igazgatótanácsunk, hogy az államszegély terhére utalványozott összegek a rendes kiosztás alkalmával egyszerre és egy összegben számolandók el a segélyezett egyházközségek központi tartozásai fedezésére, míg a dr. Gecse alapítványból folyósított segélyek azon része, mely évi 100 koronán alól van, félévi utólagos, a 100 koronát elérő, vagy azt meghaladó összegek pedig 1¹/₂ évi utólagos részletekben fizetessenek ki a jogosultak szabályszerű nyugtáira.

Kimondotta igazgatótanácsunk azt is, hogy a személyi járandóságok, csak a rendes lelkészt, vagy tanítót illetik s azok sem beszolgálati díjakra, sem pedig esetleges üresedés idején az egyházközségek közszerűségei fedezésére külön igazgatótanácsi engedély nélkül ki nem adhatók.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárott, 1903. december hó 29-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső.
elnök.

Maksay János.
számvevő.

Szám: 5921—1903.

KÖRLEVÉL

valamennyi ev. ref. iskolaszékhez, a kollégiumi elemi iskolák igazgatóihoz és az ev. ref. népiskolák tanítóihoz.

Elek Gyulának, a kolozsvári milleniumi iskola igazgatótanítójának: „Tanító és tanítvány. Képek az iskolai nevelés köréből“ cím alatt most második kiadásban bővítve megjelent könyvét ajánljuk a címzettek figyelmébe és hivatkozunk 1894. évben 3622. sz. a. kiadott körlevelünkre, melyben a hasznos nevelési munka első kiadását ajánlottuk volt.

A munka megszerezhető Kolozsvárt, a szerzőnél. Ára 1 korona.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától.
Kolozsvárt, 1904. január 3-án.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

27—1904. sz.

MEGHÍVÓ

A kolozsvári egyházmegye a f. 1904. évi január hó 25-ik napján (hétfőn) d. e. 10 órakor Kolozsvárt, a farkas-utcai 23-ik sz. paplakáson levő gyülesteremben tartandó közgyűlésére. — Tárgyak Az egyházmegyei szervezet kiegészítése végett: 1. az egyhm. tanács, 2. az egyhm. fegyelmi bíróság, 3. a papi özv.-árvai gyámintézet, 4. az egyh. ker. értekezlet tagjainak megválasztása. 5. Az egyh. ker. képviselők megválasztására vonatkozó intézkedés. 6. A három ehmegeyéből ehmegeyünk pénztárába jöhető összegek ügye. 7. Indítványok. — Atyafiságos indulattal fölkérem tiszteletes atyámfiait, sziveskedjenek egyházmegyei közgyűlésünk világi tagjait meghívni és a megjelenésre fölkérni.

Kolozsvárt, 1904. január 12.

Herepey Gergely. esperes.

23—1904. sz.

A görgényi egyházmegyei képviselők mandátuma 1903. év végével lejárván, felhívom az egyházmegye összes egyházait, hogy az egyházmegyei képviselőválasztást az 1904—1906. ciklusra, mindannyian jelen 1904. év január 31-én ejtsék meg s a választási jegyzőkönyvet február 10-ig hivatalomhoz terjesszék be.

Gernyeszeg, 1904. január 6-án.

Csekme Ferencz.
görgényi esperes.

FELHÍVÁS.

A sepsii egyházmegye egyházi értekezletének lelkész tagjait szeretettel kérem, sziveskedjenek még e hó folyamán, az „Egyházi Értekezlet“-nek taborába minél több tagot gyűjteni és a tagok névsorát, a tagsági díjakkal együtt, január hó 31-ig, tiszt. *Bójtthe Géza* ért. pénztáros aához beküldeni. S miután az alapszabályok értelmében, az „Egyházi Értekezlet“-nek minden lelkész és segédlelk. kötelezett tagja: arra is kérem tiszt. lelképásztortársaimat, hogy a taggyűjtő ívbe saját nevüket is bejegyezni s tagsági díjajukat szintén beküldeni kegyeskedjenek, hogy a nt. esperesi hivatal ezzel is törődni ne legyen kénytelen.

Hosszufalu, 1904. január 8-án.

Zsigmond Károly.
a sepsii ref. ehm. ért. eh. elu.

3 1904
titk. sz.

FELHÍVÁS és KÉRÉS

az egyhm. Egyh. Ért. ntiszt. elnökeihez és pénztárnokaihoz.

Tisztelettel felkérjük elnök aait, sziveskedjenek az esetleg megejtett új választások során megválasztott *tiszt. titkár névsorát* az egyh. ker. Ért. titkárához (Tárkányi György coll, vallástanár, Kolozsvárt, Kossuth Lajos-utca 17. sz.) beküldeni, hogy a kiadandó Evkönyvben közölhessük s addig is az egyh. ker. Ért. pénztárnokával az egyh. m. Ért. pénztárnokok neveit tudattassuk. Felkérjük továbbá elnök aait arra is, hogy jelentsék be *Vajda Ferencz szerkesztőnél* (Székelyudvarhely) azon szegény, de egyháztársadalmi téren buzgoló egyházközségek, a melyek rá vannak utalva s érdemesek arra, hogy a Vasárnapot ingyen kapják, nemkülönb. ajánljanak szegény-sorsú, buzgó egyháztagokat is, a kik érdemesek erre s a kik hajlandók nagyobb társaság előtt felolvasni a lapot, minthogy az Ertekezlet az egyházi társadalmi élet munkálása s a lap anyagi támogatása céljából is 40 példányt inatározott ilyen módon ingyen szétküldetni. Tudatni kívánjuk továbbá, hogy a pénztárra tartozó dolgokon kívül, melyek egyenesen „*Balogh Károly ref. koll. tanár E. É. pénztáros Kolozsvár Farkas-utca*“ címre küldendők, minden, az Ertekezletet illető írásbeli megkeresés a titkár fenebbi címére küldendő. Az egyh. megyei Ért. pénztárnokait pedig kérjük, hogy titkártól megfelelő számú taggyűjtő ívet kérjenek a tagok összesített névsora 2 példányban való kiállítás céljából, melynek egyike *Balogh Károly* pénztáros aához lesz beküldendő.

Kolozsvárt, 1904. jan. 12.

Nagy Károly,
alelnök.

Tárkányi György,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Miről mondjunk véleményt?!

Anyaszentegyházunk mult évi egyetemes conventje elhatározta, hogy az Egyetemes Énekügyi Bizottság által elkészített új énekeskönyvből egyelőre próbakiadást készített. Annak egy-egy példányát megküldi az egyházközségeknek és iskoláknak abból a célból, hogy róla véleményt mondjanak. Megkaptuk a próbapéldányokat. Velem együtt — azt hiszem — sok paptársam hozzá is fogott már lapozgatni, tanulmányozni ezt a régóta várt könyvet s gondolkozni is kezdett már afölött, hogy vajjon micsoda szempontokból is alkot-hasson magának véleményt róla?

Soha nagyobb érdeklődéssel nem vettem könyvet a kezembe, mint éppen ezt. Hogy miért? annak magyarázata részben egyházközségem különleges viszonyaiban is leli magyarázatát.

Az én kis egyházközségem — sajnos — olyan helyzetben van, hogy rendes énekvezért nem tarthat. Felekezeti iskoláját beszüntette, az állammal kötött szerződése, mely szerint a helyébe fölállított állami iskola tanítója az egyházközség énekezőjére is lenne, hogy hogy nem, félreértetett. (Ott is?) Kántori fizetésbe csak egy hold földet adhat, évi 100 koronát és olyan, a milyen lakást. Ezért a fizetésért mi tehát nem választhatunk, csak fogadunk olyan, amilyen kántort, akit azonban mégis csak „kántor úr“-nak szólítanak, akitől erkölcsben, tudományban mégis csak valamit követelünk s ha követelésünknek eleget nem teszen, mert nem tehet: botránkozunk. Nem szeretném, ha a hivek épen a mai meglazult erkölcsi állapotok között, sokáig botránkoznának. Mert jaj a botránkozóknak is! Ezért azt végeztem magamban, hogy a hiveket magam tanítgatom énekelni s valamiképen kikászolódunk abból a kényszerhelyzetből, hogy ötven pengős kántorokat tartunk botránkoztatásra.

Eddig tanítottam a régi énekeskönyvből esténként, délutánoként, a mikor lehetett és

lehet. Most azonban, hogy kezemhez vettem az új énekeskönyv próbakiadását, most már jól esnék ebből tanítani s úgy tartom, hogyha már tanítani nem is, de bizonyos szempontok szerint ezt a hivelkel már ismertetni szükséges is. Tanulom tehát és ismertetem a hivelkel az új énekeskönyvet.

Abból a szempontból, hogy a hivek érdeklődése az új énekeskönyv iránt fölébresztésék s mikor eljön az ideje, megvegyék és szorgalmasan használják: föltétlenül szükségesnek tartom a jóelőre való ismertetést. Aggódom azonban a fölött, hogy vajjon nem lesz-e hiábavaló ez a munka?

Ennél a kérdésnél kezdődik az, amit én voltaképpen ezen nyílt levelemben t. olvasótársaimtól kérdezni akarok.

Arra a convent és igazgatótanács által kivánt bizonyos *véleményre* nézve sem az egyik, sem a másik semmi normát nem ad. Miről szóljon tehát a vélemény?

Mert az új énekeskönyvet tanulmányozván, lehet beszélni — hogy legalól kezdjem — pl. annak külalakjáról. Milyen a beosztása? Nem nagyon aprók-e a betűi ahhoz, hogy öregrendű, olvasni kevésbé tudó hiveink is boldogulhassanak vele? Asszony és leányhiveink nagyon szeretik, ha a templomba kezükben szép ima- vagy énekeskönyvvel jöhetnek. Szép kötésű énekeskönyvünk nem volt. Jöttek szép kötésű imakönyvvel. Azt forgatták még prédikáció alatt is. Nem volna-e helyes most az új énekeskönyvnek olyan külalakot adni, hogy az teljesen kiszorítsa a voltaképeni házi használatra szánt imakönyveket a templomi használatból? No és ha ezekről mondunk véleményt, akkor már önkénytelenül beszélünk keil arról is, hogy miképen tudnánk mi díszes és mégis bibliaolcsóságú énekeskönyvet kiadni?

Azután beszélhetünk — de mégis beszélhetünk-e — magukról az énekekről is. Milyenek pl. a zsoltár-átdolgozások? Azokat a gondolatokat tárják-e teljes mértékben elénk, me-

lyeket az eredetiek magukban foglalnak? — Hogyan vannak megválogatva? Hogyan dolgoztattak át a régi dicséretet? Melyek miért hagyottak ki és a helyükbe tett újak alkalmak-e arra, hogy a százados használat által hiveink vérévé vált énekeket valóban kiszoríthassák és azt mondassák a hivek, hogy ezek csakugyan szebb énekek? Az ünnepi és alkalmi énekek az ünnepen hirdetett üdvivalgások szigorú szemelött tartásával készítették-e? Előkészíthetik-e a hivek lelkét az ige befogadására? Ehhez képest van-e bennük elég költői erő, a költő lelkének olyan megnyilatkozásai-e, melyek a hivek lelkét valóban ünnepi hangulatba hozzák, kiragadván a hétköznapi életnek gyakran szennyest, prózai, az ünnep hangulatához nem méltó tusaiból?

Amint látom, elég nagy számmal lévő vasárnapi énekek gondolatköre elég változatos-e? Az élet folyvást új szükségeket szül s a prédikátor, ki munkájában ezeket szemelött tartja, beszéde anyagához illő énekeket mindig találhat-e?

Zenével foglalkozó, ahhoz értő emberek hozzászólhatnak-e a dallamokhoz, az újakhoz és a változtatott régiékhöz?

Es ha esetleg mind az itt felsorolt dolgokról szólhat a kívánt vélemény, mi hatása lesz annak? A több szem által constatált jó és célravezető lesz-e igénybevehető? Nincs-e már annyira előrehaladott állapotban a munka, hogy esetleges sok figyelembe vett észrevétel új nagy költségbe kerülő és sok fáradságot igénylő munka által a könyv tényleges használatba vételét még messzebbre halasztaná, meglehetősen elposványosodott egyházi éneklésünk mielőbbi sürgős reparálásának kimondhatatlan nagy kárára?

Ezeket a kérdéseket bátorkodtam fölvetni az új énekeskönyv véleményezésére vonatkozólag azon alázatos kéréssel, kegyeskedjék ezeknek becses lapjában helyet adni. Remélem, hogy vagy az, aki hivatva lesz a kerületi gyűlésen az egyházmegyei közgyűlések véleményét összegezni, vagy más valaki lesz szíves a fölvetett kérdésekre nézve nyilatkozni oly időben, hogy egy ily fontos műnél esetleg sokfelé kalandozható s így nehezebben használható véleményezéseknek előre útja vágathassék. A mely tájékoztatást tisztelettel kérjük is.

Czirnyay Zoltán,
ev. ref. lelkész.

A magyarországi evangéliom szerint

reformált és ágostai hitvallású evangélikus egyházak véleménye az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásáról.

Összeállította: az ev. ref. egyetemes konvent s az ág. ev. egyház egyetemes gyűlésének, a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben kiküldött bizottsága, a Budapesten 1903. november 19-én tartott közös gyűlésében.

(Folytatás.)

Tudjuk, hogy a magyarországi két protestáns egyház — a beszerzett hiteles adatok szerint — az

1902-ik esztendőben a következő czimeken nyert államsegélyt:

1. Az ev. ref. egyházkerületek ...	Korona	259,000.—
2. Ev. ref. közalap		200,000.—
3. Ev. ref. elemi tanítók fizetéskiegészítésre és korpótlékra		574,967.—
4. Ev. ref. középiskolák: a) évi rendes segélyül. b) egyszersmindenkori építési segély 2.135,000 korona tőke 5% os kamata		531,400.—
107,750.—
5. Ev. ref. lelkésznek: a) kongrua .. b) káplántartási átalány		481,516-10
23,000—
6. Hitoktatói díj: a) miniszterium költségvetésében (középiskolák, képezdék, fels. leányisk.) b) iskolai költségvetésben (el. és polgári isk.)		26,478—
79,300—
	Összesen....	2.283,411-10
1. Ág. h. ev. egyházkerületek		152,000.—
2. Ág. h. ev. alap		100,000.—
3. Ág. h. ev. elemi tanító fizetéskiegészítésre és korpótlékra		216,000.—
4. Ág. h. ev. középiskolák: a) évi rendes segélyül. b) egyszersmindenkori építési segély 1.106,600 korona 5% os kamata		355,400.—
55,330.—
5. Ág. h. ev. lelkésznek: a) kongrua		95,783-38
b) káplántartási átalány		8000—
6. Hitoktatói díj: a) miniszterium költségvetésében (középiskolák, képezdék, fels. leányiskolák) b) iskolai költségvetésekben (el. és polg. isk.)		21,411—
33,000—
	Összesen....	1.037,697-38

Ev. ref. egyház 2.283,411 korona 10 fillér.

Ág. h. ev. egyház 1.037,697 " 38 "

Főösszeg 3.321,108 korona 48 fillér.

Mindezekben az 1848. évi XX. t.-c. 3. szakaszának bizonyos mértékig megvalósítását látjuk; azonban még távol állanak a törvény intenciójának teljes végrehajtásától és nem nyújtanak segítséget arra nézve, hogy egyházunk tagjainak nagy, sok helyen létérdeküket fenyegető túlterheltesén könnyíthessünk; nem nyújtanak támogatást arra, hogy egyházunk, magas feladatának úgy felelhessen meg, amint azt az egyesek és az állam közérdeke megkívánja.

Az eddig folyóvá tett államsegélyen kívül, annak kiemelése mellett, hogy a hazai két protestáns egyház által fentartott elemi és középiskolákban alkalmazott tanítók és tanárok mostani fizetése, a folyamatban levő fizetésrendezés alkalmával a velők egyenlő képesítésű állami tanítók és tanárok törvényhozásilag megállapítandó fizetésével egyenlő lesz, illetőleg a fizetési különbözet, mely a két protestáns egyház tanerőinek mostani fizetése között mutatkozik: országos törvény által biztosított, s mint rendes hivatali fizetés, állami segélyből fedeztetik, a törvényszerű elemi és középiskolákat fentartó hazai két protestáns egyház tanerői számára, az 1883. évi XXX. és az 1893. évi XXVI. t.-cz. folyományaképpen, közegyházi egyéb szükségleteink fedezését kérjük állami dotációból.

E dotáció mérvére nézve kimutatjuk egyházaink tagjainak egyházi és iskolai adóval való túlterheltesét, megjelöljük azon módozatot, melynek alapján egyházunk tagjait megterhelni kívánjuk és kimutatjuk azon szükségleteinket, melyeket a hazai két protestáns egyház közigazgatása, tanügye és közintézményeinek fejlesztése érdekében igényel.

1. Egyházi adózás.

Az 1848. XX. t.-c. 3. §-ának végrehajtására irányuló minden törekvés már kiinduláspontját eltévesztendő, ha szemet hunyna az egyházi adózás terén mutatkozó valóban türehetetlen bajok előtt.

Az ev. ref. egyházra vonatkozólag összeállított adatok szerint az egyház hiveinek összes állami egyenes adója 13.840,000 korona, egyházi adójuk pedig 4.543,000 korona, vagyis az egyházi adó országos átlagban az állami adónak 32.82%-ára rug.

Ezen, magában véve is magas arányszám azonban az adózás terén mutatkozó bajokat a maguk egész komolyságában korántsem juttatja kifejezésre.

Az ev. ref. egyház 566.891 adóköteles tagja közül:

	Adófizetők száma	Egyházi adója	1 főre esik átlag	Állami adója	Az állami adó az egyházinak hány %-a
Állami adót nem fizet . . .	100.982	594,676	4.90	—	—
0—20 korona állami adót fizet . .	232.428	1.696,187	7.18	2.478,220	68.47
20 koronánál több állami adót fizet.	233.481	2.252,763	9.65	11.361.780	19.82

Látjuk tehát, hogy az egyházi adóteher aránytalan sulylyal nehezedik a szegényebb egyháztagok vállaira.

A helyzet hű képét azonban csak úgy nyerhetjük, ha az egyes egyházak speciális viszonyait vesszük bonckés alá.

Mellékelt kimutatás az egyes egyházak viszonyait egyházmegyénként összegezve tünteti fel; annak vég-eredményeként konstatalhatjuk, hogy azon 1823 egyház közül, melyre vonatkozólag az adatok rendelkezésünkre állottak:

Az állami adót nem fizető egyháztagok átlagos adóterhe: 5—10 k. közt van 525 egyházban, az egyházak 28·8%. 10—20 k. közt van 142 egyházban, az egyházak 7·8%. 20 koronát meghalad 12 egyházban, az egyházak 0·6%.

Ugyanezen egyháztagok maximális adóterhe:

10—20 k. közt van 351 egyházban, az egyházak 19·2%. 20—40 k. közt van 65 egyházban, az egyházak 3·5%. 40 koronát meghalad 2 egyházban, az egyházak 0·1%.

A 20 koronán alóli adófizetők átlagos egyházi adóterhe pedig: 10—20 k. között van 498 egyházban, az egyházak 27·3%. 20—40 k. között van 83 egyházban, az egyházak 4·5%. 40 koronát meghalad 4 egyházban, az egyházak 0·2%.

Végül ugyanezen egyháztagok maximális adóterhe: 10—20 k. között van 674 egyházban, az egyházak 37·0%. 20—40 k. között van 369 egyházban, az egyházak 20·2%. 40 koronát meghalad 40 egyházban, az egyházak 2·2%.

A szegényebb hitsorsosainkra nehezedő ezen valóban elviselhetetlen adóteher, egyes egyházmegyékben mintegy koncentrált erővel mutatkozik. Igy pl.:

A 20 koronán alóli adófizetők átlagos adóterhe:	10—15	15—20	20—25	25—30	30—35	35—40	40—50	50 korona felett
	k o r o n a k ö z t							
	v a n h á n y e g y h á z k ö z s é g b e n							
A Beregi egyházmegye 57 egyháza közül ¹	20	14	7	2	1	—	—	—
A B.-somogyi egyházmegye 63 egyháza közül ²	15	12	4	3	1	1	1	—
A F.-baranyai egyházmegye 72 egyháza közül ³	19	21	5	4	2	—	—	—
Ugyanezen adófizetők maximális adóterhe pedig								
A Beregi egyházmegye 57 egyháza közül ¹	8	12	14	6	7	4	2	—
A B.-somogyi egyházmegye 63 egyháza közül ²	13	7	8	6	3	5	1	2 egyh.
A F.-baranyai egyházmegye 72 egyháza közül ³	12	15	4	7	7	5	1	4

¹ 7-ből hiányoznak az adatok. — ² 7-ből hiányoznak az adatok. — ³ 3-ből hiányoznak az adatok.

Azt hisszük, hogy ezekhez a száraz adatokhoz nem kell kommentár. Ekesebben beszélnek azok bármilyen ékes szavaknál s olyan állapotokról rántják le a leplet, amelyek valóban megdöbbenők és türehtelenek nemcsak egyházi, hanem állami szempontból is, mert hiszen lehetetlen az államnak közönyösen néznie azt, hogy ily elviselhetetlen közterhek alatt nyögjenek polgárainak széles rétegei. Illusoriussá válik az egyenlő teherviselés nagy elve, hiábavaló minden állami actió az állami közszolgáltatások terén, ha ezen bajok orvoslására nem nyújtja az állam segítő kezét.

A baj forrása nemcsak a teher abszolút magasságában, de annak egyenlőtlen eloszlásában s a ma még sok helyt fennálló párbérrendszer azon igazságtalanságában rejlik, miszerint az az egyház szegényebb és vagyonosabb tagjaira egyenlő sulylyal nehezedik.

A baj orvoslásának kiindulási pontját tehát egy oly igazságos maximális adókulcs megállapítása képezi, amely a segélynyújtás előfeltételét s egyuttal zsinórmértékét képezze: ezen adókulcsot kelljen minden segélyt igénylő egyházközségnek életbeléptetnie s a segély mérvét azon hiány szabja meg, mely ezen adókulcs életbeléptetésénél fedezetlenül marad.

Szükséges ez nemcsak a segély egyenlő kiosztása szempontjából, hanem azért is, hogy a szegényebb egyháztagok sorsának könnyítésénél első

sorban a vagyonosabb anyagi ereje vétessék igénybe s az állam hozzájárulása csak azon összeg erejéig terjedjen, mely a vagyonosabb egyháztagok megfelelő megadóztatása után nem fedezhető.

Ezen adókulcsot mindkét egyház törvényhozó testülete van hivatva jogérvényesen megállapítani. Az ev. ref. egyházban próbaszámitások és oly adókulcs alapján, mely az igazságtalan tehereloszlás egyik főorrását képező tandíj eltörlése mellett, a családfőt terhelő mérsékelt személyi adót és az állami adó után kivetett egyházi pótdadót állapítana meg, tettünk számitást az állami dotatió összegének megállapítására.

Ez a próbaképpen felvett egyik adókulcs a személyi adót 2 koronában, a pótdadót pedig az állami adó első 20 koronája után 25%-ban, 20—50 korona között 20%-ban, 50—100 korona között 15%-ban, 100—200 korona között 10%-ban, 200 koronán felül 5%-ban állapítja meg.

míg másik kísérletünk alapjául oly adókulcsot vettünk, mely szintén a tandíj eltörlésével — a pótdadó százalékát — tekintet nélkül az állami adó magasságára — változatlanul 10%-ban, a személyi adót pedig, az illető vagyoni viszonyai szerint 2—20 koronában állapítaná meg akként, hogy a személyi adó átlagos magassága mintegy 4·5 korona legyen.

(Folyt. köv.)

Az új énekeskönyv megjelenése alkalmából.

Most kaptam kézhez a Magyarországi ev. ref. anyaszentegyház hiveinek használatára készült új énekeskönyv próbakiadását.

Végig olvastam egyhuzamban eleitől végig. Távol legyen én tőlem, hogy róla kritikát írjak. Kevés tudású ember vagyok én ahhoz. Megvan-e zenei részében, szövegében az a mély buzgóság, az a magasba szárnyaló szent ihlet, amely a lelket viszi fel, fel, fel a földi világon, a mindenható jó Isten trónusa elébe, hogy ott tisztá örömben megpihenjen? Azt megmondják a mi hozzá értő embereink. Vannak — hála Istennek — többen, akik ezt bizonyosan meg is teszik. Én nem vagyok erre illetékes. Beismerem. Legfelebb — mint magam is verselgető ember — a szöveg külső formájára tehetnék némelyes megjegyzéseket, de ez is szerénytelenség lenne én tőlem, az énekes könyv nagynevű szerkesztőjével szemben, aki mint poéta is magasan áll én fölöttem. Nem teszem tehát ezt sem. Az egész énekeskönyvben egyetlen egy ének az, a mi engemet most szólásra készítet. Elmondom róla, ami a szívemen fekszik. Nem tudom elhallgatni, úgy érzem, hogy igazat beszélek. Mondom, csak egy énekről akarok beszélni, de jól esik előre bocsátanom azt, hogy zsoldáraink közül az örökszépségüket szövegben sem kellett átírni. (Oh seregeknek Istene. Tebenned bízunk eleitől fogva. Az Ur énnékem őriző pásztorom. A Sionnak hegyén Ur Isten. Az Istenhez az én szómat. Az Urnak irgalmát.) A dicséretnek közül is, a melyeket mi itt Erdélyben használtunk, legalább az első versszakában nem. Több változatlan szöveggel került az új énekes könyvbe. Néhol ugyan egy-egy szó mással van kicserélve, de ez sem mindig szerencsésen. Hanem a 293-ik énekkel irgalmatlanul elbánt, nem tudom én ki. Az első versszaktól az utolsóig. Nem kegyelmezett egynek sem. Átmodernizálta az egészet. Ez az ének így kezdődött a régi formájában:

„Bár dördül ég és föld remeg

Most az első sor sem így kezdődik. Ennek az egy éneknek az átalgyurása az, ami szólásra ösztönöz. Meltánytalanságnak, kegyetlenségnek, sőt irodalmi jogfosztásnak tartom.

Ezt az éneket — azt hiszem mi erdélyiek mindnyájan tudjuk — néhai Mihályi Károly, a nagyenyedi Bethlen kollegiumnak nagy tudományu filozófiai professzora írta, aki korának egyik legkiválóbb egyházi írója és prédikátora is volt és e mellett — bár ezzel ritkábban foglalkozott — mint poéta is megállott a legjobbak mellett, ha a versírással is többlet foglalkozik, ma bizonyosan azon kor jelesei mellett örökíti meg az irodalomtörténet.

Hát — kérdelem én már most — szabad-é egy ilyen nagynevű embernek hátramaradott bármilyen munkáját, még csak egyetlen egy szavában is, az utókorban megváltoztatni?

Nem szabad. Annak változatlanul meg kell maradni úgy, a hogy azt az írója megírta, ha ebben a formában nem illett bele (ezt is ezerszeresen tagadom) az új énekes könyvbe, akkor ki kellett volna hagyni belőle, de egy modern poétával által gyuratni a klasszikus Mihályit, ez szent-ségtelenség. Mi lenne az irodalomból, ha neki állana a modern sereg Berzsenyinek, Kölcseynek stb. s által öltöztetné módisan? Mit szólna hozzá, az énekes könyv kiváló szerkesztője is, ha szép költeményeit egy néhány tized mulva újkori titánok kordivat szerint kifrizuráznák? Bizony — hiszem — felháborodnék lelke ott az örök élet hazájában.

Ezt nem lett volna szabad tenni néh. Mihályi Károly hátramaradott szép énekével sem. Nem bizony, mert őt nem lett volna szabad egy sorba helyezni a többi átaldolgozott énekek, többé-kevésbé fogyatékos ismeretlen verselőivel. Az ő neve sokkal magasabban állott és áll ma is ezek felett és hogy ezt az éneket ő írta (és nagyon szépen írta) az is ismeretes, már csak abból is, hogy az iskolai használatban lévő Gáspár Olvasókönyv egyik kötetébe is — saját neve alatt — fel van véve.

Ezeket akartam elmondani. Igazat mondtam-é, jól mondtam-é? Itélje meg e lap olvasó közönsége.

G. Diószeghy Mór,
érkávási lelkész.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírúlatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Keskény út.“ Egyházi beszédek. Irta Nyáry Pál pécsi ref. lelkész. Ára 3 kor. Kiadta: Taizs József Pécsen, 1904.

A szárnypróbálgató ifju szerző e 144 oldalos könyvére — melyből a 120-ik laptól tovább terjedő részt Dobos Jánosnak egy pár eddig kiadatlan ágendája foglalja el — részletesebben teszem meg megjegyzéseimet, mint talán különben tenném, mert *e munka a budapesti evangélicizációs új irány első lelkészi terméke*, legalább az én tudomásom szerint. Ezt, ha nem is volna Szilassy Aladárnak ajánlva, a figyelmes olvasó úgy is hamar észrevenné. Az „evangélicizációs iskola“ lép elibénk minden lapjáról. Távol legyen tőlünk, hogy az egész iskolát ebből a szerzőből akarnók megítélni; de annyira igenis feljogosít, hogy lássuk, hogy az újabb budapesti theol. képzés minő igehirdetőket állít a gyakorlati egyházi élet szolgálatába. Mert a fiatal Nyáry — úgy hallottuk — a pesti theol. egyik legkiválóbb növendéke volt, a mi bizonyos mérvű magyarázatul szolgál ahhoz, hogy ily fiatalon épen a nagy kath. püspöki székhely ref. gyülekezeti papjává lett.

Az író-szónok, mint mondja, szíveket akar hódítani, erős hiveket toborzani a Kr. zászlója alá azáltal, hogy „a megfeszített és feltámadott Kr. evangéliumát prédikálja a halhatatlan lelkeknek.“ Hirdessük hát az evang.-ot! — mert csak ez menthet meg.

Sokszor hirdetett, jól ismert jelszavak; de mi van alattuk?: e gondolattal olvastam végig a kötetet. 18 predikációt találtam benne 104 oldalon, egy-egyre tehát még 6 oldal sem esik egészen, de van 4 oldalos is, szép nagy cicerós betűkkel. Sejtettem, hogy valami mélyebb fejtegetésekre nem igen találok. Sejtésemben nem is csalatkoztam. Az összes beszédek során nincs egyetlen egy sem, mely akár a vallásnak általában, akár a ker.-ségnek, akár a protestantizmusnak valamely mélyebb kérdésével a problema mélyére hatolva foglalkoznék. Ha itt-ott érint is egy-egy nagy kérdést, mint pl. az 59. lapon a „független morál“ kérdését, elüti egy pár frázissal s mintha egyenesen kerülne a kérdés nehézségeivel szembe nézni, fut előle. Vagy máshelyt (24. l.) míg a „választott nemzetség“-ről és „királyi papság“-ról tud mondani valamit: a „szent nép“-ről s a szentségről, mint a ker. ember birtokáról és egyben feladatáról, már szinte semmit. A biblia olvasást sokszor ajánlja hiveinek, de lám, ő maga is nagyon felületes biblikusnak mutatkozik, mikor pl. (8. l.) a Mt. 5.6-ban az „igazság“-ot valami theoretikus ismeretnek, tudománynak, tannak veszi a „megigazulás“ vallási tartalma helyett, vagy a mikor (50 l.) Séba királyőjéről szólva Mt. 12. r. alapján a contextusra ügyet sem vet, a főkérdést, „a jel kívánást“ nem is említi, hanem fogja a dolognak könyvebb végét s váriálja különböző módon, hogy menjünk a Krisztushoz „tanulni“ a lélek halhatatlanságáról, a tulvilágról, itéletéről, az ő istenségéről stb. Némely helyt megvalósággal boszantó az a felületes hasalás, a mit művel, a melynek megdöbbentő példája az 55. lapon kezdődő „Reformáció emlékünnepe“ czimü.

Általában a kérdések mélyére sehol sem hatol, a szeg fejére nem üt. Látszik, hogy *predikálni a pesti „vallásos esték“-en tanult*, hol 10—15 percnyi meditálás alatt készült szerény adhortációk lettek a mintái. Lelkes de kiforratlan. Csak két színe van ijeszt és biztat. Az idveség életét s annak örömét rajzolni sem képes, arról *meggyőzni* nem tud. Még csak hallott róla, lelkesedik is érte, de nem élte, nem tapasztalta, lélektani mozzanataiban feltárni nem tudja. Nagypénteki beszéde hosszas parafrázisa a Péter megtagadása történetének a hallgatókra való alkalmazással, de a váltság nagy titka, a „kereszt evangéliuma“ bizony nincs sehol. Theologiai álláspontja gyarlóságának legfényesebb bizonyítéka „Az imádság vigasztalása“ cz. beszéde. Annyi minden össze van hordva e rövid beszédben arról, hogy „hittel, a meghallgattatás bizonyosságával (!), alázatossággal, értelemmel, Jézus nevében s szüntelen“ kell imádkoznunk, de e nagy dolgok közül egyetlen egy sincs protestáns módon értelmezve, megmagyarázva. Biztat, hogy a szabadítás, ha késik is, de el nem marad s serkent, hogy a megpróbáltatások óráiban „kiáltunk jobban, higyjünk erősebben“ (mintha Majláth kommandirozását hallanám!), de hogy az ima hatása lelki és nem

testi, nem a mi akaratunk betöltése, hanem a léleknek megnyugvása Isten akaratán: erről egy szava sincs.

Nekem úgy tetszik, hogy fiatal szerzőnk nagyon is magát jellemzi, mikor a 97. lapon ezt mondja: „*Figy kis szónoki tehetség, egy kis olvasottság, egy kis (bizony kis!) bibliaismeret képessé tesz arra, hogy predikálni tudjad a Kr. evangéliumát.*“ Csakhogy ezzel aztán nem is ejtjük ám foglyul a lelkeket! A hol ilyen a Kr. evangéliuma predikálására szükséges készütségről való felfogás: ott nem csoda, sőt természetes, hogy olyan predikációk születtek, mint a kezünk alattiak. Ezekhez valóban nem kell tanulmány, elmélkedés, elmélyedés, mert ilyet, ha kell minden órában írhat egyet.

A predikációknál még súlyosabb kritikát kell mondanunk a *gyász- és sirbeszédekről*. Ezek közül egyetlen egyben találtunk az általános kesergés frázisainál többet: a másodikban. De ez is mily gyarló, pópista alapgonddal! „A földi élet csak szenvedés; ezért Isten igazsága alapján *„kárpótlás“* jár. Higyjétek, hogy megkapjátok az égben!“ Lám az immanens világrend hiányának eredménye: nincs megnyugvás, kibékülés, csak valószínű reményesség, melynek alapja is csupán a tekintély értelmében vett hit. Aztán — mert hisz' ezeknek a jó uraknak mindig az „evangélium“ van a szájukban — hát hol marad az evangélium-hirdetés a sirnál, a koporsónál? Ide kell ám igazán „az örvendetes izenet“! De e beszédekben minden egyéb van, csak ez nincs. Ezért oly végtelen sivárok.

Azonban, ha a tartalomról — fájdalom — elismerően nem nyilatkozhattunk is, újra hangsúlyozzuk, hogy az íróban van lelkesedés, iránya sokszor nemes, itt-ott egy pár antithézise hatásos, rajzaiban, főleg a rososz festésében sokszor találó és erőteljes. A mire törekednie kell, az az egységes világnézet, a vallásos személyes élet mélységeinek lélektani kutatása és tapasztalata s főleg a komoly problémákkal való bátor szembenézés, mely a nehézségeket nem kerüli, de megoldásukat keresi. Kevesebb felhívás, buzdítás szóval, mint inkább az értelem meggyőzésén alapuló (ez hiányzik nagyon!) önkénytelen elhatározás felkeltése.

Aztán nem sietni nagyon a nyilvánosság elé. Predikációkban úgy sem szűkölködünk. Hadd érék a gyümölcs! Mert ez bizony az evangélium mélységében szűkölködik.

Pályázat protestáns népies irodalmi műre.

Megírandó népies nyelven, elbeszélő modorban, hogy 1. Mi volt alapoka annak, hogy Kálvin János elszakadva a római egyháztól, megalapította a kálvinista vallást? 2. Kik voltak azon főbb magyar kálvinisták úgy egyházi, mint világi téren, kik egyházunk igazsága mellett sikra szállva, ennek és ezzel kapcsolatban a magyar szabadságnak érvényesüléseért személyes szabadságukat, vérüket és életüket áldozták? 3. Miért kell büszke önérettel, felemelt fővel mellébe ütvé egy magyar kálvinistának büszkén hirdetni, hogy ő magyar kálvinista, midőn kimondja: „En kálvinista vagyok“? Pályadíj 300 korona. Ragályi Géza szini, Fodor György perkupai lelkész urak lesznek a bírálók, Radácsi György és dr. Tüdös István theol. tanár urak a felülbírlók. A pályanyertes művet 5000 példányban kinyomatom és szétküldetem. Pályázati határidő 1905. évi június 1. A pályamunkák hozzám küldendők akár jelíggel ellátottan, akár a név nyílt bejelentésével. Úgy a jelíggé, mint a nevek a bírálat elkészítéséig őrizetem alatt fognak állani s csak a pályanyertes munkának a jelíggé fog felbontatni, illetőleg az író neve közzététetni. Vámos-Mikola, 1904. január 1.

Kádár Kálmán ügyvéd.

Előfizetési felhívás Medgyes Lajos költeményeire. A „Brassói Lapok“ nyomdájának könyvkiadó hivatala *Medgyes Lajosnak*, a jeles papnak, kiváló költőnek, publiczistának szellem alkotásait, gyönyörű szerelmi és hazafias költeményeit akarja közkinccsá tenni. A kiváló tehetségű költő, a kit a szabadságharcz viharai s az abszolutizmus gyásza illettek meg leginkább, az 50-es években ünnepezt, kedvelt költője volt az erdélyrészi magyarságnak. A mű nagy oktáv alakban 20 ivnyi terjedelemben fog megjelenni. Egy kötet ára füzve 4 kor., diszkötésben 6 kor. lesz. Az új könyv 1904. április 1-én jelenik meg. Előfizetéseket elfogad Medgyes Julia m. kir. postamester Hosszuaszón és a jelzett könyvkiadóhivatal.

TÁRCZA.

Az ember.

(1. Móz. II. 5—25.)

(Zittel K. nyomán írta: ifj. Péter Károly.)

(Folytatás.)

Nagyon kedvesen emeli ki a teremtéstörténet az ember méltóságának egy másik jellemző vonását: a *nyelvet*. Az ember egyedül volt a világon. Jehova látta, hogy nem jó az embernek egyedül lenni. Azért mindenféle állatot alkotott s odavitte az emberhez, hogy nevezze el őket. Az összes teremtmények között csakis az ember képes az egyes dolgokat világosan megkülönböztetni és néven nevezni. Az állatoknak is adott ugyan hangot a teremtő, de mégsem tudnak beszélni, azaz: nem tudják képzeletüket, tapasztalataikat szavakba foglalni és másokkal közölni. Csupán az emberi nyelv gondolatok közvetítésének orgánuma. Nyelv (vagyis szó) nélkül semminemű szellemi munkásság nem képzelhető. Ez az a nagybecsű eszköz, melynek segítségével az ember a képzeletet, fogalmakat és gondolatokat megjelöli, állandósítja s egymással száz meg száz-féle módon összekapcsolja. „A nyelv a gondolat erőssége, bástyája. Nélküle bejárhatjuk az eszmék birodalmát, de csak annyiban mondhatjuk meghódítottnak, amennyiben a bejárt területet a szókkal, mint kőfállal körül vesszük. A mi értelmi kis világunk határait is a nyelv szavai jelzik, t. i. a gondolatok szakadatlanul le akarnak tűnni vagy letűnőben vannak szellemi hatáskörünk határaitól; tehát a szókkal tartjuk fogva s elevenítjük föl egy-egy pillanatra...“ A nyelv úgy az egyéni, mint a társadalmi fejlődés alapfeltétele; e nélkül a szív és a lélek kincsei, az elme vívmányai mind elpusztulnának s az emberiség örökös gyermekkorban élne. Az élő és írott szó nem csupán eszméink, tapasztalataink és érzelmeink kicserélését teszi lehetővé, hanem a mult idők szellemi javainak tárházát is megnyitja előttünk s ekkép biztosítja az emberi nem fokozatos előhaladását tudományos, politikai és valláserkölcsi téren egyaránt.

De mit érne nekem a nyelv, hogyha egyedül volnék a világban?... A beszéd — mint a gondolatok és érzelmek közvetítésének eszköze — már egymagában elég bizonyossága annak, hogy az ember társas életre van hivatva. Milyen megragadólag mutatja fel ezt a teremtés története! Jehova az egyedül lévő ember számára földből állatokat formál és odaviszi elébe. Az ember örül nekik, elnevezi őket, névszerint beszél hozzájuk. Az állatok azonban nem adnak feleletet — és az ember, habár élő lényektől van körülveve, még mindig elhagyatottnak érzi magát, mert nincs, aki szavára válaszoljon. „Azért az Úr Isten mély álmodat bocsáta az emberre, kivőn egyet oldalbordái közül és hussal tömte be annak helyét és alkotá azt az oldalbordát, amelyet kivett vala asszonygyá és vivé az emberhez. És monda az ember: Ez már csontomból való csont és testemből való test; ez asszonyembernek neveztessek, mivel emberből vétetett.“ Az ember tehát fölébred mély álmából — mire? Személyiségének a tudatára! Mikor maga előtt látja képmását, a hozzá való lényt: felismeri, hogy ő különbözik egy más személytől s mégis szoros, benső viszony van közte és egy más személy között, aki testéből való test vagyis neki kiegészítő része. „Annakokáért — így folytatja elbeszélésünk — elhagyja a férfit az ő atyját és anyját és ragaszkodik feleségéhez és lesznek egy testté.“ Eme szavakban (a pogányság felfogásával ellentétben) világosan ki van mondva, hogy a férfi és a nő egyenlő

* Felméri: „A neveléstudomány kézikönyve.“ 386. l.

eredetü, de ki van mondva egyszersmind a házasság és a családi élet szentsége is. S milyen elmésen illeszti oda e gondolatot az irás az egész emberi nem történetének legelső lapjára! Mintha ezzel is jelezni akarná, hogy a házasság és a család az ember szellemi és erkölcsi művelődésének alapja és legfőbb tényezője.

Záradékol legyen szabad felhivnom becses figyelmüket egy pár kérdésre, amelyeket rendszerint elbeszélésünkkel kapcsolatosan szoktak fölvetni. Az első kérdés: hol van vagy hol volt a földön a paradicsom? Ha ezzel azt akarják kérdezni: hol volt az a gyönyörű kert, melyet az Úr az első emberek számára ültetett? akkor röviden csak ennyit felelhetünk: a képzelet országában, mert ez az éden a monda körébe tartozik. Ha azonban e kérdés azt teszi: hol volt az emberi nem bölcsője? akkor már a történelmi kutatás mezején állunk s ezen a téren a biblia tudósítása egy fontos ujjmutatásnak tekinthető. A tudomány is megerősíti a szentírás azon föltevését, hogy az emberiség Ázsiából ered; de azt a helyet, amelyet elbeszélésünk az emberi nem őshazája gyanánt leír, hasztalan keresi az utazó. Mindazáltal e nehéz feladat megoldására is akadtak vállalkozó szellemek. Voltak s talán ma is vannak tudósok, akik azt hiszik, hogy megtalálták ezt a tartományt; némelyik közülök Arméniába, a másik Babyloniába, a harmadik Indiába, míg a negyedik a Himalája lércei közé utasítja az érdeklődőket. Hogy a paradicsom fekvésére nézve ennyire szétágazók a vélemények, a felett nem igen lehet csodálkozni, miután annak a biblia által adott rajza sokféle magyarázatra nyújt alkalmat. E rajz szerint ugyanis egy olyan tartományt kell keresnünk, amelyen egy hatalmas folyamon hőmpölygött végig, négy ágra szakadva azon a ponton, ahol elhagyta a kertet. E négy folyamágnak nevei: Pison, Gihon, Hiddékel és Fráth. Ezek közül a két utóbbit ismerjük, t. i. a Hiddékel a *Tigris*, a Fráth pedig az *Eufrates*. Itt tehát két valóban létező folyamról van szó s így joggal föltehetjük, hogy a két első folyó neve sem költött. De hogy melyik az a két folyam, amelyeket írónk a héber nevekkal jelölni akar: azt már lehetetlen eldönteni. Az írásmagyarázók nagy része azon a nézeten van, hogy a Pison és Gihon alatt az Indus és Nilus folyamokat kell értenünk; a nyelvtudósok ellenben, beható kutatás alapján, azt állítják, hogy a Pison (mely megkerüli az aranytermő Havilah tartományt) nem egyéb, mint a görög regékből ismeretes Kolchisz egyik folyója, a Fekete tengerbe szakadó *Fazisz* (mai neve Rion); a Gihon pedig az Arménian keresztül folyó *Araxes* (ma Arasz), mely a Kurral egyesülve a Káspi tengerbe ömlik s melyet a bensülöttek most is Giehonnak (zugó) neveznek. A négy folyam ellentétes irányban kanyarog alá a Kaukázustól délre eső arméniai leföldről; valószínű tehát, hogy a monda az emberiség bölcsőjét Arméniába, az Ararát erdős-hegyes vidékére helyezi. A teremtésmonda ezen része kétségkívül a legrégebbi történelmi hagyományokból van átvéve s azért a történetíróra nézve nagyon fontos lehet, de a vallásos ember előtt semmi különös érdeklődéssel nem bír.

(Folytatása köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Baksay Sándor a dunamelléki ev. ref. egyh. ker. új püspöke. Szász Károly öröke nem üres immár. A presbyteriumok beadott szavazatait számbavevő bizottság e hó 15-én konstataulta, hogy a 300-at meghaladó szavazatok többsége, 182 szavazat Baksay Sándor

kunszentmiklósi lelkész és solti esperesre esvén, Petri Elek theol. tanár 119 szavazatával szemben, 63 szótöbbséggel a dunamelléki egyh. ker. püspökévé választott. A püspökválasztási küzdelem tehát, mely két, minden tekintetben kiváló jelölt körül folyt, s a melynek — fájdalom — egy pár szennyos hulláma is vetődött, be van fejezve. Az alkotmányos küzdelem eredménye előtt tisztelettel hajlik meg mindenki s 72 éve daczára az új püspöktől még mindig nem közönséges eredményü működést várnak hivei.

Baksay Sándor született Baranya vármegyében Nagy-Peterden 1832. július 28-án. Atyja Baksay László tanító, anyja Földvály Róza volt. A gimnáziumot Csurgón, a theologiai tanfolyamot 1854-ben Kecskeméten végezte, hol egy évig mint segédtanár a bölcsészettörténetet tanította. Kecskemétről a halasi gimnáziumhoz ment tanárnak. 1862-ben a csanádi, majd 1866-ban a kunszentmiklósi egyház hívta meg lelkészévé, 1878-ban pedig a solti egyházmegye esperesévé választották. 1872-ben a Kisfaludy-társaság, 1884-ben pedig a Magyar Tudományos Akadémia választotta tagjává. Irodalmi művei közül legkiválóbbak: „Gyalog ösvény“ és „Szederindák“ cz. elbeszélései és Homer Iliásának fordítása.

Ünnepélyes beiktatását márcziusra tervezik. Nem lehetetlen, hogy vele a dunamelléki egyh. ker. székhelye is változni fog. Az interregnum alatt ugyanis a budapesti egyház úgy határozott, hogy a püspök-papja fizetését is csak 4000 koronában állapítja meg. Így Baksaynak, mint budapesti püspöknek és papnak csak évi 8000 koronája lenne, a minél sokkal jobb anyagi helyzete van mostani parokhiáján. A budapesti egyház ugyan — mint írják — felajánlja neki az üres papi állomást, de ha el nem fogadja, a püspöki székhely vándorol le Kunszentmiklóásra.

Az új püspöknek erdélyi egyházkerületünk is hosszas, Istentől megáldott működést kíván egyházunk és hazánk javára, Istennek dicsőségére!

A „Közhasznú Szövetkezet“-nek lapunk múlt számában megjelent mérlegébe nyomdahiba csúszott be, a mennyiben a *betét*-állomány 13,939 K. 35 fillérrel van jelezve, *139,390 K. 35 fillér* helyett. E nyomdahibát ezenel helyreigazítjuk.

Gondnok beiktatás. Dr. Bodolla Gábor kir. törvényszéki elnököt, a kinek két őse ült az erdélyi ref. püspöki székből, mint a székelyudvarhelyi ev. ref. kollégium ujonnan választott gondnokát az e hó 10-én tartott előjárásági gyűlésen iktatták be hivatalába. Sebesi Ákos kir. közjegyző, a gyűlésen elnöklő főgondnok felhívására, az új gondnok a hivatalos esküt letévén, Sebesi főgondnok szép szavakkal köszöntötte új gondnok-társát, azután dr. Bodolla igen tartalmas és lendületes beszéddel foglalta el gondnoki székét, majd Gönczi Lajos igazgató a tanári kar nevében megleghangu beszéddel üdvözölte az új gondnokot, mire megkezdették a folyó ügyek felett a tanácskozást.

Isten dicsőségére. Korábbi egyházaim jegyzőkönyveiben ily czim alatt sokszor láttam feljegyezve nemes szívek adományát. Alig választhatna a kegyes lélek szebb czimet, mert ennél magasztosabban nem fejezheti ki a jó érzelmű, egyházát és hazáját szerető ember vágyát, melylyel a köz oltárán áldozni óhajt s célját, a melyre adományát vinni akarja. *Isten dicsőségére* adományozott Takáts István vizaknai áll. isk. igazgató és énekvezér úr 150 koronát, az interkaláris jövedelemből reá eső rész egész összegét, hogy annak kamatából az urvacsorai szentséghez szükséges kenyér és bor költségei részben fedezve legyenek. És hogy a közérdek annál inkább legyen istápolva, az evangéliumi keresztyén célokért már jelentékeny áldozatokat hozott *Közhasznú Szövetkezet* részvényeiből vett 3 drbot, ebben nyújtotta adományát. Az első keresztyének urvacsorájához is egyes hivek áldozatkészsége adta a kenyeret és bort. Szép ősz keresztyén szokást elevenített fel a jókedvű adakozó.

A Bethlen Gábor szoboralap 35,463 korona 21 fillérre rug. Bizonyára szép összeg ez, mely az ígért és befolyandó összegekkel még növekedni fog. Mindenesetre szükséges, hogy az alap gyarapításáról gondoskod-

junk, mert például az egyszerű segesvári Petőfi szobor 34000 koronába került, már pedig a Bethlen szobornak ennél nagyszerűbbnek kell lenni, ha csak az Andrásy-uton levő szobornak másolatát nem akarjuk felállítani.

1000 koronás alapítványt tett Berger János dr. vármegyei főorvos, a Ferencz József-rend lovagja a *zilahi ev. református Wesselényi-kollegiumnál*, amely intézet iránt való meleg érdeklődését ez alkalommal már harmadikban mutatja ki pénzbeli áldozattal is. Mostani alapítványának felét az ifjúsági zenekör javára tette. A másik fele részben tulajdonképp adomány a kollegium felszerelésének javára s erre az 500 koronára nézve csak annyit kötött ki az adományozó, hogy az egészen a természettudományok, de ennek terén is első sorban az egészségügy előadásához szükséges eszközök és műszerek beszerzésére fordítandó. Berger dr. a kollegiumnak egykor tanítványa, ma iskoai orvosa és egészségügy tanára.

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház árvái karácsonfájára adományozott: Lészay Ferencz 20 koronát, Molnár Lőrincz 4 K, Krompecher Berta 2 K, Krompecher Jenőné 2 K, Hantos Gyuláné 2 K, Demes Béluka Kis-Borosnyórol 4 K, gr. Vass Albertné 10 K, Kilyén Sándor 2 K, br. Bánffy Ernő 20 K, Molnár Margit az intézet volt növendéke Székelyudvarhelyről 5 koronát. Fogadják a nemes szívű adományozók nagybecsű adományaikért a Szeretetház keblé tanácsa hálás köszönetét.

GYÁSZROVAT.

Onodi Veress Sándor sárdi ev. ref. lelkész, életének 59-ik, boldog házasságának 31-ik évében, 32 évi lelkiismeretes hű munkásság után Sárdon, f. hó 18-án d. e. fél 8 órakor hosszas szenvedés után megszűnt élni. Nagy családdal, benne 9 gyermekkel áldotta meg az Isten. Erezte a családi gondok terhet, de nagy mértékben részvett örömeiben is. Mint apát és papot egyformán munkás, szerető szív vezette. Emlékezte legyen áldott! Nyugalma csendes!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 108—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperesi hivatalnak és állami fizetés-kiegészítést élvező lelkész asfainak.

A lelkészi fizetés-kiegészítést képező államsegélyek összegét a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter ur **1903. évi decz. 17-ről 99.906. sz. a. kelt** leiratával 1500 K. összfizetésnek megfelelően utalványozván, felhívjuk az érdekelteket, hogy az alább nevük után jegyzett összegekről szóló és szabályszerű II-ik fokozatu bélyeggel ellátandó nyugdíjakat sürgősen kiállítván, illetékes esperesi hivatalukhoz haladéktalanul terjeszték be, honnan azok egyszerre és együttesen szabályszerű kimutatásba foglalva legkésőbb folyó hó végéig igazgatótanácsunkhoz lesznek felterjesztendők.

A netalán beteg lelkészek nyugtáinak kiállítása tekintében utalunk mult évi október 12-ről a hivatalos lap 43. számában közzétett 4434. sz. körlevelünkben foglaltakra.

A kiutalt összegek a következők:

I. Vajdahunyadi egyházmegye. Jakab Mózes 29.76, Tamó Gyula 336.50, Botha Sándor 217.77, Lukács Antal 273.88, Csiszér Pál 407.—, László Zsigmond 681.80, Vályi Elek 311.43, Mátyás János 273.49, Kovács Lajos 160.50, Kovács Sándor 603.25, Kis Mózes 224.15, Péter Albert 323.69, Fülöp Gyula 539.76, Vásárhelyi Lőrincz 367.92, Kósa Mihály 311.03, Juhász Izidor 423.04, Imre István 234 kor. 20 fillér.

II. Gyulafehérvári egyházmegye. Cseresznyés Ödön 142.26, Hatházi Ferencz 342.94, Kovács Károly 274.42, Virágh József 462.15, Sebestyén Ferencz 157.92, Papucs Dávid 511.15, Rákosi József 443.65, O. Veress Sándor 252.73, Gruzda Domokos 271.73, Tókos Sándor 218.88, Kolombán János 248.83, Jakab Károly 267.78, Örtel János 411.04, Valler József 423 k. 04 f.

III. Nagyenyedi egyházmegye. Décsi István 493.66, Bertalan József 282.95, Simon Antal 376.14, Vinczi Domokos 380.97, Vásárhelyi László 263.77, Miklósi József 401.05, Szalma Lajos 376.36, Kovács József 402.79, Aszalós György 421.55, ifj. Moóré Károly 444.15, Solymosi Lajos 349.58, id. Moóré Károly 346.84, Tunyogi János 283.82, Solymosy Károly 331.41, Balogh Sándor 373.20, Vass Ferencz 479.25, Szabó Ferencz 534.36, Barthalus János 470.08, Péter Antal 482.37, Papp Dávid 357.34, Derzsi Lőrincz 72.13, Málnási Károly 130.63, Demeter Zsigmond 457.50, Pap István 155.13, Benedek Ferencz 588.90, Jancsó Lajos 51.79, Bedeházi János 373.04, Sándor János 76 kor. 45 fillér.

IV. Kalotaszegi egyházmegye. Biró András 289.02, Albert Imre 515.62, Kovács Ödön 261.—, Bitai Kálmán 388.91, Elek

Lajos 258.07, Antal Géza 348.85, Nagy Mihály 323.26. Régeni Ferencz 506.64, Sebestyén Ferencz 406.04, Paulay Viktor 296.76, Ágoston György 326.94, Demeter Kálmán 323.84, Mihálc Ákos 187.30, Barabás Árpád 691.75, Bácsi Gyula 352.86, Fazakas Lajos 563.45, Demeter Lajos 465.13, Beregszászi Albert 462.39, Székely Sándor 424.45, Tamó Gyula 151.03, Balázs István 192.36, Kónya János 192.07, Antal Domokos 117 kor. 35 fillér.

V. Kolozsvári egyházmegye. Belle Lajos 335.78, Mező Lajos 243.68, Tunyogi Béla 321.68, Bartók Béla 308.32, Szabó József 433.78, Székely Miklós 455.76, Jónás Bálint 46.42, Agyagási Gábor 86.24, Lőrinczi Gábor 353.51, Albert Sándor 407.—, Nagy Albert 489.65, Kis Péter 560.17, Gáspár Sámuel 555.02, Biró Sándor 271.16, Kovács József 515.50, Jakabházi Dániel 524.28, Muzsnai Miklós 635 kor. 22 fillér.

VI. Dési egyházmegye. Szakács Ferencz 318.40, Kovács Gyula 440.05, Almási Sámuel 448.01, Soós Károly 517.83, Kozma Imre 231.39, Nagy Imre 353.90, Nagy József 471.14, Szabó Lajos 450.27, Czirmay Zoltán 329.06. Csákány Miklós 439.52, Barabás Samu 337 k. 12 fillér.

VII. Szilágyszolnoki egyházmegye. Magyar István 301.92, Józsa Gyula 482.76, Tötös György 233.44, Pócsik János 510.65, Mátéka József 430.71, Molnár Gyula 305.05, Lőfi Pál 219.15, Diószegi Mór 357.06, Török Ferencz 443.98, Ignác Márton 145.30, Gáspár László 349.07, Versényi Miklós 400.89, Sipos Károly 472.86, Borbély Sándor 473.26, Juhász György 321.91, Tamás László 186.07, Szász Ferencz 301.10, Szilágyi János 435.97, Székely Sándor 32.84, Fejér Ferencz 550.42, Patay Lajos 333.83, Rác Péter 181.70, Biró Károly 138.05, Székely Árpád 496.67, Ferenczi Endre 422.90, Nagy Lajos 364.90, Kuztos Gyula 521.19, Tóth Sándor 139.65, Kovács Zsigmond 214.36, Bod László 150.49, Gáspár János 2.41, Vass Lajos 501.31, Farkas Sándor 121.09, Kiss Pál 427.96, Szentkirályi László 259.06, Vörös Zsigmond 344.79, Nagy Zsigmond 186.15, Józsa Károly 308.45, Benkő Albert 79.31, Kenderesi Lajos 89.58, Ferenczi Gyula 330.43, Kovács Ferencz 366.10, Bartha Miklós 188.19, Kemény István 193.23, Kecskeméti Kálmán 157.83, Barabási Lajos 536.72, Viski Pál 332.46, Veress Sándor 171 k. 89 f.

VIII. Széki egyházmegye. Nemes Ferencz 496.53, Péter Antal 447.58, Csejdi Jenő 276.89, Baló Bálint 380.61, Lőrincz János 120.94, Gyárfás Albert 54.03, Pataki Dénes 311.97, Osváth Lajos 1903. okt. 17—decz 31-ig 206.94, az 1904. év első felére 547.45, Veress Márton 198.91, Sófalvi Károly 328.03, Szatmári Sándor 406.40, Sipos Gyula 333.12, Szász Béla 108.80, Fejér István 1903. okt. 29—decz. 31-ig 21.41. 1904. első felére 111.17, levonás 128.06, Jakabházi Dániel 514.46, Solymosi Miklós 410.11, Csűrös Ferencz 162.72, Sáfrány Lajos 424.20, Benedek Lajos 418.29, Fekete Gerő 259.11, Máthé Sámuel 167.90, Kovács Gábor 124.72, Mathé György 431.64, Jung Ferencz 514 kor. 77 fillér.

IX. Nagysajói egyházmegye. Köblös István 160.22, Orbán Gábor 299.70, Horváth Ödön 224.21, Lőrinczi Miklós 552.60, Tőkés József 345.12, Dobay Lajos 660.—, Péterfi Károly 425.98, Polgári Károly 262.30, Menyhárt Elek 172.84, Musnai Károly 531.19, Beregszászi György 337.62, Debreceni Gyula 227.18, Vályi János 233 kor. 74 fillér.

X. Görgényi egyházmegye. Kovács István 321.31, Jánosi Béla 22.30, Bójtó Ödön 79.86, Pap Lajos 288.91, Csekme Ferencz 52.93, Székely Ferencz 356.77, Bóka György 216.61, Incze Ferencz 569.90, Kiss Lajos 64.61, Dénes József 234.76, Szász Márton 128.66, Sükösd Mihály 535.39, Kövendi Kálmán 102.27, Teleki József 433.89, Farkas Károly 160.71, Gergely Lajos 296.88, Bod Károly 223.19, Dénes Gyula 352.92, Pál Károly 394 kor. 25 fillér.

XI. Marosi egyházmegye. Ravasz Béla 438.83, Nagy Albert 494.46, Veres Károly 408.77, Kolozsvári József 395.75, Adorján Lajos 473.42, Vizi János 401.15, Soltész Sámuel 462.08, Lőrinci Lajos 569.75, Varga Ferencz 387.41, Albert Miklós 474 kor. 82 fillér, Dalmadi Imre 420.69, Rákosi Lajos 533.60, Kiss Ferencz 489.97, Nemes Sándor 480.67, Király Béla 547.49, Molnár Lajos 305.56, Simon Imre 348.45, Szondi György 509.74, Szőcs Ákos 525.74, Magyar Árpád 1903. október hó 20-tól december hó 31-ig 92.22, 1904. első felére 280.55, Adorján János 513.42, Gönci Sámuel 302.48, Málnási Ferencz 511.64, Kovács László 521.07, Dósa Sámuel 459.63, Orbán Károly 221.61, Sipos György 480.42, Benedek Dénes 73.17, Kovács Nándor 305.90, Muzsnai József 487.67, Székely Sándor 551.—, Barthos Gábor 425.14, Nemes Károly 155.87, Derzsi Dénes 408.37, Szakács Albert 1903. november hó 7-től december 31-ig 53.70, 1904. első felére 152.08, Boér Károly 130.82, Jenei Sándor 335.41, Toth László 402.28, Rákosi György 379.32, Adi Sámuel 197.32, Erdélyi Béla 1903. október hó 11-től december 31-ig 211.69, 1904. első felére 520.42, levonás 106.06, Gáll Gábor 508.95, Madaras János 403.51, Staudner Mátyás 529.27, Péterfi Lajos 442.23, Bitai Mihály 426.89, Simon Elek 508 kor. 30 fill.

XII. Küküllői egyházmegye. Sámuel Aladár 262.05, Gáspár János 392.71, Hegyi Károly 515.86, Koréh Endre 452.38, Fazakas Sándor 575.53, Muzsnai Sándor 377.91, Lakatos Áron 258.60, Báthori János 211.58, Gönci Pál 388.19, Tollas József 577.43, Nagy Domokos 365.08, Józsa Ferencz 565.42, Nemes Árpád 528.16, Bartha József 635.77, Sámuel József 286.50, Kakasi Márton 111.56, Moóré Domokos 185.95, Pátkai János 401.07, Hegyi Sándor 30.27, Nemes Elek 621.52, Kádár Andor 573.44, Tóth László 207 kor. 86 fill.

XIII. *Szebeni egyházmegye.* Benkő Ferencz 36.91, Horváth István 230.66, Bartha János 451.09, Adorján László 434.26, Biró György 404.48, Csiki József 439.—, Putnoki Lajos 529.72, Gábor Sándor 330.07, Bogdán József 650.50, Balás Imre 156. kor. 04 fill.

XIV. *Udvarhelyi egyházmegye.* Szász Károly 504.49, Péter Károly 173.08, Baczó Lajos 462.67, Bedő András 543.43, Lajos János 362.63, Pál Lajos 518.32, Bedő Ödön 1903 november hó 26-tól december 31-ig 86.85, 1904. első felére 506.98, Karácson Sándor 216.97, Csia Kálmán 375.50, Biró Áron 391.19, Soós Farkas 457.66, Szabó Samu 452.86, Hegyi Péter 604.73, Bodor József 223.50, Menyhart András 423.05, Jakab Albert 363.74, Fülöp Kálmán 507.75, Pál Balázs 441.08, Mester János 413.70, Kádár Dénes 101.02, Kelemen János 172.92, Jakab Dénes 400.25, Kállay Ferencz 559.53, Csiszér Zsigmond 269.80, Tókos Jenő 461.40, Kovács István 413.50, Orbán József 310.32, Toró Dénes 601.50, Kovács Mózes 27.60, Kertész Mózes 235.52, Bójthe Sándor 430.86, Kovács Sándor 416.89, Bodor István 394 kor. 59 fill.

XV. *Erdővidéki egyházmegye.* Molnár Imre 332.23, Kovács Sándor 438.62, Borsai László 510.15, Boc József 449.29, Cell Ignác 72.62, Karácson György 236.93, Lőrinc Gyula 375.30, Sándor András 390.33, Sebestyén Sándor 342.30, Bartha Imre 353 kor. 86 fill.

XVI. *Sepsi egyházmegye.* Bene István 254.02, Havadtői Mihály 426.56, Kolca Lajos 513.70, Barabás Miklós 504.95, Vass Lajos 408.81, Szabó Ferenc 299.23, Péchy László 374.14, Csulak Zsigmond 1903. november hó 15-től december 31-ig 47.23, 1904. első felére 228.89, levonás 58.42, Kiss Lajos 481.24, Bartha Károly 462.56, Jakab József 351.26, Zsigmond Károly 511.75, Csiszér Zsigmond 446.74, Kovács Antal 523.84, Demes Péter 510.82, Dávid József 496.—, Takács Károly 431.02, Antal Lajos 366.41, Kiss Gyula 450.10, Meny János 435.90, Ceglédi János 439.13, Bartha János 1903. október hó 25-től december 31-ig 158.61, 1904. első felére 476.37, Bójthe Géza 459.69, Pünkösti István 149 kor. 10 fill.

XVII. *Orbai egyházmegye.* Szeremlei Cs. Lajos 429.03, Vass Jenő 351.37, Szász Mihály 147.03, Péter Károly 359.06, Mircse Ferencz 263 kor. 19 fill.

XVIII. *Kézdi egyházmegye.* Benedek Ignác 188.11, Bitai Béla 455.77, Kőkösi Sándor 421.96, Ósz Lázár 1903. decz 3-tól 31-ig 50.48, 1904. első felére 584.52, levonás 56.49, Szini János 222.31, Jáni Lajos 390.42, Kelemen Győző 123.03, Volloncs Miklós 179.47, Zoltáni Elek 23.99, Zajzon Lajos 300 kor. 26 f. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. január hó 15-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

5889- 1903. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi Nagytiszteletű Esperes aához.

Mult évi szeptember hó 18-adikáról keltezten, 3956. szám alatt kelt körlevelünk pótlásául értesítjük az összes Esperes aait, hogy az egyetemes konvent Nagytiszteletű Balogh Ferencz, debreczeni hittanár aával kidolgoztatta a „Britt és külföldi bibliatársaság“ történetét és az azt tartalmazó füzet minden egyházközségünk részére meg fog küldetni még e hó folyamán.

E füzet 3 utolsó szakasza (Magyarországról, a bibliatársaság történetéről hazánkban és a százados alaps a biblia vasárnapja című szakaszok) a biblia vasárnapján (1904. márczius 6-án) az ünnepélyes istentisztelet keretében megismertetendők.

Az említett ünnepélyen befolyó biblia-fillérek ezen cím alatt legkésőbb márczius 15-ig a Magyar földhitelezetethez terjesztendők fel Nagytiszteletű Esperes aai által

Végül még arra is kérjük összes Espereseinket, hogy a márczius hó 6-án megtartandó biblia vasárnapot, valamint azt a körülményt, hogy ezen a napon biblia fillérek fognak gyűjteni, az összes gyülekezetek szószékeikből már 1904. február 28-án a vasárnap délelőtti istentisztelet alkalmával sziveskedjenek kihirdettetni,

Egyebekben fent idézett körlevelünk intézkedései irányadók.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától. Kolozsvárt, 1904. január 11-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 262—1904.

ÉRTESETÍTÉS

a papi és tanári mellékfoglalkozások bejelentése tárgyában.

A mellékfoglalkozások bejelentése tárgyában kelt mult évi 5639. számú körrendeletünk pótlásául közöljük az érdekeltekkel, hogy a bejelentési kimutatás a következő rovatokkal állítandó össze: 1. A lelkész, vagy tanár neve.

2. A mellékfoglalkozás megnevezése. 3. Hetenként hány napot és hány órát vesz igénybe? 4. Milyen jövedelemmel jár? 5. Volt-e már engedélyezve az igazgatótanács által és ha igen, mely számon alatt?

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától. Kolozsvárt, 1904. január hó 19-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

43—1904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nt. Esperes aához.

Felhivom a Nt. Esperes urakat, hogy minden pályázati hirdetés alkalmával úgy a lelkészek, mint a tanítók vagy kántortanítók fizetésének felsorolásánál mindig foglalják bele a hirdetési szövegbe ezt a kifejezést: „*díjlevélben megállapított fizetése*“ stb, hogy ekként mindenféle tévedés és kétség kikerülhető legyen.

Kolozsvárt, 1904. január 14.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 19—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyhk. tiszt. lelkészeihez.

Felkérem lelkipásztortársaimat, hogy az 1903. évi hitélet (egyházi és felekezeti népmozgalom) statisztikai adatait a Központi Statisztikai Hivatal által a lelkészi hivatalokhoz küldött kérdőívek pontos kitöltésével kellő időre *közvetlenül* a Központi Statisztikai Hivatalhoz felküldeni sziveskedjenek.

Kolozsvár, 1904. jan. 19.

Dr. Bartók György, püspök.

23—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegye kántortanítóihoz.

E lapok megelőző számában, midőn kitéztem az egyházmegyei általános képviselőválasztás idejét, tévedésből elfelejtettem jelezni, hogy a kántortanító urak hat képviselőt választanak. Midőn ezt pótlólag jelzem, tisztelettel kérem, hogy szavazataikat szintén január 31-ről dátálva sziveskedjenek beküldeni. Rendes tanítónők is szavaznak.

Gernyeszeg, 1904. január 16.

Csekme Ferencz,
görgényi esp.

8—1904. titk. sz.

FELHÍVÁS.

Egyházkerületi Egyházi Értekezletünk igazgató választmánya 1903. nov. 8-án tartott ülésében 7. jkvi szám alatt elhatározta, hogy a más felekezetek és szekták közé ékelte hiveink hittudatának védelmére, az illető felekezetek és saját egyházunk hitelvei között fennálló eltéréseknek röviden és népies nyelven hitelesítő célzattal való megírása érdekében ily munkák megírásához felhívást bocsát ki az Ért. tagjaihoz s a beérkezett munkákból a megfelelő füzetekben kiadja népies kiadványai sorában.

Ilyen hitvédő iratok készitendők: 1. a baptizmussal, 2. a szociálizmussal, 3. a róm. katolikusokkal, 4. a lutheránusokkal, 5. az unitáriusokkal, 6. a görögkeletiekkel és görögkatolikusokkal, 7. a nazarénusokkal, adventistákkal és más szektákkal szemben.

Elhatározta továbbá vallásos elmékedéseknek és imáknak kiadását művelt közönség számára és vallásos olvasókönyv szerkesztését a diaszpórákban élő hiveink számára.

Az Igazgató Választmány határozata értelmében felhívjuk Értekezletük tagjait, hogy a mennyiben a fenti munkák egyikének vagy másikának megírására kedvet éreznek s vállalkoznak, jelentsék be ebbeli szándékukat legkésőbb febr. 29-ig. A munka beadásának határidejéül pedig f. évi jun. 1-ét tűzzük ki. Meg kívánjuk még jegeezni, hogyha egyik-másik munka megírására többen is vállalkoznak, az Értekezlet készséggel fogadja el valamennyit s a mennyiben egynél több munka is beválik, azokat is kifogja adni.

Kolozsvárt, 1904. jan. 19.

Nagy Károly,
alelnök.

Tárkányi György,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„A bibliára támaszkodva védjük szabadságunkat.“

— Irta: *Báró Bánffy Dezső.* —

A „Debreceni Protestáns Lap“ nem politikai ujság és így nekem sem céлом ez alkalommal e lap hasábjain írva, politikával foglalkozni.

Mégis nincs kizárva, hogy az elmondásokban politikai vonatkozások is legyenek; mindenesetre azonban az aktuális politikai kérdésektől teljesen függetlenül.

Mert hiszen a szabadelvűség, az erős sovínista nemzeti gondolkodás nem is tényleges politika; azok csak alapvető, irányzatot adó felfogások és érzések, melyek a napi politikával közvetlen kapcsolatban — nem szükséges, hogy legyenek.

Szólok így a protestántizmusról — kapcsolatban a nemzeti érzéssel a szabadelvű gondolkodással. Távol áll tőlem, hogy a mit itt elmondandó vagyok — a protestántizmus javára célzatosan kihívó vagy támadó célzatu legyen, más felekezetekkel szemben; de kétségtelen, talán nem is vitatható, hogy a mi magyar viszonyaink között a protestántizmus a képviselője első sorban az erős nemzeti iránynak, a határozott szabadelvűségnek.

A Kálvin és Luther hitújítása után Magyarországon is terjedő protestántizmus volt hatalmas lobogatója a hitkérdésekben is a szabadgondolkodás elméletét hirdetve azon tudományos fejlődésnek, mely dacára a mohácsi vést követő idők sanyaru voltak — a kozmopolitikus világegységet kereső katholicismussal szemben — függetlenül idegen államokbani alakulásoktól — létrehozta az első sorban nemzeti Kálvin hitét követők felekezetét. Nemzeti egyházzá alakult és mint nemzeti, szemben a németesítő osztrák befolyással és mindent kiirtó török nyomással, fenn tudta tartani a magyar államban a magyar nemzeti jelleget.

Az erdélyi fejedelemség 150 éves önállósága

korszakában határozott és tiszta protestántizmusának köszönheti azt, hogy nemzeti tudott maradni és mint magja a jövő alakulásnak, az azon időkben vele egységes tiszai vidékekkel a mai nemzeti jellegű magyar államnak — protestáns hitének védelme mellett — védője volt a magyar nemzeti jellegnek is, melyet a magyar állam többi részeiben nemcsak veszélyeztetett de majdnem kiirtott az osztrák és török elnyomás.

A protestántizmus és ennek élén Erdély és az erdélyi fejedelemséghez tartozó vidékek Kálvin hitét követő papjai voltak azok a tényezők, a kiknek köszönni lehet, hogy a katholicus érdekeknek szolgálatában állott németesítő irányzat azon korban nem győzedelmeskedhetett. A protestántizmus libeláris és nemzeti irányzata tette lehetővé, hogy a hitnek tanítása és védelme érdekében létrehozott iskolákból magyarul gondolkozó és szabadelvűen érző apostolai a reformációnak bejárva az országot, hirdették a protestántizmust és hirdették magyarul, szemben a világegységet kereső és hirdető katholicismus egységesítő latin nyelvével.

A tudományok terjedése a szabad gondolkodást hirdető tábortól indult ki először magyar nyelven és ha keressük a régi első magyar nyomtatványokat, azok legnagyobb része a reformáció hirdetőit vallja szerzőiül. Bocskay István, Bethlen Gábor, Rákóczy György küzdelmeikben — midőn fegyvert fogtak a protestántizmus védelmére — egyszersmind a magyar nemzeti érdekeket, a liberálismust, a magyar alkotmányt, annak megmenntését, annak biztosítását is tűzték ki célul.

A II. Rákóczy Ferencz szabadságharca sem választható el a protestántizmus küzdelmeitől; mert midőn a protestánsok törvény által biztosított jogaik védelmére fogtak fegyvert, akkor a magyar szabadságot, a magyar nemzeti érdeket is megvédeni törekedtek.

De ha ez így volt nálunk, nem volt az másképen más államokban sem. Németalföl-

dön a protestántizmus szövetsége a lábaltiport tartományi törvényi szabadsággal a spanyol erőszak ellen vitta ki az önállóságot; ennek emlékére olvasható a régi németalföldi aranyakon ma is, ami soraink élén áll: „A bibliára támaszkodva védjük szabadságunkat.“

Természetes, hogy a szabad elmélkedést megengedő protestántizmus első sorban tud alkalmazkodni az állami szabadelvű intézményekhez és világegységet nem keresve, tudja lehetővé tenni, hogy az államban nemzeti egyszázak jöjjenek létre. Ebből aztán természetesen következik, hogy már első idejében a reformáció szabadelvű és nemzeti érdekekkel szövetkezve államokat rázkódtatott meg, trónokat forgatott föl és új államalakzatokat tudott teremteni, vagy egyes államok szervezétében törekvéseibe a szabadelvűséget és nemzeti irányt vive be alapjaiban hozott létre átalakulásokat.

Igy volt ez a multban; természetes, azóta a viszonyok megváltoztak; az egymással szemben élethalálharcot folytató felekezetek békésen igyekeznek egymás mellé helyezkedni el. A XX-ik század vallási küzdelmeinek célja már nem lehet egymással szemben folytatni a harcot, de kötelessége — egymás mellé helyezkedve — a felekezeti béke fönntartása és biztosítása mellett az állami élet körébe oly intézményeket hozni létre, melyek a felekezetek egyenjogúsága mellett és jogainak biztosításával az állam nagy érdekeit is szolgálják. Természetes, hogy a protestántizmus, mely vallási életében a szabadelvűséget hirdeti, állami és politikai vonatkozásokban sem támogathat más irányzatot, mint szabadelvűt és természetes, hogy a protestántizmus, mely szervezeténél fogva sem lehet más, mint az állam keretén belül nemzeti, nem járulhat hozzá oly intézményekhez, melyek nem az állam nemzeti egységének érdekeit szolgálják.

Miként a multban a magyar protestántizmus szóval, írásban és tettel is a szabadelvű és nemzeti iránynak állott szolgálatában és ott, — ahol kellett — hitéért, mely egyet jelentett a szabadelvűséggel és nemzeti érzéssel, vérét is ontotta, úgy ma is a protestántizmus van hivatva első sorban a magyar államban a szabadelvűséget és nemzeti érdekeket védelmezni.

Miként a multban hitéért és a magyar nemzeti szabadságért a vezetők és nép egyaránt — ha másképp nem lehetett — vérüket a harcmezőn ontották; miként a multban a protestáns lelkészek hitükért — ha kellett — gályarabságot is szenvedve, a szabadelvűségért és nemzeti érdekekért pusztultak el, úgy ma sem tehetnénk mást mi protestánsok, — hivek és hithirdetők egyaránt — mint hitünk mellett hiven kitartva, szolgáljuk a szabadelvűséget, a nemzeti érdekeket.

A magyar államban a szabadelvűségnek és határozott nemzeti irányzatnak hiv szolgálata még nem is politika; oly kötelesség az, melyet magától senki el nem háríthat, főként nem minálunk, hol talán inkább, mint másutt, a szabadelvű irány és nemzeti törekvés — ha elvész, ha visszaszoríttatik, annak első áldozata a protestántizmus lesz. Nekünk protestánsoknak itt e földön csak szabadelvű és nemzeti légkörben adatott meg a fenmaradhatás lehetősége, s nem fegyverrel, a harcmezőn küzdve, de a békés otthonban a szabadelvű és nemzeti intézmények mellett tántorodhatlanul kitartva, kell helyünket megállanunk; ha e földön meginog a liberalizmus, meglazulnak a nemzeti törekvések, úgy elveszett protestántizmusunk is.

A magyarországi evangéliom szerint reformált és ágostai hitvallású evangélikus egyházak véleménye az 1848. évi XX. t.-c. végrehajtásáról.

Összeállította: az ev. ref. egyetemes konvent s az ág. ev egyház egyetemes gyűlésének, a két protestáns egyházat közösen érdeklő ügyekben kiküldött bizottsága, a Budapesten 1903. november 19-én tartott közös gyűlésében.

(Folytatás.)

A pénzügyi eredmény mindkét esetben körülbelül ugyanaz, s az ezen kulcsok bármelyikének életbeléptetése esetén mutakozó segítségültséglet 14 millió koronára, vagyis az ev. ref. egyház tagjai mai egyházi adóterhének mintegy 30°-ára rug.

Természetesen ezen összeg a létező bajok mérvéhez képest oszlanék meg az egyes egyházközségek között, s míg egyházainknak aránylag kedvezőbb viszonyok között levő tetemes része segélyben egyáltalán nem részesülne, addig a nyújtott segély az új adóból befolyó összegnek 100—200°-át tenné 365 egyházban, vagyis az egyházak 20°-ában. 200—300°-át tenné 150 egyházban, vagyis az egyházak 8.2^o-ában. 301°-át meghaladná 78 egyházban, vagyis az egyházak 4.3^o-ában.

Ha pedig a súlyosabb viszonyok közt levő egyházmegyékre vonatkozólag tesszük vizsgálat tárgyává e segélyakció eredményét, úgy azt látjuk, hogy:

	Összes szükséglete		Ebből adóval		Segélyből		A segélyösszeg az adónak %-a
	korona	fillér	korona	fillér	korona	fillér	
A beregi egyházmegye	118,953	39	45,468	81	73,484	58	161 %
A b.-somogyi egyházmegye	155,703	33	74,234	62	81,468	71	110 %
A f.-baranyai egyházmegye	151,073	96	66,692	01	84,381	95	127 %
A k.-somogyi egyházmegye	92,050	86	36,050	20	50,600	66	140 %
A nagybányai egyházmegye	55,537	23	25,503	98	30,033	25	118 %
A szatmári egyházmegye	99,083	32	43,442	59	55,640	73	128 %
Az udvarhelyi egyházmegye	59,992	16	33,101	58	26,890	58	81 %
A felsőbordosi egyházmegye	76,849	88	33,010	--	43,839	88	133 %

Az ág. hitv. ev. egyház adózási viszonyaira vonatkozó mindazon adatok, melyek hasonló számítás elkészítésére szükségesek lettek volna, nem állottak rendelkezésünkre, ennél fogva csak a két egyház általános adózási viszonyainak összehasonlításából vonhatunk az ágostai egyháznál mutatkozó szükségletre némi következtetést.

Az ágostai hitv. ev. egyház tagjainak összes egyházi adója 2.234,000 kor., állami adója 8.280,000 korona, egy lélekre esik az ev. ref. egyházban 6.76, az ágostaiban 7.64 korona állami adó, egy lélekre esik az ev. ref. egyházban 2.16, az ágostaiban 2.07 korona egyházi adó, s az egyházi adó az államinak ref. egyh. 32.82, az ágostaiban 28 százalékat teszi.

Látjuk tehát, hogy az ág. hitv. ev. egyházban a lélekszám szerinti egyházi adóteher valamivel csekélyebb, mint az ev. ref. egyházban, miután pedig az állami adóalap lényegesen nagyobb, vagyis a hitek átlagos anyagi helyzete kedvezőbb, az egyházi teher főösszege az állami adónak sokkalta kisebb hányadát teszi.

Azt hisszük tehát, hogy, ha lélekszám arányában ugyanannyit kérünk az adórendezés céljaira az ág. hitv. ev. egyház számára, amennyi részletes számításaink eredményeként az ev. ref. egyház szükségletéül mutatkozott, az így számításba vett segélyösszeg mindenesetre fedezni fogja az ágostai egyház szükségletét.

Mindezek alapján az elviselhetetlen egyházi adóteher csökkentésének céljaira az ev. ref. egyház részére 1.400,000, az ág. hitv. ev. egyház részére 700,000 korona évi segélyt kérünk az államtól.

Ezen segélyösszeg a két testvéregyház legfőbb hatóságainak adatnék át általánösszegképpen, de azon feltétel alatt, hogy abból adózási segélyalap képeztessek s az kizárólag azon egyházközségek elviselhetetlen adóterhének méltányos leszállítására fordíttassék, melyek vagyonosabb hiveik megfelelő megadóztatása mellett sem fedezhetik saját erejükből rendes egyházi szükségletüket.

E célból mindkét egyház törvényhozó zsinata megállapítja az egyházi rendes adónak azon legmagasabb mértékét, melynél magasabb egyházi adóteher viselésére egy egyházközség sem kötelezhető, s az államségélyből fedezné azon hiányt, mely egyes egyházközségek rendes költségvetésében ezen adókulcs életbeléptetése mellett mutatkoznék.

Az így megállapított adó képezné a közalapi hozzájáruláson kívül az egyháztagok egyedüli rendes egyházi közterhét, rendkívüli szükségletek fedezése azonban ezentul is rendkívüli adó kivetése által történhetnék.

Az adózásnak ily módon való rendezése, mely hitsorsosainknak még mindig aránytalan megterheltségével jár, de legalább elviselhetőségénél fogva az adóalapot tönkre nem teszi és ez állami érdek is; szükségleteink fedezésére fedezetnek távolról sem elég. Mert szükségseink így állanak:

2. Az egyházi közigazgatás költsége

Eddig egyházi közigazgatásunk költségeit, amelyből fedeztettek az egyházkerületeken és egyházmegyéken alkalmazott összes tisztviselők, püspökök, eseperek, jegyzők, pénztárnokok, szóval az összes alkalmazottak tiszteletdíjai, az egyházi és iskolai látogatások, az egyházkerületi és egyházmegyei gyűlések tartásának stb. összes költségei, egyéb alap hiányában, közigazgatási költség címén, az egyháztagokra lélekszám arányában kivetett egyházi adóból fedeztük. Az eképen kirótt közigazgatási költség amellel, hogy súlyos, sok helyütt majdnem elviselhetetlen teherként nehezedett az egyházak és iskolák fenntartására, már különben is aránytalanul nagy egyházi adóval megrótt egyháztagokra. És bár világi dignitáriusainknak, még kész kiadásait is csak részben tud-

tuk honorálni maguuknak a sokhelyen a lelkészi fizetéssel is nagyon csekélyül dotált egyházi tisztviselőknak olyan szerény, jelentéktelen tiszteletdíjat juttatott a mely állásukkal s az általuk végzett munkával arányban nem állott, ahhoz méltó nem volt.

Miért is az eddigi méltánytalanul terhelő gyakorlat teljes megszüntetésével, az egyházi közigazgatási költség, mint egyetemes egyházunk elsőrendű közszükséglete, nem az egyháztagokra kirótt egyházi adóból, hanem állami dotációból fedezendő; — és pedig olyan módon, hogy a magyarországi két protestáns egyház minden tagja után 20—20 fillér adassék állami dotációképen a két protestáns egyház főhatóságának, azon kötelezettséggel, hogy abból fedezze egyházi közigazgatása összes szükségleteit.

Ezen kulcs alkalmazásával a magyarországi ev. ref. egyház 2.518,696 tagja után à 20 fillér 483,739 korona 20 fillér esik; a magyarországi ág. hitv. ev. egyház 1.085,603 tagja után à 20 fillér 217,120 korona 60 fillér esik; összesen 700,859 korona 80 fillér.

A lelkészek korpótlékára.

A közpályák bármelyikén alkalmazott rendes tisztviselők előhaladása biztosítva van vagy fokozatos előléptetés, vagy korpótlék által, — a magyarországi protestáns lelkészek kivételével.

Külföldön a protestáns lelkészek általában korpótléket nyerne és pedig hivatali törzsfizetésük egy nyolcadát, vagy egytizedét kapják 5—5 évenként korpótlékul; — és legtöbb helyen ez a korpótlék a lelkészi fizetés állami kiegészítésével kapcsolatosan tétetik folyóvá. Magyarországon az 1898. évi XIV. t.-cz. a törvényesen bevett vallásfelekezetek lelkészei jövedelmének 1600 koronáig való állami kiegészítését rendelte el; — ezen törvény a hazai két protestáns egyház lelkészei fizetésének 1600 koronáig, mint létminimumig való állami kiegészítéséről intézkedett, — de azoknak korpótlékáról nem.

Hogy tehát egyfelől a hazai két protestáns egyház lelkészeinek képzettségével s a közegyház és a magyar haza érdekében kifejtett tevékenységével arányban nem álló ezen csekély összegre szóló állami fizetés-kiegészítés lehetőleg méltányossá tétessék; — másfelől, hogy az 1600 korona létminimumig, állami fizetés-kiegészítést nem élvező protestáns lelkészeknek, azon díj-levelükben biztosított, szerzett joga, mely az ugynevezett egyházpolitikai törvények folytán, — 1895. október hava óta, a stolárékban és anyakönyvi kiadványokban jelentékeny jövedelemcsorbulást szenvedett, — némi korpótlást nyerjen; — és mert épen ma, — midőn hazánkban az állami hivatalnokok fizetésének rendezése folyamatban van, — s így a legközelebb hivatalnokoknak, a protestáns lelkészek fizetésének biztosítása, — egyházi közérdekből a hazai két protestáns egyház jövőjére nézve elsőrendű szükségletet képez: a hazai két protestáns egyház lelkészei részére állami dotációból korpótlék adandó, — és pedig olyan módon, hogy 5—5 évi szolgálat után öt izben — 200—200 koronás és így 25 évi szolgálat után 1000 koronáig emelkedő korpótlék adassék minden hazai protestáns rendes lelkésznek; — mely korpótlék, mint közegyházi szükséglet, az 1848. évi XX. t.-c. 3. §-ára való hivatkozással, a magyar állam pénztárából a hazai két protestáns egyház főhatóságának adassék évenként, számadás kötelezettsége mellett.

Mivel pedig a beszerzett hiteles adatok szerint az elmúlt 1902-ik esztendőben a magyarországi ev. ref. egyházban 2030 rendes lelkészi állomás volt rendszeresítve, melyből 94 állomás volt betöltetlenül, 1936 állomás volt rendes lelkészszel betöltve, — és mert ezen 1936 lelkész közül:

269 nek szolgálata 5 éven alól, 277-nek szolgálata 5—10 év között, 278-nak szolgálata 10—15 év között, 269-nek szolgálata 15—20 év között, 189-nek

szolgálatára 20—25 év között, 654-nek szolgálatára 25 éven felül volt.

I-ső ötödéves korpótlék a 200 K, illet 277 lelkészt = 55,400 K. II-ik ötödéves korpótlék a 400 K, illet 278 lelkészt 111,200 K. III-ik ötödéves korpótlék a 600 K, illet 269 lelkészt 161,400 K. IV-ik ötödéves korpótlék a 800 K, illet 189 lelkészt = 151,100 K. V-ik ötödéves korpótlék a 1000 K, illet 654 lelkészt = 654,000 K, összesen: 1.133,100 K. és így a magyarországi ev. ref. lelkészek korpótlékára évenként 1.133,100 koronát kérünk állami dotációból.

Mivel továbbá a beszerzett hiteles adatok szerint az elmúlt 1902-ik esztendőben a magyarországi ág. hitv. ev. egyházban 688 rendes lelkészi állomás volt rendszeresítve, melyből 24 állomás volt betöltetlenül, 664 állomás volt rendes lelkészszel betöltve és mert ezen 664 lelkész közül:

100-nak szolgálatára öt éven alól, 72-nek szolgálatára 5—10 év között, 80-nak szolgálatára 10—15 év között, 104-nek szolgálatára 15—20 év között, 84-nek szolgálatára 20—25 év között, 224-nek szolgálatára 25 éven felül volt.

I-ső ötödéves korpótlék a 200 K, illet 72 lelkészt = 14,400 K. II-ik ötödéves korpótlék a 400 K, illet 80 lelkészt = 32,000 K. III-ik ötödéves korpótlék a 600 K, illet 104 lelkészt 62,400 K. IV-ik ötödéves korpótlék a 800 K, illet 84 lelkészt = 67,200 K. V-ik ötödéves korpótlék a 1000 K, illet 224 lelkészt = 224,000 K. összesen = 400,000 K. és így a magyarországi ág. hitv. ev. lelkészek korpótlékára évenként 400,000 koronát kérünk állami dotációból.

Tehát a ref. lelkészek korpótlékára = 1.133,000 kor., az ág. h. ev. lelkészek korpótlékára = 400,000 kor. összesen = 1.533.100 kor.

(Vége következik.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. január 22.

Elnökölt: br. Bánffy Dezső, ehker. főgondnok. Jelen voltak: Zeyk Dániel, főgondnok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla, főjegyző, Bartha Lajos, közügyigazgató, Deési Gyula, Sándor János, Becsek Lajos, Váro Ferencz, Incze Gerő, dr. Vályi Gábor, Lészay Ferencz és dr. Sárkány Lajos, ig.-tanácsosok. Dr. Kádár János, titkár, Maksay János, számvevő, és Módy Elek levéltáros, mint jegyző.

Elnök aa. az ülést megnyitván, jelzi, hogy Simó Lajos főgondnok aa. betegségével menti ki elmaradását. Sajnálattal tudomásul vétetik.

A tárgysorozat rendjén:

Megerősítette ig.-tanácsunk a maros-ugrai iskola államosítása tárgyában kötött szerződést.

Benke István, sepsiszentgyörgyi tanár aa. részére, gyöngélgedő egészségi állapotára tekintettel, 5 hónapi szabadságot engedélyezett.

A Balogh Pál-alapítvány kezeléséről, a zilahi kollégium előljárósága által készített szabályzatot megerősítette.

Dr. Berger János, zilahi iskolai orvos 500 kor. alapítványt tevén nevezett kollégiumunk javára, ezt ig.-tanácsunk köszönettel tudomásul vette.

A theologiai előljáróság ajánlata alapján megállapította ig.-tanácsunk, hogy a rendkívüli papi vizsgálatok díjában a jelentkezők ezután 60 koronát tartoznak fizetni, a rendkívüli vizsgálat költségeinek fedezésére.

A Szeretetház értékeinek kezelése tekintetében eddig bizonytalanság uralkodván, ennek megszüntetése céljából kimondotta ig.-tanácsunk, hogy jövőre mindennemű értéket az ehkerület pénztárában fog kezelni.

Étfalva-zoltáni ehkzségünknek megadta ig.-tanácsunk a kellő utasításokat arra nézve, hogy egy jogerős közigazgatási bírói ítéletet a közig. hatóság segítségével miként hajtasson végre.

Pátkai János, sóvényfalvi lelkész felebbezése folytán megsemmisítette ig.-tanácsunk a küküllői ehkzség a ma

határozatát, melylyel a közgyűlési képviselők utiköltsége ügyében határozott, mert e kérdés nem a tanács, hanem az ehmegeyi közgyűlés hatáskörébe tartozik.

Módosított a görögényi ehkzség pöttizedkorpótlási tőkéje tárgyában hozott határozata is oly értelemben, hogy a szóbanforgó 155 kor. tőke nem papi, hanem ehkzségi alapot képez.

Tekintettel arra, hogy az építkezési tervrajzoknak és költségvetéseknek központi felülvizsgálatása sokszor káros késedelemmel jár és hogy a helyi viszonyok ismerete nélkül az ily felülvizsgálat nem is felelhet meg mindenkiben a követelményeknek, kimondotta ig.-tanácsunk, hogy jövőre mindennemű építkezést az ehmegeyk által szerződötendő műszaki előadók vizsgáljanak meg és csakis közigazgatási, illetve pénzügyi szempontból való felülvizsgálatra kerüljenek az ily ügyek ig.-tanácsunk elé.

A nagybacsoni ehkzség kepeváltási szabályzatát megfelelőnek találván, ig.-tanácsunk megerősítette, de útastotta az egyházközséget, hogy az erdővidéki tak.-pénztárban elhelyezett 26,000 korona tőkét, az idevonatkozólag kiadott körrendelet értelmében. két vagy három pénzügyintézet között ossza szét, az esetleges veszteség elkerülése céljából.

A Lugoson szervezett új ehkzség kérése alapján megengedte ig.-tanácsunk, hogy marosilyei körlelkészünk, ez évben ideiglenesen, beszoigálhasson az ehkzségbe, minden negyedik vasárnapon istentiszteletet tartván.

Gáspár János peresseni lelkész részére, aggkorára és betegségére tekintettel, káplántartás engedélyeztetett.

Keresztesy Gyula magyarpéterlaki lelkész felebbezése következtében megsemmisítette ig.-tanácsunk a görögényi ehkzség azon határozatát, melylyel ő és ehkzsége három ezer korona fizetés alapján rovatott meg országos gyámintézeti járulékkal és utastotta neveztet arra, hogy ehmegeyi uton fejtsse fel a gyámintézet végrehajtó bizottsága előtt a fennálló rendkívüli helyzetet, melyszerint csak 4 év mulva jút a teljes fizetés élvezetébe, addig pedig az alapszabályok szerint sem kötelezhető a tényleges fizetésének megfelelő járuléknál magasabb hányad fizetésére.

Szászsebesi ehkzségünk egy alkalmas belső házastelket vásárolván papi lakásul, az idevonatkozólag kötött szerződést és a ház átalakítására vonatkozó tervet ig.-tanácsunk jóváhagyta.

Ugyancsak jóváhagyást nyert a theologiai fakultás előljáróságának amaz intézkedése, mely szerint a rendes határidőket indokolatlanul elmulasztó theologus ifjakat a pótkollokviumokért 10 kor. díj fizetésére kötelezte, az intézet konvikтусi alapja javára.

Tudomásul szolgált a dési ehkzség tanácsának bejelentése, mely szerint a kebli gyámintézet felosztása alkalmából a Szeretetháznak adományozott 1000 koronát és a felsőbb leánynevelő-intézet részére rendelt 500 koronát, közhasznú szövetkezeti üzletrészekben, befizette.

Nagyenyei ehkzségünk javaslatot tett a marosludasi körlelkészszég szervezetének némi módosítása iránt, de miután a javaslatba hozott terv végrehajtása hosszabb időt vesz igénybe, ig.-tanácsunk elrendelte a körlelkész állomásnak eddigi alapon leendő betöltését, nem támasztván kifogást az ellen, hogy az elvileg helyeselt átalakítás végrehajtása iránt a lépések megindíttassanak.

Dési ehkzségünk tanácsának az iránti kérését, hogy az ehkzség kikerekítésével támadt költségvetési hiánya központi segélylyel fedeztessék, nem teljesíthette ig.-tanácsunk, mert a kérelmezett közigazgatási államsegély megnyeréséig erre fedezet nincsen.

Szárarajtai ehkzségünk indokolt kérésére megengedett, hogy elodázhatatlanná vált paplak építési szükségleteire kepeváltó alapjának fölöslegét, részbeni visszahelezés föltétele mellett, fölhasználhassa.

Csucsai fiókegyházközségünk 220 kor. segély iránti kérése ez alkalommal nem volt teljesíthető, de utastított az eház, hogy rendes határidőben folyamodjék az államsegélyi alaphoz, kimutatván egyuttal, hogy minő áldozatot hoznak a hivek a tervbe vett templomépítés dicsérendő céljának megvalósításáért.

Sajnálattal vette tudomásul ig.-tanácsunk nagys. Dósa Elek aának a makfalvi iskola gondnoki állásáról való lemondását.

A Dániel-alapítványi segélyek ez évi revíziója alkalmával kitünvén, hogy négy javadalmas már hosszabb idő óta nem vette föl segélyjutalékát, ezektől a javadalom élvezete elvonatott.

Ózdi ehkzségünk előterjesztést tett arra nézve, hogy

a báró Radák-féle hagyomány életbeléptetésével előállott fizetésemelkedés jelentessék be a miniszteriumnak, mint olyan alapítvány, mely a kongrua megfelelő alászállítását kizárja. Minthogy azonban az alapító levél idevonatkozó rendelkezése nem egészen világos, áttétetett az ügy jogügyi bizottságunkhoz, véleményezés végett.

A magyarrégi ehköség módosított kepe megváltási szabályzata jóváhagyatott azzal a figyelmeztetéssel, hogy az ekként előállott fizetésemelkedés, a kongrua törvény 14. §-a értelmében bejelentendő.

Gr. Teleki József úr öméltségére befizetvén pénztárunkba 115,000 koronát a magyarbényei, ózdi, tasnádszántói és mikeszászi ehköségek részére hagyományozott br. Radák-féle alapítványok részbeni törlesztésére, nevezett gróf úr fölhivatott, hogy a még fedezetlen 31,000 koronát is szolgáltatssa be. Az érdekelt ehköségek egyuttal értesítették e befizetésről, azzal a megjegyzéssel, hogy a kirott illetékek levonása után fenmaradó összeg ki fog részükre fizettetni, mihelyt alkalmas földbirtok vásárlása céljából azt kérelmezik, addig azonban 4%-os kamatozás mellett központi kamatozás alatt marad vagy pedig rendelkezhetnek az eházak az iránt, hogy magasabb kamatozás biztosítása céljából valamelyik kolozsvári pénztáratba helyeztessék el a tőke.

Zilahi ehköségünknek a főgondnok és ehkerületi képviselők megválasztásáról szóló jelentése tudomásul vétetett.

Botha András tordai vendéglősnek a Korona-szálloda bérletére vonatkozó ajánlata, jogügyi bizottságunk véleménye alapján, elfogadtatott.

Az étfalva-zoltáni Hadnagy-alap tárgyában érkezett miniszteri rendelet ellen ismételt fölírast határozott ig-tanácsunk, eddigi álláspontunk föntartásával.

Szászújósi ehköségünk sürgős fölterjesztése alapján elvileg hozzájárult ig-tanácsunk egy 65 holdas birtok megvásárlásához és e célra a papi dézma kárpótlási tőke fölhasználását engedélyezte.

Ezek után elutasított a sepsiszentgyörgyi kollegium előjáróságának az egyik tanár korpótléka tárgyában tett előterjesztése; jóváhagyást nyert a székelyudvarhelyi kollegium mult évi konviktusai számadása, valamint a Fülöp Péter-alap és marosvásárhelyi ehköség 1902. évi számadása és a Fülöp Péter-alap 1903. és 1904. évi költségvetése.

Még néhány apróbb ügy elintézésével elnök aa. az ülést bezárta.

r. s.

A kongrua elküldése.*

Úgy hiszem, mindnyájan örömmel olvastuk a „Prot. Lap“ 49. számában azon „Körrendelet“, melyben a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr az igazságügyi miniszter úrral egyetértőleg pártfogásába veszi a szegény kongruás papokat. Kimondja, hogy a törvény értelmében a kongrua le nem foglalható, ha pedig valamelyik tulbuzgó hivatalnok mégis lefoglalná, megmondja, hogy az ellen hol és miképen kereshetünk és kaphatunk jogorvoslatot és végül figyelmeztet, hogy saját jól felfogott érdekünkben önként se fel ne ajánljuk, se bele ne egyezünk annak birói lefoglalásába.

Ezek előre bocsátásával rátérek a választott cím rövid fejtegetésére. Többen és többször szólottak fel a kongrua elküldése tárgyában, hogy t. i. hamarabb és kevesebb költség mellett jussanak az egyes papok kongruájukhoz. Mert megvallva az igazat, a 3—4 napi késés, a mig az esperes kezén átmege, a két-

* Kiadtuk Csulak Zsigmond aa cikkét, mert soha sem szoktunk elzárkózni a közérdekű kérdések minden irányu megvitatása elől, még az esetben sem, ha az egyházkerületi avagy egyházmegyei fölöttes hatóságok eljárása vonatik tárgyilagosságra alá. Kénytelenek vagyunk azonban megjegyezni, hogy Csulak kolléga cikkében nélkülözzük a tárgyi-
lagosságot, hanem ehelyett indokolatlan gyanúsítást látunk benne az igazgatótanács és az esperesek eljárása ellen. Erre semmi szükség sem volt a fölvetett kérdések szőnyegre hozhatása céljából.

A tett javaslatokra nézve különben várjuk az érdekelt nyilatkozatait és azután érdemileg is hozzászólunk a kérdéshez.

Szerkesztő.

szeres portó és ezenkívül az egyes egyházmegyékben szedett 1% kezelési költség, nem kis mértékben hátráltatják és fogyasztják a birói uton le nem foglalható kevés kongrua kézhez jutását.

Hiába, a központba — ha meg van is a jóakarat a szegény falusi kongruás papok iránt — de nincs munkaerő Ott pedig első az egyes hivatalos akták bevezetése és elintézése, nem pedig a papok fizetése. A központi közigazg. költségekre előirányzott 28,135 kor. költségből nem jut annyi, hogy az egyes papoknak külön utalványt lehessen czimeztetni egy irnokkal. Más munkaszaporulat vagy gyorsabb elintézésre ideiglenesen lehet, szabad is irnokot felvenni, de erre nem. Lássatok, esperesek, csináljatok a mit lehet a kongruával!

Az esperes urak tisztelet a kivételeknek — miért végeznék épen ezen ágát a hivatalos teendőiknek ingyen, hisz úgy is olyan sok a teendőik, oly gyatra és gyarló a fizetésök, oly sok zaklatásnak vannak kitéve, hogy utóbb kötéllal sem lehet esperestet fogni; tehát ti kongruás papok, fizessétek meg, hogy a ti személyes ügyetekkel foglalkozunk. A fizetésetekből lehuzunk 1% kezelésre vagyis egy utalvány megírásáért 3—4 koronát. Aránylag nem igen sok-e? Sőt, mint értesülve vagyok, olyan egyházmegye is van, a hol minden a központból járó papi fizetés után az 1% kezelési költséget levonják. Ha hallanák a Nagytiszteletű Esperes urak, mily elítélőleg, mily kicsinyesen nyilatkoznak a papok az ilyen esperesekről, nem hiszem, hogy tovább is kedvök volna az 1% levonásához.

Ha elfogadják, én ajánlok egy olyan eljárást, a melylyel az esperes uraknak az egyes nyugták hitelesítése mellett csakis egy negyedórai többlet munkájok lesz és nem kell a leküldött pénzt még külön felosztani és elküldeni, mivel mindenik pap közvetlen Kolozsvárról a központból kapná meg fizetését; a papok megmentődnének a kétszeres portó és 1% fizetéstől és 3—4 nappal hamarabb kapnák kezökhöz járandóságukat. Még az igazgatótanács irodában is az összes kongruás papok fizetése felosztása és elküldése nem venne az eddigi időnél többlet 2—3 óránál. Az esperes urakat sem illetnék oly kicsinyes jelzőkkel többlet.

Az eljárás ez volna: minden egyes kongruás pap a kapandó és nyugtázott összegnek megfelelőleg egy *kellően felbélyegezett postautalványt* állit ki a saját nevére felczimezve és a nyugtával együtt beküldi az esperes urhoz, onnan csoportosítva a nyugtákkal együtt felküldenék a központba, a központ megyénként átadná az utalványokat a pénzzel együtt a postának. Felfogásom szerint könnyű, egyszerű az eljárás. A hivatalos lap a kongrua kiutalása alkalmával mindig előírná ez eljárást is.

Azonban hallom az ellenvetést, hogy akkor az egyes rosz fizető papok — mely jelszót általánosítani szokták — soha sem fizetik meg járandóságukat az ország. özv.-árva alapba, sem pedig más tartozásaikat, épen azért kell az esperes kezén átmenni a fizetésnek, hogy a tartozásokat lehuzhassa. Hát a nem kongruás pap járandóságát honnan fogja le az esperes? Úgy hiszem, minden egyes paptársamban van és lesz annyi becsület és köteleességérzet, hogy a kézhez kapott kongruából postafordultával megküldi az összes tartozását. Ha az itt ajánlott eljárást nem fogadnák el, úgy ajánlok egy mást.

Ez a másik eljárás egy kevés áldozattal fog járni. Nem sok, ne ijedjenek meg. És senkit mást nem fog terhelni, csak a kongruás papokat. Még pedig személyenként és esetenként 50—50 fillér erejéig vagyis egy évben egy koronáig. Körülbelül ennyivel több portót fizetnek most is, mivel másodkézből kapják fizetésöket. A végzendő munka espereseknek is, a központnak is kevesebb lesz, a kon-

gruás papok meg közvetlen Kolozsvárról kapják járandóságukat, sőt az összes járandóságokat — melyet az esperes urak feltüntetnek — le lehet huzni. Ez a második eljárás a következő: Hatalmazzanak fel engemet az 50—50 fillér fizetés mellett és én személyesen felmegyek Kolozsvárra, ott egyházmegyénként csoportosítva minden kongruás papnak felcímezem postautalványát, felbélyegzem kellőleg — a postadíjt és 50 fillért levonva — elküldöm a fizetését, de egyúttal visszatartom a feltüntetett tartozását az egyes papoknak és kimutatás mellett elküldöm az esperes urakhoz. Ezen megbízatást elvállalom még abban az esetben is, ha a 17 egyházmegye közül 8 ehm. bizna is meg egyelőre. Azoktól a papoktól, akik 50 koronánál kevesebb kongruát kapnának félévenként, még az 50 fillér díjat sem venném el.

Azonban e második esetben a központ tegye meg azt a szívességet, hogy az átadott utalványoknak megfelelőleg a postadíjat is, az 50—50 fill. visszatartva adja át nekem, a pénzt küldhetné mint eddig, saját emberével a postára.

Ha tehát 8 egyházmegye, illetve az esperes utján 8 egyházmegye papsága megbiz engemet a kongruája elküldésével, én állok szavamnak.

Csulak Zsigmond.

Néhány szó a próba-énekeskönyv ügyében.

— Irta: *Seprődi János.*

Egyházkerületünk szellemi életének ijesztő pangásáról senki olyan igaz bizonyítványt nem állított ki, mint Czirmay Zoltán tiszteletes úr, mikor e lap mult számában őszinte szívvel előadta nyílt kérdését: mit csináljon a próba énekes könyvvel? Szívemből üdvözlöm őt e bátorságáért. És kérem nyugodjék meg: mi se tudjuk, mit csináljunk vele. S épen ez a szomorú!

Az énekes könyv ügye 26 év óta napirenden van s mi az utolsó pillanatban, mikor az előttünk fekvő művet bírálunk kellene, tétova nézünk fel a levegőbe, mint a csonka daru költöző társai után. Hát nem szomorú állapot ez?

Ha egyházkerületünkben a szellemi, mondjuk: irodalmi élet csak valamennyire is lüktetne, eddig e lap hasábjain ez ügy minden ága-boga meg volna vitatva, el volna intézve s eddig kialakult volna az a közvélemény, melyet nyugodt lélekkel vihetnénk a tavaszi egyházkerületi közgyűlés elé. Igy? Esetleg olyan vonat után kérdezősködünk, mely előttünk egy órával elindult s minket, ahol kapott, ott hagyott.

Mégis, mivel a nyílt kérdés fel van vetve, bátorságot veszek s előadom, hogy miként nézem én ezt a próba-énekes könyvet s mit látok benne. Véleményemet lehetőleg röviden s részletes megokolás nélkül adom elő; aki jobban nézi és másként látja, álljon elő vele: legalább tisztul a helyzet. Elkészni tán nem késtünk még el végképen, de itt az utolsó pillanat.

Mindenek előtt azt hiszem, hogy nem a mi szép szemeinkért küldötte le a konvent ezeket a példányokat, hanem azért, hogy itéletet mondjunk felőle. Ha jónak találjuk, fogadjuk el; ha rossznak, tiltakozzunk ellene. Szükséges volna tehát e tekintetben, a mennyire lehet, egyöntetűen eljárni, hogy véleményünknek úgy az egyházkerületi közgyűlésen, mint a konvent előtt meg legyen a teljes sulya.

Már most, úgy gondolom, hogy ezt a könyvet egyszer általános szempontból kell szemügyre vennünk; mintha pl. a biblia megújításáról vagy valamely egyháztörténelmi tankönyvről volna szó.

E tekintetben külön kell venni a szöveget a daltól s nézni kell, vajjon a szövegi rész alaki és tartalmi tekintetben haladást, fejlődést mutat-e? Vajjon igazabb és mélyebb vallásosságot és áhitatot

sugároznak-e ezek a megváltoztatott sorok, mint a régiek? Vajjon formailag tökéletesebbek-e ezek a versek, mint a régiek?

Erre nézve az az én érzésem, hogy ebben az új énekesben nincsenek ugyan darabosságok és homályosságok, mint a régiben, de a fejlődéssel, a simítással, bizony sok zordon erő és mély érzés sárba esett. Csak a Mihályi-féle éneket említem: Bár dördül ég és föld remeg. A ki összeveti a kettőt, meglátja, mennyire ellágyította és elerőtlenítette — a legtöbb helyen ok nélkül — az átdolgozó. Nekem úgy tetszik, hogy mikor foldozgatták, fejelgették a régít, nemcsak simává, de szürkévé és színtelenné is tették; nemcsak nyirták a bozontos főt, hanem a hajjal együtt magát a fejet is levágták.

Aztán minő litánia izű Ne szállj perbe kezdetű szép énekünk yersszakainak utolsó sora: Uram, irgalmazz nekem, És mire való az a hosszú ABC-és ének?! Ki vállalkozik rá, hogy egyhuzomban elfújja?

Ide tartoznék vizsgálni e mű beosztását, nyomását és árát. De gondolom, arról is érdemes volna gondolkozni: helyes-e külön szakítani a halotti énekeket s azokat külön könyvben adni a nép kezébe? Két drága könyvet fog majd megvenni a szegény nép, mikor egyre sem telik? Épen ezért nem kellene-e megszemelni az úgy is túlságosan bő számu zsolnárokat s mindazt, ami szemelni való?

Még több aggodalmunk van, ha e könyv dallamait nézzük általános zenei szempontból. A készítő ritmizáltaknak mondják e dallamokat; de azok bizony csak roppant tulzással mondhatók annak. Ugyanis minden dallam csupán fél és negyed kóták egymásutánjából áll; s az is olyan egyhangu módon, hogy 100 esetből 99-szer elől áll négy negyed kóta s utána jön egy-két félkóta. Most ha meggondoljuk, hogy e dallamok tempója lassu, akkor csakugyan elképzelhetjük, hogy a mi lüktetést ez a szegény változatoság ad, azt ritmusnak nevezni egy kissé merész dolog. *Magyar* ritmusnak nevezni pedig nem egyéb óriási tévedésnél.

Úgy áll ugyanis, hogy határozottan felismerhető magyar jellem csupán e könyv két dallamában van: a Gályarabok énekében, mely *állítólag* kuruczkorbéli és a Hymnusban, mely Erkel Ferencz műve. A többiek — egy-kettő kivételével — Gondimél-féle zsolnárok s azok kaptafájára készült dicséretetek.

Ezek mellé én még azt is odateszem, hogy a magam részéről helytelenitem a kötések, melírmák teljes kiírtását. Tudom és érzem, hogy mi erdélyiek igen sok helyen és igen sokszor csunyan kanyargatunk, de a kötések teljes kiírtása annyi, mint kiönteni a lörösztvó vízzel együtt a gyermeket is. A kötés a zenei nyelvnek egy eszköze, melylyel a dallamot simábbá, folyékonyabbá és érzelmesebbé teszi. Csak nem kell tulságba vinni, akkor nem lesz érzélgős!

Hogy a kötések teljes kiírtása minő képtelenségekhez vezet, égbekiáltó példa rá a mi XXX-ik dicséretünk: Nagy isten, téged imád. Ezt a dallamot mintegy 100 évvel ezelőtt a jó öreg Haydn az akkori kor dívatja szerint, kötésekkel telítve csinálta meg. Az énekesi bizottság tagjai azonban — nem tudom, honnan vették a merészséget — ennek is nekimentek s a kötésektől megfosztván, annyira elferdítették, hogy maga Haydn eddig kétszer megfordult a sirjában. S ha azóta folyton nem forog, csupán azért van, mert jómaga sem ismert rá ebben az új köntösben a készítményére.

Hogy pedig maguk a bizottság tagjai sem voltak e tekintetben nyugodt lelkiismerettel, abból látszik, hogy mikor valaki az Egyetemes egyházi és iskolai lapban e dallam keréketörését felhányta, a bizottság tagjai közül egyik sem akarta elvállalni a keresztapaságot, hanem egymásra hányták a vizes lepedőt, amíg végre Szügyi Józsefnél megakadtak, a

ki azonban kézzel-lábbal tiltakozott e barbárság elkövetése ellen.

Nem folytatom tovább: az eddigiekből is kiteszik, mit értek én általános szempont alatt. Inkább összefoglalom az eddig mondottakat.

Ha általános szempontból nézem ezt a próba-énekeskönyvet, végső eredmény az, hogy én bizony nem vagyok vele megelégedve. Azt nem lehet mondani, hogy jobb ne volna a réginél, hiszen szinte száz esztendő telt el azóta. De az is bizonyos, hogy ez a próba-énekeskönyv úgy szövegében, mint különösen és főleg dallamában, a mai kor színvonalát el nem éri, annak bármely irányú igényeit ki nem elégíti. Azt akarom ezzel csupán mondani, hogy ha 26 évig dolgoztak rajta, bizony jobb is lehetne.

Fontosabb azonban ránk nézve egy más szempont. Néznünk kell ugyanis ezt a könyvet, főleg abból a szempontból, vajjon mennyiben felel ez meg a mi egyházkerületünk szükségleteinek? Vajjon nyerrünk-e mi ezzel valamit? S ha igen mit?

Erre nézve én azt gondolom, hogy csak jó volna, ha az összes egyházkerületeknek egy közös énekeskönyvük lehetne. Mi erdélyiek ugyan sok lényeges vonásban elütünk a magyarországi kerületektől, de hogy az énekeskönyvben egyik legyünk velük, arra nézve én csupán ajánlatos okokat ismerek. Mit említek egyebet? Ha valakit közülünk kivet a sors Magyarországra, egy félévig meddig csak nézi a templom menyzetét, mert vagy nem tudja, vagy nem úgy tudja egyházi énekeiket. Szakasztott így s még gyebbul jár az, aki hozzánk vetődik.

En tehát amellet volnék, hogy legyen egy énekes könyvünk.

De ha ezt a próba-énekeskönyvet nézem, elmegy minden kedvem az egyesüléstől. Nem a dolog anyagi oldala bánt engem, mint ahogy egyik magyarországi kerületről hírlík. Sőt alacsonynak is tartom ilyen kérdésnél az anyagiak tulságos kiemelését. Az én aggodalmaim másfélék.

(Vége. köv.)

TÁRCZA.

Az ember.

(I. M6z. II. 5—25.)

(Zittel K. nyom 'n írta: ifj. Péter Károly.)

(Folytatás.)

Egy másik kérdés: vajjon az emberi nem egy pár embertől származott-e, avagy ősszüloink löbben valának s így a fajkülönség eleitől fogva megvolt az embereknél? E kérdés felett a természettudósok és a theologusok néhány évtizeddel ezelőtt elkeseredett harcot folytattak egymással. Az egyik rész azt vitatta, hogy a fajkülönségnek már kezdetben meg kellett lenni az emberek között; a másik fél pedig azt bizonyította, hogy ez a különbség mint némely állatoknál — csak a klíma és az életmód következménye. A biblia, még újszövetségi részében is, arra az álláspontra helyezkedik, hogy az egész emberiség egy pár embertől származik; e felfogáshoz azonban semmiféle vallásos érdeke nem fűződik. Az egyházi theologia ugyanehez kapcsolja az eredendő bűnről szóló tant, mely az első emberpár esetén alapszik; de ezen hitcikk igazsága nem függ az egypár embertől való eredet kérdésétől. A bűn létezik a világban — ez kétségbevonhatatlan tény s az is bizonyos, hogy az első emberek akár ketten, akár sokan voltak — mindnyájan vétkeztek; ha tehát nem egy, hanem több Ádám volt: mindenik bűnbe esett. E szerint, ha a természettudomány arra

az eredményre jut is, hogy az emberiség sok és egymástól különböző törzsszüloktől ered: mi azért nyugodtak lehetünk, mert ez vallásos hitünket legkevésbé sem ingathatja meg. A vallásos hit csak ahoz ragaszkodik szilárdul, hogy az egész emberi nem együvé tartozik, egy nagy családot alkot s a teremtő egyik fajt sem ruházta fel a másik rovására semmi emberfeletti kiváltsággal. Mint egy család tagjai, egymásnak mindannyian felebarátai, testvérei vagyunk és ez a benső, szellemi kapocs — hármennyire különbözzünk származásra nézve — mindig és mindenütt ugyanazon eredetű, mert Istentől való.

Még csak egy kérdést akarok fölemlíteni, mely szintén kapcsolatos a teremtés történetével, azt a kérdést: vajjon az ember teljesen kifejlődve, mint bevezgett férfi és nő, jött-e létre, vagy pedig egy parányi emberi csirából a természet kebelén, lassanként növekedett élő lénynyé? Erre a kérdésre feleletet adni nem a vallás, hanem a természettudomány van hivatva. Bármiként dönti el e kérdést a tudós világ, mi az ember létrejöttében az Úr teremtő szellemének nyilvánulását ismerjük fel s bizonyosak vagyunk afelől, hogy — mint Isten legnemesebb teremtményei — mindenkor az ő gondviselése és védő paizsa alatt állunk és maradunk. Azért hálával vesszük ajkainkra a zsoltáriró szavait:

„Jehova Urunk!

Mily felséges neved mind az egész földön,
Az egekre terjed a te dicsőséged!

Egedet ha nézem, újaid munkáját,
Holdat s csillagokat, miket odaszegzel.
Micsoda az ember, hogy ráemlékezel,
Az embernek fia, hogy gondját viseled?
Egy kevéssel tetted istennél kisebbé,
Nagy tisztességgel és fenséggel övezted,
Urrá tevéd ötet kezeid munkáin,
Lába alá raktál mindent, ami csak van,
Minden juhot, ökröt, mezei állatot,
Az ég madarait, a tenger halait,
Ami csak bejárja a vizek ösvényét.

Jehova Urunk!

Mily felséges neved mind az egész földön!“

(Folytatása köv.)

KÖZÉRDEKU ÜZENETEK.

E czim alatt állandó rovatot nyitunk lapunkban olvasóink számára, oly kérdések elválaszolása, megvitatása céljából, melyek pillanatnyilag bár csak az érdekelt felet, de hasonló körülmények között másokat is érdekelnek.

Az egyházi közigazgatás gyakorlati kérdéseiben, az egyház és az állam különféle hatóságai között napról-napra előforduló érintkezésben, az egyházi törvények és szabályok értelmezésében igen gyakran merülnek föl oly kérdések, melyeknek eldöntésénél praecedenset ismerni fölötte szükséges volna. Ezeket kivül az egyházi irodalomra, a gyakorlati lelkipásztorkodás körére, sőt a bár hivatalos eljárás tárgyát képező, de csak egyes személyeket érdeklő kérdésekre is készséggel válaszolunk.

Kizárólag saját körünkben és a mindennapi életszükségletekre kiterjedőleg is bő tartalmat adhatunk e rovatnak, de zsinat előtt állunk; egyházi alkotmányunk és közigazgatási rendszerünk átalakulóban, tehát annál szükségesebb, hogy némely részletkérdéseket illetőleg egymást felvilágosítsuk.

A föltett kérdések elválaszolását szakemberek fogják végezni, miből azonban korántsem következik, hogy a feleleteknek dogma-jelleget tulajdonítanánk. Egyházi vélemények lesznek ezek, melyeknek a nagyközönség bírálata, hozzászólása után kell igazságokká, vezérelvekké átalakulniok.

Ha olvasóink szívesen fogadják vállalkozásunkat és ha minden előfordulé alkalommal igénybe veszik szolgálatainkat, az esetben nincs kétségünk affölött, hogy új rovatunk változatos és tanulságos leend.

G. S. Moha. A pályázati kérvényeket megvizsgáló bizottság szabályszerűen járt el, mikor kérvényét visszautasította azért, mert szolgálati bizonyítványa nem a pályázat ki-

hirdetése utáni időről kelt. A szolgálati bizonyítvány e kellékét világosan előírja az 1900. évben 280. sz. a. kelt püspöki körrendelet, mely teljertalmulag olvasható a „Prot. Lap” 1900. évfolyamának 8. számában, a 72. lapon. A „Rendeleték Tárá”-ban csak kivonatban van közölve e püspöki körrendelet, ámbar a füzet végén található helyreigazítások között pótolva van ama hiánya, hogy a fennebbi lényeges követelmény a kivonatról kimaradt. A püspöki rendelkezés különben a törvény intézkedéseinek megfelelő, mert ilyen bizonyítvány nélkül honnan állapítsa meg az eljáró bizottság, hogy vajjon a pályázó nem áll-e fegyelmi vizsgálat alatt, avagy nem követte-e el a legutóbbi időben oly cselekvényt, mely őt a pályázhatásból kizárja?

KÜLÖNFÉLÉK.

Főtiszteletű dr. Bartók György püspök úr e hó 25-én egyházi ügyek elintézésére Budapestre utazott.

Lapunk első cikkére — melyet báró Bánffy Dezső ő Excellentiája a „Debreczeni Prot. Lap” számára írt — e helyen is és különösebben felhívjuk olvasóink figyelmét. Hogy kicsoda báró Bánffy Dezső nemcsak reánk nézve, hanem minden hazáját szerető s királyát tisztelő igaz magyar emberre nézve. azt ma már ebben az országban nem szükség magyarázni.

Helyreigazítás. Alulírott tisztelettel tudatom az érdeklődőkkel, hogy az új énekeskönyv 187-ik éneke dallamának utolsó sorában nagy nyomda hiba van, melyet kérek így igazítani: b. b. c. as. g. f. e. f. (szöveg: Idvet mástól nem remélek). Intézkedés tétetett, hogy a hiba a jövő kiadásokban így igazíttassék. Gyoma, 1904. jan. 13. Kálmán Farkas, a dallam szerzője.

Eljegyzés. Király Béla hagymásbodoni ref. lelkész eljegyezte Nagy Erzsike k. a. Mező-Bándról. Gratulálunk!

Egy szegény iskola karácsonfája. A besenyői ref. Egyház már évek óta pásztor nélkül van, hol a beszolgáló lelkész a nagy távolság miatt csak ritkán jelenhetik meg. Ez alatt a kevesebb számból álló katolikusoknak diszes templom és iskola épülvén. a pásztor nélküli szegény hiveink figyelme az új diszes oltárral, képekkel, gyertyákkal ékesített templom felé fordult s egyházunk súlyos terhei alól meneküldő, széledeznél is kezdett a nyáj. De: „A hol legnagyobb a szükség.

Ott van legközelebb az istenség.” Karácson innepén midőn meglátogattam az egyházközséget, igen örvendetes meglepetésben részesültem: angyalt láttam, mely örömmel töltötte be mindeneknek lelkét. Templomozás után a község minden rendű és rangu lakossága, a papi házból átalakított ref. iskola felé tartott, hova megérkezve, igazi lelki gyönyörrel eltelve szemléltük a diszes karácsonyfát, megrakva sok angyalhozta ajándékokkal: tankönyvek, tanszerek, — melyek eddig hiányoztak diók, almák és csukorkák látszóttak a kis gyertyák által megvilágított örökzöld fenyő galyakon, körülötte az örömtől repeső összes iskolás gyermekek. Középen az angyallal, ki osztogatta az ajándékokat mindeneknek. E helyen legelsőben is köszönetet kell nyilvánítsak nagyenyedi képezdénkből ezelőtt csak másfél évvel kikerült derék tanító T. Téglás Ferencz urnak, ki a papi teendők végzésén kívül társadalmilag is a vallásos erkölcsi élet fellendítésére mindent megtesz és ott, hol évek óta iskola sem volt, szép iskolát teremtet. Neki köszönhető ez a diszes értékes karácsony is, melynek filléreit házról-házra járva kéregette össze csak azért, hogy azt a jószívű adakozóknak a legszebb lelki gyönyörben kamatostul adja vissza. E karácsonfára adakozók pedig fogadják köszönetemet. Szívöknék ezen fellobbanása legyen a csillog, mely szegény egyházunkat a megváltáshoz vezet. N-Teremben 1903. dec. 29. Kakasi Márton, beszolgáló lelkész.

Újévi ajándék. Kiskapusi körjegyző, sepsiszentgyörgyi Nagy Pál neje, bágyoni Simonfi Ámália róm. kath. urnő egy sajátkezüleg selyemgubó munkával kivarrt szószeptakarót küldött maros-szentkirályi egyházunknak. Három részből áll és a fenti munkával diszeskivitelüleg elkészítve. Alapja meggyeszin bársony. Értékelni, nem értéktelen, mert értéke több a való értéknel, csak a legnagyobb hálával köszönöm meg egyházam nevében s kérem Istent: az agg urnőnek nyujtsa több ujévekre drága életét. Székely Sándor, ref. pap.

Köszönet. Nagyságos Lázár János úr szásmáthéi nagybirtokos és neje báró Buttlér Málvin ömeltósága szásmáthéi egyházközségünknek egy értékes aranyozott ezüst urasztali poharat és tányért ajándékoztak, a kiknek, a midőn dicsőretre nem szoruló nemes tettöket követendő példa gyanánt a nyilvánosság terén is fölemlíteni kötelességemnek ismertem, egyuttal a felekezetieskedés kicsinykedésén és rideg önzésen felülemelkedő nemes gondolkozásból és vallásos buzgóságból, valamint egyházközségünk iránt már több ízben és most is tanusított fölsegitő és támogató jóakaratról eredő

ezen becses adományöknék, a magam és egyházközségem nevében, e helyen is hálás köszönetet mondok. Legyen Istennek áldása mindig a nemesszívű adakozóknak! Szász-Máthé, 1904. január 19. Benedek Lajos szásmáthéi ev. ref. lelkész.

Karácsoni és újévi ajándék. Radnóthi ev. ref. k. tanító id. Kiss Elek úr leánya, Róza kisasszony, mindnyájunknak meglepetésére és örömére, karácson első napján, egy szép, 40 kor. értékű sajátkezüleg készített bordóplüss bársony szószeptakaróval vonta be a szószepteket, 66. zsol. 8. v. felirattal. „Áldjátok népek a mi Istenünket, és zengjen az ő dicséretinek szava.” Gondnok Szakács Imre leánya Eliza új évi ajándékkép, egy ugyancsak sajátkezüleg készített 10 kor. értékű gyapjuször Urasztali terítővel cserélte föl a már régi terítőt, ezen fölirással Szakács Eliza 1904. A jöttét nem szorul dicsőretre, nincs szüksége köszönetre, mert annak legnagyobb jutalma a tiszta öntudatban van. „A jókedvű adakozót szereti az isten” 2. kor. 9.7. Fogadják az adakozók a nyilvánosság előtt is egyházam nevében, forró köszönetem kifejezése mellett, azou őszinte kívánságot, hogy mind kettőjök Isten soká éltesse, hogy nemes szívöknék jótékonyosságát sokképpen soká gyakorolhassák anyaszentegyházunk javára, Istennek dicsőségnére. Radnóthon 1904. január hó 14. Mooréh Domokos radnóthi ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 5730—1903.

ÉRTESETÉS

valamennyi egyházmegye tagytiszteletű Eesperesének, püspöki vizsgálat alatt állott egyház tiszteletes t. Tanácsának, az ev. ref. kollégiumok és a kolozsvári theol. fakultás méltóságos t. Elöljáróságának.

Egyházkerületünk 1903. évi november 7—10. napjain tartott rendes közgyűlésének jegyzőkönyve szétküldtven, felkérjük az érdekelteket, hogy az alábbi kimutatásban feltüntetett példányok után darabonként 2 koronát számítva, az ott kitüntetett összegeket legkésőbb folyó évi július hó 1-ig közpöntzárunkba mulhatatlanul befizetni sziveskedjenek: megjegyztetven, hogy az egyházmegyék, kollégiumok és a volt püspöki egyházközségek gondnokai számára is küldetett egy-egy példány és hogy az egyházmegyei levéltárak számára még ezenfelül egy ingyenes példány is küldetett.

Kimutatás a közgyűlési jegyzőkönyvek kiosztásáról
Vajdahunyadi egyházmegyének 31 példány 62 kor. Gyulafehérvári eh. 16 p. 32, Nagenyedi eh. 40 p. 80, Kolozskalotai eh. 43 p. 86, Szilágyszolnoki eh. 68 p. 136, Dési eh. 29 p. 58, Széki eh. 43 p. 86, Nagysajói eh. 17 p. 34, Görgényi eh. 36 p. 72, Marosi eh. 66 p. 132, Küküllői eh. 38 p. 76, Nagyszzebeni eh. 17 p. 34, Udvarhelyi eh. 54 p. 108, Erdővidéki eh. 19 p. 38, Sepsis eh. 40 p. 80, Orbai eh. 15 p. 30, Kézdi eh. 17 p. 34, Romániai eh. 2 p. 4, Kolozsvári eh. 1 p. 2, Deési eh. 2 p. 4, Fogarasi eh. 2 p. 4, Ilyefalvi eh. 2 p. 4, Kézdivásárhelyi eh. 2 p. 4, Marosvásárhelyi eh. 3 p. 6, Nagyenyedi eh. 2 p. 4, Sepsiszentgyörgyi eh. 2 p. 4, Szászvárosi eh. 2 p. 4, Székelyudvarhelyi eh. 2 p. 4, Kolozsvári theol. fakultás részére 2 p. 4, Nagyenyedi kollégiumnak 3 p. 6, Kolozsvári kollégiumnak 2 p. 4, Marosvásárhelyi kollégiumnak 4 p. 8, Székelyudvarhelyi kollégiumnak 4 p. 8, Szászvárosi kollégiumnak 5 p. 10, Sepsiszentgyörgyi kollégiumnak 4 p. 8, Zilahi kollégiumnak 4 p. 8, összesen 639 példány 1278 korona.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától. Kolozsvárott, 1904. január hó 19-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

KÉRELEM.

A széki egyházmegye nagyitiszteletű és tiszteletes lelkészeinek szives tudomására hozom, hogy egész évi nyomtatvány szükségletüket nálam február hó 15-ikéig rendelhetik meg. Egyben fölkérem fenti igen tisztelt czimeket, sziveskedjenek magukat most úgy ellátni, hogy miután én is csak olyan mennyiségben rendelhetek a közpöntből, a milyen mennyiség nálam bejelentetett — időközi megrendelések, melyeket amugy sem teljesíthetnék, elő ne forduljanak. A kik nyomtatványok árával hátralékban vannak, sziveskedjenek minél előbb beküldeni.

Bálványos Váralja, 1904. január hó 20-án.

Lőrincz János,
nyomtatvány-kezelő.